

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TELAFİ EĞİTİMİ

FELSEFE

10. SINIF

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TELAFİ EĞİTİMİ

FELSEFE

10. SINIF

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI • ...
YARDIMCI KAYNAK EĞİTİM MATERYALİ • ...

TELAFİ EĞİTİMİ
FELSEFE 10. SINIF

ISBN ...

Basım Adedi ...

Yazar
KOMİSYON

Türkçe yayın hakları MEB, 2023

Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

Baskı ...

Sertifika No. ...

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fişkırarak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fıskırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

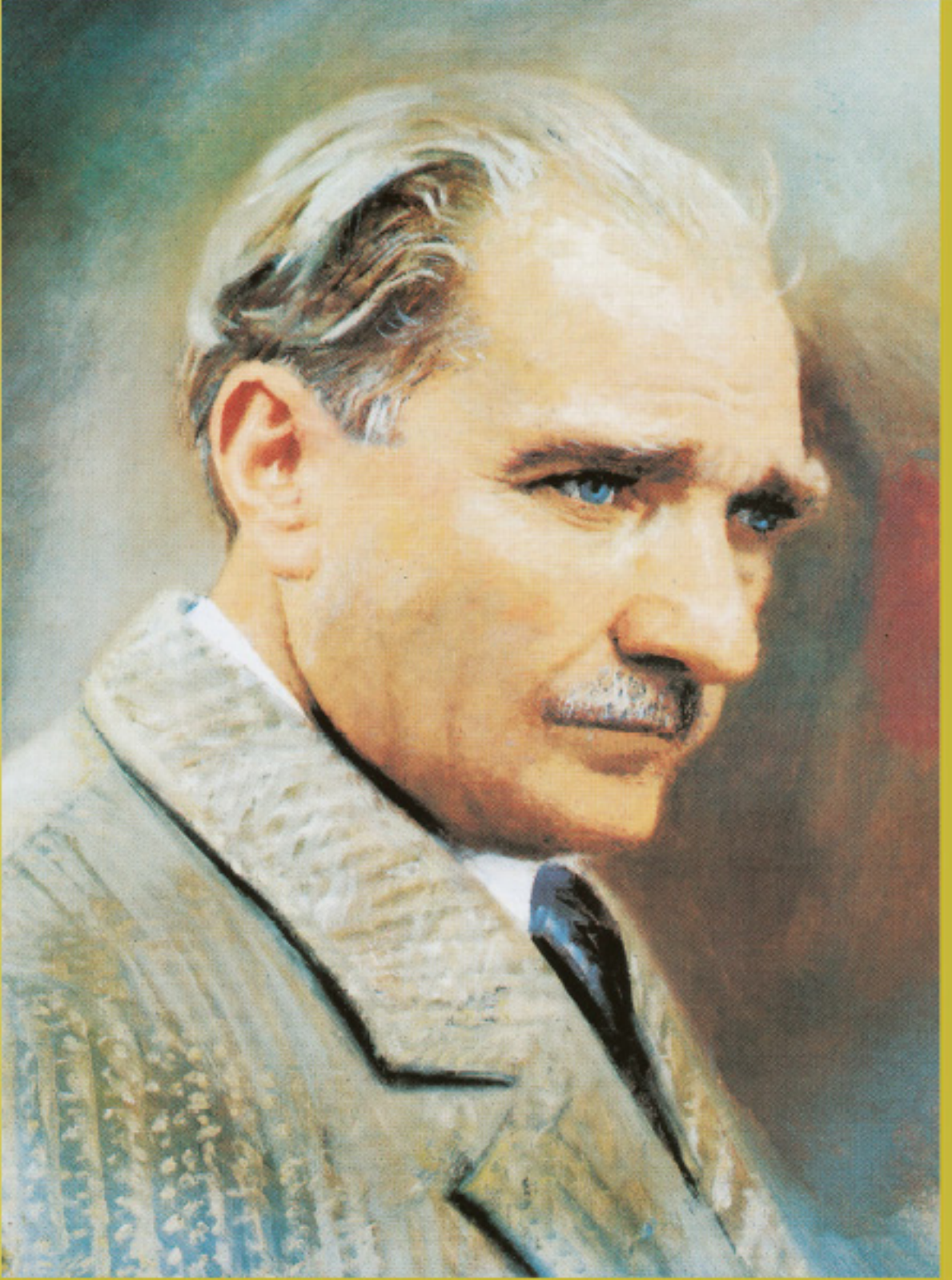
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

ÖN SÖZ	8
FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ	9
- Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri	11
- Bilgi Felsefesinin Konusu ve Problemleri	25
- Bilim Felsefesinin Konusu ve Problemleri	35
- Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri	45
- Din Felsefesinin Konusu ve Soruları	53
- Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri	61
- Sanat Felsefesinin Konusu ve Problemleri	67
FELSEFİ OKUMA VE YAZMA	71
CEVAP ANAHTARI	87

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Millî Eğitim Bakanlığı olarak her koşulda eğitim ve öğretimin devamlılığını sağlamak için gerekli tedbirleri almaktayız. Ülkemizde yaşanan deprem nedeniyle bazı illerimizde eğitim öğretime ara verilmiştir. Bu kapsamda deprem felaketinin eğitim üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak, öğrencilerin akademik becerilerini geliştirmek, eksik oldukları konuları telafi etmek amacıyla eğitimde fırsat eşitliği ilkesini temel alarak öğrencilerimize yönelik telafi eğitimleri başlatılmıştır.

Eğitim öğretime ara verilen 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminden başlamak üzere derslerde işlenemeyen konu ve kazanımlar tespit edilmiştir. Bu kazanımların kısa bir süre içinde verilebilmesi, öğrenmenin kalıcı olabilmesi, sonraki öğrenmeleri destekleyebilmesi adına öğretim yöntem ve teknikleri çerçevesinde beceri temelli etkinlikler hazırlanmıştır. Bu etkinlikler, konu içeriğine uygun becerilerin kazandırılması amacıyla tasarlanmıştır. Etkinlikler basitten karmaşığa doğru sıralanmıştır.

Telafi Eğitimi kitabında yer alan etkinliklerin hem bireysel hem de grupta yapılabilmesi, bazı etkinliklerin de iş birliğine dayalı olması farklı becerilerin kazandırılmasını sağlamaya yöneliktir.. Etkinlikler, farklı becerileri geliştirmeye uygun olarak hazırlandığı gibi birçok etkinlik günlük yaşamla ilişki kurularak ve öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde oluşturulmuştur. Bu telafi sürecinde kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamak adına etkinliklerde öğrencilerin sürece aktif katılması da öncelenmiştir.

Telafi sürecinde bu kaynakların sizlere faydalı olması dileğiyle...

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

FELSEFE

10. SINIF

3. ÜNİTE

FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ

- 10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.
- 10.3.2. Bilgi felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.
- 10.3.3. Bilim felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.
- 10.3.4. Ahlak felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.
- 10.3.5. Din felsefesinin konusunu ve sorularını açıklar.
- 10.3.6. Siyaset felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.
- 10.3.7. Sanat felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

3. ÜNİTE			
Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
1	10.3.1.	VARLIK DÜŞÜNCE DEN BAĞIMSIZ MIDIR?	11
2	10.3.1.	GERÇEĞE YOLCULUK	13
3	10.3.1.	HANGİSİ GERÇEK?	17
4	10.3.1.	ZAMANIN İZİNDE	19
5	10.3.1.	EVRENDE AMAÇLILIK VAR MIDIR?	21
6	10.3.1.	SORİTES PARADOKSU	23
7	10.3.2.	KESENİN İÇİNDE NE VAR?	25
8	10.3.2.	SOSYAL MEDYA GÜVENİLİR BİR KAYNAK MI?	27
9	10.3.2.	ACABA DOĞRU MU?	31
10	10.3.2.	DUYULAR YETERLİ Mİ?	33
11	10.3.3.	BİLİM NEDİR?	35
12	10.3.3.	BİLİM YALNIZCA BİLME ETKİNLİĞİ MIDIR?	37
13	10.3.3.	GEREKÇELİ CEVAPLAR	39
14	10.3.3.	KANIT	41
15	10.3.3.	BİLİM İNSANI OLMAK	43
16	10.3.4.	ETİK İKİLEM	45
17	10.3.4.	BAŞKASININ BİÇTİĞİ ELBİSEYE GİRMEK	47
18	10.3.4.	OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA ETİK İLKELER VE AHLAKİ SEÇİMLER	49
19	10.3.4.	ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK	51
20	10.3.5.	DİN FELSEFESİ NEDİR?	53
21	10.3.5.	MUMUN TİTREK IŞIĞINDA BİR KARA-GÖZ	55
22	10.3.5.	DİNLERE FARKLI YAKLAŞIMLAR	59
23	10.3.6.	TOPLULUKLARIN DÜZEN ARAYIŞI	61
24	10.3.6.	OLAN VE OLMASI GEREKEN	65
25	10.3.7.	GÜZELLİKTE KUSURDAN BAHSEDİLEBİLİR Mİ?	67
26	10.3.7.	KAMERA ARKASI	69

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım:10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	VARLIK DÜŞÜNCE DEN BAĞIMSIZ MIDIR?	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Felsefi açıdan varlığı tartışabilme.	👥 Grup
Gerekli Materyal: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

🕒 20 dk.

Öğrencilerin aşağıdaki diyagramlarda verilen yönlendirmeleri sırasıyla okuyup ulaştıkları soruyu cevaplamalarını ve cevaplarını tutarlı bir şekilde temellendirerek sınıfta tartışmalarını sağlayınız. Düşünmelerini derinleştirmek için onların verdiği cevaplara karşıt görüşler ileri sürülebilir. Bunun için “Öğretmene Not” bölümünden yararlanabilirsiniz.

Bir elma düşününüz.

Elmadan renk, tat, koku ve şekil gibi özellikler kaldırıldığında onu hâlâ düşünebiliyor musunuz?

- a. Düşünebiliyorsanız bu elmanın varlığını nasıl temellendirirsiniz? b. Düşünemiyorsanız elmayı elma yapan nedir? Açıklayınız.

● Öğretmene Not

- “a” sorusunu cevaplayan öğrencilere “Elma kavramının zihinde oluşması için duyu verilerine ihtiyaç var mıdır?” sorusu, “b” sorusunu cevaplayanlara ise “Varlıkların görünüşleri ötesinde sadece akılla anlaşılabilen onu o yapan değişmeyen bir öz bulunabilir mi?” sorusu yöneltilerek düşünceleri derinleştirilebilir.

Kanatlı bir at düşününüz.

Kanatlı bir atı düşünebilmeniz onun gerçekte var olduğunu gösterir mi?

- c. “Gösterir.” diyorsanız onun varlığını nasıl temellendirirsiniz? ç. “Göstermez.” diyorsanız nasıl düşündüğünüzü açıklayınız.

● Öğretmene Not

- “c” sorusunu cevaplayan öğrencilere “Kanatlı atın varlığını deneysel olarak kanıtlayınız?” sorusu, “ç” sorusunu cevaplayanlara ise “Olgusal olarak var olmayan pi sayısı gibi matematiksel varlıklar nasıl düşünülüyor?” sorusu yöneltilerek düşünceleri derinleştirilebilir.

2. Yönerge

🕒 5 dk.

Bilimin varlık anlayışını öğrencilere kısaca açıklayınız. Ardından aşağıdaki soruyu cevaplamalarını sağlayınız. ► Felsefenin varlığa yaklaşımı ile bilimin varlığa yaklaşımı arasındaki farklar neler olabilir? Değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

- Öğrencilere bilimin deney ve gözlem yapılabilen olgusal varlıkları ele aldığını belirtiniz.

**“VARLIK DÜŞÜNCE DEN BAĞIMSIZ MIDIR?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki diyagramlarda yazıyla verilen yönlendirmeleri sırasıyla okuyarak ulaştığınız soruyu cevaplayınız. Cevaplarınızı sınıfta paylaştıktan sonra tüm cevapları tutarlılıkları açısından tartışınız. Öğretmeninizin yapacağı açıklamalara dikkat ediniz.

Bir elma düşününüz.

Elmadan renk, tat, koku ve şekil gibi özellikler kaldırıldığında hâlâ onu düşünebiliyor musunuz?

a. Düşünebiliyorsanız bu elmanın varlığını nasıl temellendirirsiniz?

b. Düşünemiyorsanız elmayı elma yapan nedir? Açıklayınız.

Kanatlı bir at düşününüz.

Kanatlı bir atı düşünebilmeniz onun gerçekte var olduğunu gösterir mi?

c. “Gösterir” diyorsanız onun varlığını nasıl temellendirirsiniz?

ç. “Göstermez.” diyorsanız gerçekte olmayanı nasıl düşündüğünüzü açıklayınız.

2. Felsefenin varlığa yaklaşımı ile bilimin varlığa yaklaşımı arasındaki farklar neler olabilir? Değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	GERÇEĞE YOLCULUK	🕒 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Yaşamdaki gerçekliğin insan tarafından nasıl belirlendiğini irdeleyebilme.	👤 Bireysel/Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta, felsefe sözlüğü		

Yönerge

Aşağıda yönetmenliğini Peter Weir'in yaptığı "Truman Show" isimli filmin konusu ve bazı sahneleriyle ilgili replikler verilmiştir. Öğrencilerin bunları okuduktan sonra ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Filmin Konusu

"Truman Show (Tırumın Şov)" adlı sinema eseri felsefi olarak değerlendirilen filmler arasında yer alır. Truman doğduğundan beri "Seahaven (Sihevin)" adlı yerde yaşamakta ve hayatı televizyon programında 24 saat canlı yayımlanmaktadır. Truman'ın dışında herkesin aktör olduğu, kameraların gizlendiği devasa bir platoda çekimlerin yapıldığı görülmektedir.

Filmden Bazı Sahneler ve Replikler

(Truman, lise mezuniyeti hazırlıklarında Lauren (Loren) ile tanışır ve birlikte sahilde yürürler.)

Lauren: Burada sana rol yapıyor, yalan söylüyorlar; her şey sahte.

Truman: Lauren ne diyorsun?

Lauren: Benim adım Lauren değil Sylvia.

(Yaşlı adam onlara doğru yaklaşır.)

Truman: Hayır, olduğun yerde kal.

Yaşlı adam: Lauren kızım hadi gidelim.

Lauren: Onu tanımıyorum, (yaşlı adama dönerek) bırak beni. Truman buradan kaçmalısın.

(Yaşlı adam kızı kolundan tutarak oradan uzaklaşır.)

Truman'ın sonraki sahnelerde bu konuşmayı ve Lauren'i aklından çıkaramadığı ve onu sürekli düşündüğü görülür. Hafızasında kaldığı kadarıyla Lauren'e benzeyen bir görüntü oluşturmak ister. Dergilerden kadın yüzlerine ait ayrıntıları kesip birleştirerek Lauren'in yüzüne benzer bir görüntü oluşturur. Truman bir gün kimseye haber vermeden evinden ayrılır. Bir tekneye binerek denize açılır. Yönetmen, Truman'ın Seahaven'dan kaçmasını engellemek için yapay fırtınalar oluşturur. Dalgalarla boğuşan ve vazgeçmeyen Truman ilerlemeye devam eder. Sonunda fırtına dinir ve tam kurtulduğunu düşündüğü sırada teknesini bir yere çarpar. Truman, teknenin burnunun bir nesneye saplandığını görür. Yakınına gider, ona dokunur, iteler ancak başarısız olur. Zemini takip eder ve bir kapıyla karşılaşır. Etraftan gelen bir sesle ürperir.)

Christof: Truman!

Truman: Ne, ne oldu!

Christof: Konuşabilirsin. Seni duyabilirim.

Truman: Kimsin sen?

Christof: Milyonlara umut, ilham veren bir televizyon şovunun yaratıcısıyım.

Truman: Peki, ben kimim?

Christof: Sen yıldızsın.

(Truman anlamaya çalışır.)

Truman: Hiçbir şey gerçek değil miydi?

Christof: Sen gerçektin. Seni izlemek bu yüzden güzeldi. Dinle beni Truman. Orada (kapının ötesinde), senin için yarattığım dünyada olandan daha fazla gerçek yok. Aynı yalanlar, aynı ikiyüzlülük ama benim dünyamda (Seahaven) korkacak hiçbir şey yok. Seni doğumundan bu tarafa izliyorum. Seni senden bile iyi tanıyorum.

Truman: Ama beynime kamera koyamadın.

Christof: Korkuyorsun. Bu yüzden gidemiyorsun. Seni anlıyorum. Bütün hayatın boyunca yanımdaydım. Sen gidemezsin buraya aitsin. Konuş bir şeyler söyle, şu anda milyonlarca insan seni seyrediyor.

Truman: Olur ya belki görüşemeyiz. İyi günler, iyi akşamlar ve iyi geceler.

(Konuşmasını sona erdiren Truman seyircileri selamlar ve kapıdan içeri girer.)

- a. Truman'ın Lauren'in görüntüsünü tasarlarken "gerçekliği" nasıl tasavvur ettiğini belirtiniz.

● Öğretmene Not

● Öğrencilere "Duyular yoluyla elde edilen bilgiler zihinde birtakım işlemlere uğrar ve bellekte saklanır." açıklamasını yapınız.

- b. Christof, Seahaven'ın gerçekliğine ve kapının öteki tarafındaki gerçekliğe ilişkin neler düşünmektedir?

● Öğretmene Not

● Öğrencilerinize "İnsan, varoluşçuluğa göre varlığa ilişkin birtakım gerçekleri belirler ve yapılandırarak kendi gerçeğini kurabilir." açıklamasında bulunduktan sonra şu soruyu yöneltin: Christof, programın yaratıcısı olarak kurguladığı Seahaven'ın gerçek olduğunu savunur mu? Christof, Seahaven'ın kapının ötesindeki dünyanın gerçeklerini bulundurduğunu iddia eder mi?

- c. Kierkegaard'a göre insan kendisi adına karar verme veya seçim yapma aşamasında bilinçsiz biçimde korku ve tedirginlik yaşar. Bilinç uyandığında, karar yaşama geçirildiğinde korku ve tedirginlik ortadan kalkar. Böylelikle insan muhteşem bir seçim yaparak özgürlüğünü seçmiş olur, böylece kendini seçmiş ve belirlemiş olur.

Christof'un yanıtlarının Seahaven'ın sahteliği hakkında Truman'ın bilinçlenmesine ve kapıdan geçme kararına etkisi olmuş mudur? Yanıtınızı Kierkegaard'ın konuya yaklaşımına göre değerlendiriniz.

**“GERÇEĞE YOLCULUK”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıda yönetmenliğini Peter Weir’in yaptığı “Truman Show” isimli filmin konusu ve bazı sahneleriyle ilgili replikler verilmiştir. Metni okuduktan sonra soruları cevaplayınız. Öğretmeninizin yapacağı açıklamalara dikkat ediniz.

Filmin Konusu

“Truman Show (Trumanın Şov)” adlı sinema eseri felsefi olarak değerlendirilen filmler arasında yer alır. Truman doğduğundan beri “Seahaven (Sihevin)” adlı yerde yaşamakta ve hayatı bir televizyon programında 24 saat canlı yayımlanmaktadır. Truman’ın dışında herkesin aktör olduğu, kameraların gizlendiği devasa bir platoda çekimlerin yapıldığı görülmektedir.

Filmden Bazı Sahneler ve Replikler

(Truman, lise mezuniyeti hazırlıklarında Lauren (Loren) ile tanışır ve birlikte sahilde yürürler.)

Lauren: Burada sana rol yapıyor, yalan söylüyorlar; her şey sahte.

Truman: Lauren ne diyorsun?

Lauren: Benim adım Lauren değil Sylvia.

(Yaşlı adam onlara doğru yaklaşır.)

Truman: Hayır, olduğun yerde kal.

Yaşlı adam: Lauren kızım hadi gidelim.

Lauren: Onu tanımıyorum, (yaşlı adama dönerek) bırak beni. Truman buradan kaçmalısın.

(Yaşlı adam kızı kolundan tutarak oradan uzaklaşır.

Truman’ın sonraki sahnelerde bu konuşmayı ve Lauren’i aklından çıkaramadığı ve onu sürekli düşündüğü görülür. Hafızasında kaldığı kadarıyla Lauren’e benzeyen bir görüntü oluşturmak ister. Dergilerden kadın yüzlerine ait ayrıntıları kesip birleştirerek Lauren’in yüzüne benzer bir görüntü oluşturur. Truman bir gün kimseye haber vermeden evinden ayrılır. Bir tekneye binerek denize açılır. Yönetmen, Truman’ın Seahaven’den kaçmasını engellemek için yapay fırtınalar oluşturur. Dalgalarla boğuşan ve vazgeçmeyen Truman ilerlemeye devam eder. Sonunda fırtına dinir ve tam kurtulduğunu düşündüğü sırada teknesiyle bir yere çarpar. Truman, teknenin burnunun bir nesneye saplandığını görür. Yakınına gider, ona dokunur, iteler ancak başarısız olur. Zemini takip eder ve bir kapıyla karşılaşır. Etraftan gelen bir sesle ürperir.)

Christof: Truman!

Truman: Ne, ne oldu!

Christof: Konuşabilirsin. Seni duyabilirim.

Truman: Kimsin sen?

Christof: Milyonlara umut, ilham veren bir televizyon şovunun yaratıcısıyım.

Truman: Peki, ben kimim?

Christof: Sen yıldızsın.

(Truman anlamaya çalışır.)

Truman: Hiçbir şey gerçek değil miydi?

Christof: Sen gerçektin. Seni izlemek bu yüzden güzeldi. Dinle beni Truman. Orada (kapının ötesinde), senin için yarattığım dünyada olandan daha fazla gerçek yok. Aynı yalanlar, aynı ikiyüzlülük ama benim dünyamda (Seahaven) korkacak hiçbir şey yok. Seni doğumundan bu tarafa izliyorum. Seni senden bile iyi tanıyorum.

Truman: Ama beynime kamera koyamadın.

Christof: Korkuyorsun. Bu yüzden gidemiyorsun. Seni anlıyorum. Bütün hayatın boyunca yanıdaydım. Sen gidemezsin buraya aitsin. Konuş bir şeyler söyle, şu anda milyonlarca insan seni seyrediyor.

Truman: Olur ya belki görüşemeyiz. İyi günler, iyi akşamlar ve iyi geceler.

(Konuşmasını sona erdiren Truman seyircileri selamlar ve kapıdan içeri girer.)

- a. Truman'ın Lauren'in görüntüsünü tasarlarken "gerçekliği" nasıl tasavvur ettiğini belirtiniz.

- b. Christof, Seahaven'ın gerçekliğine ve kapının öteki tarafındaki gerçekliğe ilişkin neler düşünmektedir?

- c. Kierkegaard'a göre insan kendisi adına karar verme veya seçim yapma aşamasında bilinçsiz biçimde korku ve tedirginlik yaşar. Bilinç uyandığında, karar yaşama geçirildiğinde korku ve tedirginlik ortadan kalkar. Böylelikle insan muhteşem bir seçim yaparak özgürlüğünü seçmiş olur, böylece kendini seçmiş ve belirlemiş olur.

Christof'un yanıtlarının Seahaven'ın sahteliği hakkında Truman'ın bilinçlenmesine ve kapıdan geçme kararına etkisi olmuş mudur? Yanıtınızı Kierkegaard'ın konuya yaklaşımına göre değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	HANGİSİ GERÇEK?	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Gerçeklik hakkında değerlendirme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta, bilgisayar, akıllı tablet-mobil telefon		

1. Yönerge

🕒 10 dk.

Öğrencilerin aşağıdaki metinleri okuyup ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.**Hiper Gerçeklik**

Fransız düşünür Jean Baudrillard (Jan Bodriyar), modernliğin içinde bulunduğu bu durumu “simülasyon” dönemi olarak adlandırır. Simülasyonu “gerçeğe ait tüm göstergeleri ele geçirmiş ve gerçeğin yerine geçmiş sahte” olarak niteler. Simülasyon, nasıl ve ne zaman olduğu bilinmeyen bir şekilde sinsice “gerçek”i yok edip yerine geçmiş olan onun bir hipergerçeğidir. Miş gibi olanı gerçeğe karşı test etmemiz ya da hangisinin gerçek hangisinin simülasyon olduğunu bilmemiz mümkün değildir. Çünkü artık ortada iki ayrı şey, hakiki ve sahte yoktur. Karşımızda tek bir şey vardır, o da sahte bir gerçeklik olan “simülasyon”dur. Hakikat kaybolmuştur. İnsanlık bir simülasyon durumundadır. Gerçekle gerçek dışı yer değiştirmiştir. Gerçeğin yerini simülarklar almıştır. Simülasyon teorisi, teknolojinin ve medyanın aşırı etkinliğinin arkasına gizlenerek insanlara sosyal gerçekliğin buharlaştığını ve gerçekliğin yerine sanal durumun egemen olmaya başladığını açıklamaya çalışır.¹

Birey dijital ortamda dünyadaki iç savaşları, kanlı ayaklanmaları herhangi bir havlu kâğıdı reklamıyla aynı duyarsızlıkla izlemektedir. Televizyonu kapattıktan sonra iç savaş devam etse bile onun için bitmiştir. İşte bireyin yaşadığı bu evren simülasyon evrenidir. Her şey görüntülerden ibarettir ve cansızdır.²

- a. Günümüz dünyasında sosyal medyanın yüz yüze ilişkilerin yerini almasını hipergerçeklik kavramı çerçevesinde değerlendiriniz.

- b. Savaşı bizzat yaşamayan insanların mültecilere yönelik duyarsız tutumlarını hipergerçeklik kavramı üzerinden değerlendiriniz.

2. Yönerge

🕒 15 dk.

Öğrencilerin aşağıda verilen link üzerinden ilgili videoyu izleyip soruyu cevaplandırmalarını sağlayınız.

[http://www.khanacademy.org.tr/muzeler-ve-icerik-ortaklarimiz/mitk12-\(stem\)/muhendislik-ve-elektronik/muhendislik-ve-elektronik/mit-acikliyor-sanal-gerceklik-nasil-calisir-/12207](http://www.khanacademy.org.tr/muzeler-ve-icerik-ortaklarimiz/mitk12-(stem)/muhendislik-ve-elektronik/muhendislik-ve-elektronik/mit-acikliyor-sanal-gerceklik-nasil-calisir-/12207)

- İnsanın nelerin gerçek nelerin simülasyon olduğunu bilemeyeceği bir dünyada kendi hakkındaki tanımlamaları nasıl yapabileceğini değerlendiriniz.

**“HANGİSİ GERÇEK?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıda verilen metinleri okuyarak gerçeklik ve simülasyon kavramlarının anlamları üzerinde düşününüz. Yaşamınızda bu kavramlara yönelik örnekleri hatırlayarak soruları cevaplandırınız.

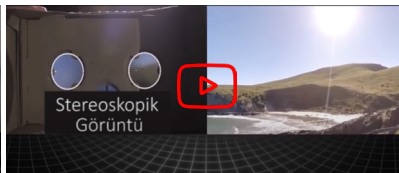
Hiper Gerçeklik

Fransız düşünür Jean Baudrillard (Jan Bodriyar), modernliğin içinde bulunduğu bu durumu “simülasyon” dönemi olarak adlandırır. Simülasyonu “gerçeğe ait tüm göstergeleri ele geçirmiş ve gerçeğin yerine geçmiş sahte” olarak niteler. Simülasyon, nasıl ve ne zaman olduğu bilinmeyen bir şekilde sinsice “gerçek”i yok edip yerine geçmiş olan onun bir hipergerçeğidir. Miş gibi olanı gerçeğe karşı test etmemiz ya da hangisinin gerçek hangisinin simülasyon olduğunu bilmemiz mümkün değildir. Çünkü artık ortada iki ayrı şey, hakiki ve sahte yoktur. Karşımızda tek bir şey vardır, o da sahte bir gerçeklik olan “simülasyon”dur. Hakikat kaybolmuştur. İnsanlık bir simülasyon durumundadır. Gerçekle gerçek dışı yer değiştirmiştir. Gerçeğin yerini simülarklar almıştır. Simülasyon teorisi, teknolojinin ve medyanın aşırı etkinliğinin arkasına gizlenerek insanlara sosyal gerçekliğin buharlaştığını ve gerçekliğin yerine sanal durumun egemen olmaya başladığını açıklamaya çalışır.¹

Birey dijital ortamda dünyadaki iç savaşları, kanlı ayaklanmaları herhangi bir havlu kâğıdı reklamıyla aynı duyarsızlıkla izlemektedir. Televizyonu kapattıktan sonra iç savaş devam etse bile onun için bitmiştir. İşte bireyin yaşadığı bu evren simülasyon evrenidir. Her şey görüntülerden ibarettir ve cansızdır.²

- a. Günümüz dünyasında sosyal medyanın yüz yüze ilişkilerin yerini almasını hipergerçeklik kavramı çerçevesinde değerlendiriniz.
- _____
- _____
- _____
- b. Savaşı bizzat yaşamayan insanların mültecilere yönelik duyarsız tutumlarını hipergerçeklik kavramı üzerinden değerlendiriniz.
- _____
- _____
- _____

2. Aşağıda linki verilmiş videoyu izleyiniz ve izlediklerinize yönelik soruyu cevaplayınız.

[http://www.khanacademy.org.tr/muzeler-ve-icerik-ortaklarimiz/mitk12-\(stem\)/muhendislik-ve-elektronik/muhendislik-ve-elektronik/mit-acikliyor-sanal-gerceklik-nasil-calisir-/12207](http://www.khanacademy.org.tr/muzeler-ve-icerik-ortaklarimiz/mitk12-(stem)/muhendislik-ve-elektronik/muhendislik-ve-elektronik/mit-acikliyor-sanal-gerceklik-nasil-calisir-/12207)

- İnsanın nelerin gerçek nelerin simülasyon olduğunu bilemeyeceği bir dünyada kendi hakkındaki tanımlamaları nasıl yapabileceğini değerlendiriniz.
- _____
- _____
- _____

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	ZAMANIN İZİNDE	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Varlık-zaman ilişkisini değerlendirebilme.	👤 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

🕒 10 dk.

1. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki metinleri okuyup ilgili soruları cevaplamalarını ve tartışmalarını sağlayınız.**Zamana Dair İki Görüş**

Aristoteles'e göre geçmiş var olmuş, gelecek ise henüz var olmayandır. Var olmayan parçalarından oluşan zaman, şimdiki anlardan meydana gelmez. O hâlde var olan sadece şimdidir, bütün var değildir. Öyleyse şunu söylemek yerinde olacaktır. Zaman, kendisi bir varlık olarak değil kendisi bir varlık olarak bulunan şeylerle olan varlık olmayan olarak vardır.

(...)

Geçmiş var oldu, gelecek henüz var olmadı. Önemli olan şimdiydi. Fakat şimdi, şimdi olarak kalsaydı geçmiş ve gelecek olmaz, şimdi ebediyet olurdu. Burada Augustinus önemli bir soru sorar. "Önemli olan şimdi ise geçmiş ve gelecek nerede?" Cevap olarak ise "Oldukları yerde şimdiki zaman olarak varlar." der Augustinus. Her şimdi bir sonraki şimdinin geçmişi, bir önceki şimdinin geleceğidir. Aslında geçmiş ve gelecek sadece birer andır. Filozofa göre zaman aklın veya ruhun ürünüdür.¹

a. Zamana dair bu iki düşünce arasındaki temel farklar nelerdir?

b. Öğrencilerin "İnsanlar, zamanın varlığını nasıl algılayabilir?" sorusunu tartışmalarını sağlayınız.

● Öğretmene Not

- Öğrencilere "Genel olarak zaman doğadaki maddesel varlıkların değişimi üzerinden algılanır. Bitkilerin yeşerme ve çürüme olaylarının peş peşe gelmesi insanda zaman fikrinin oluşmasına yol açan faktörlere örnek gösterilebilir." açıklamasını yapınız.

2. Yönerge

🕒 15 dk.

Öğrencilerin aşağıda verilen açıklamayı ve "Geleceğe Dönüş" filmi ile ilgili bilgiyi okumalarını ve soru üzerinde tartışmalarını sağlayınız.

Düşünce Deneyi: Zamanda yolculuk hakkında bildiğiniz hikâyeler, filmler vb. anlatılardan yola çıkarak geleceğe giden birinin gelecekte kendisiyle karşılaştığında neler yaşayabileceğini düşününüz.

"Geleceğe Dönüş" filmi (1985)

"Geleceğe Dönüş" filminde deli dolu bilim insanı Dr. Brown, zamanda yolculuğu mümkün kılan bir araba geliştirir. Bu makineyi ilk kullanan genç Marty ufak bir zamanlama yanlışıyla gelecek yerine geçmişe gönderilir. Otuz yıl öncesine dönen Marty'nin burada yaptığı bir davranış kendi kaderini ilginç bir noktaya sürükleyecek hataya neden olur. Artık Marty'nin yapması gereken tek şey kendi doğumunu bile engelleyecek bu hatayı bir şekilde düzeltmeye çalışmak olacaktır.

► İnsanın zamanla sınırlandırılmış bir varlık olduğunun bilincinde olması yaşamını nasıl etkiler?

**“ZAMANIN İZİNDE”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıda verilen metinleri sessizce okuyunuz. Filozofların zaman hakkındaki görüşlerini anlamaya çalışınız. Ardından ilgili soruları cevaplayınız. Bu aşamada öğretmeninizin açıklamalarına dikkat ediniz.

Zamana Dair İki Görüş

Aristoteles'e göre geçmiş var olmuş, gelecek ise henüz var olmayandır. Var olmayan parçalardan oluşan zaman, şimdiki anlardan meydana gelmez. O hâlde var olan sadece şimdidir, bütün var değildir. Öyleyse şunu söylemek yerinde olacaktır. Zaman, kendisi bir varlık olarak değil kendisi bir varlık olarak bulunan şeylerle olan varlık olmayana olarak vardır.

(...)

Geçmiş var oldu, gelecek henüz var olmadı. Önemli olan şimdiydi. Fakat şimdi, şimdi olarak kalsaydı geçmiş ve gelecek olmaz, şimdi ebediyet olurdu. Burada Augustinus önemli bir soru sorar. “Önemli olan şimdi ise geçmiş ve gelecek nerede?” Cevap olarak ise “Oldukları yerde şimdiki zaman olarak varlar.” der Augustinus. Her şimdi bir sonraki şimdinin geçmişi, bir önceki şimdinin geleceğidir. Aslında geçmiş ve gelecek sadece birer andır. Filozofa göre zaman aklın veya ruhun ürünüdür.¹

- a. Zamana dair bu iki düşünce arasındaki temel farklar nelerdir?

- b. Öğrencilerin “İnsanlar zamanın varlığını nasıl algılayabilir?” sorusunu tartışmalarını sağlayınız.

2. Aşağıda verilen açıklamayı ve “Geleceğe Dönüş” filmi ile ilgili bilgiyi okuyup soru üzerinde arkadaşlarınızla tartışınız.

Düşünce Deneyi: Zamanda yolculuk hakkında bildiğiniz hikâyeler, filmler vb. anlatılardan yola çıkarak geleceğe giden birinin gelecekte kendisiyle karşılaştığında neler yaşayabileceğini düşününüz.

Geleceğe Dönüş filmi (1985)

“Geleceğe Dönüş” filminde deli dolu bilim insanı Dr. Brown, zamanda yolculuğu mümkün kılan bir araba geliştirir. Bu makineyi ilk kullanan genç Marty ufak bir zamanlama yanlışıyla gelecek yerine geçmişe gönderilir. Otuz yıl öncesine dönen Marty’nin burada yaptığı bir davranış kendi kaderini ilginç bir noktaya sürükleyecek hataya neden olur. Artık Marty’nin yapması gereken tek şey kendi doğumunu bile engelleyecek bu hatayı bir şekilde düzeltmeye çalışmak olacaktır.

- İnsanın zamanla sınırlandırılmış bir varlık olduğunun bilincinde olması yaşamını nasıl etkiler?

¹ Merve Karacan “Zamanın Kendinde Yolculuğu” adlı yazısından alıntılanmıştır.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	EVRENDE AMAÇLILIK VAR MIDIR?	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	"Evrende amaçlılık var mıdır?" sorusunu tartışabilme.	👤 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

🕒 5 dk.

Öğrencilerin yapacakları etkinliğe hazırlanmaları için aşağıdaki aşamaları sırasıyla takip ediniz.

Öğrencilerden dörder kişilik üç grup oluşturunuz.

"Evrende amaçlılık var mıdır?" sorusunun teolojik, kozmolojik ve mekanist olarak temellendirilen görüşler açısından tartışılabilmesi için üç grup arasında paylaşınız. Bu görüşlerin kanıtları için genel ağdaki güvenilir kaynaklardan araştırma yaparak sınıfta sunum yapacaklarını ifade ediniz. (Ek 1'deki listeyi vererek kaynak kontrolünü sağlamaları gerektiğini hatırlatınız.)

Yapacakları sunumların 5 dakikayı geçmemesi gerektiğini hatırlatarak araştırma yapmaları için bir hafta süre veriniz.

Grupların bu görüşlerle ilgili kanıtlarını genel ağdaki güvenilir kaynaklardan araştırıp sunumlarını buna dayandırarak yapmalarını söyleyiniz.

2. Yönerge

🕒 15 dk.

Grupların sunumlarını sırasıyla yapmalarını sağlayınız. Sınıftaki diğer öğrencilere sunumları dikkatle izlemeleri ve aşağıda verilen şeklin ilgili yerlerine not almaları gerektiğini söyleyiniz. İhtiyaç duyarlarsa soru sorabileceklerini de hatırlatınız.

Evrende amaçlılık var mıdır?		
Teolojik	Kozmolojik	Mekanist

3. Yönerge

🕒 5 dk.

Sunumlar tamamlandıktan sonra aşağıdaki soruyu öğrencilere yöneltiniz.

► "Söz konusu görüşlerden hangisi diğer ikisine karşıt düşünceler üretmiştir?" Karşıtlık durumlarını değerlendiriniz.

1. Öğretmeniniz “Evrende amaçlılık var mıdır?” sorusunun teolojik, kozmolojik ve mekanist görüşler açısından tartışılması için sınıfınızda dörder kişiden üç grup oluşturacaktır. Bu gruba seçilen öğrencilerin görevi, söz konusu görüşlerle ilgili kanıtları genel ağdaki güvenilir kaynaklardan araştırmak ve bir hafta sonraki derse 5 dakikalık bir sunum hazırlamaktır.
2. Sunum yapan arkadaşlarınızı dikkatlice dinleyerek sonrasında yapılacak tartışma için aşağıda verilen şeklin ilgili yerlerine notlar alınız. İhtiyaç duyarsanız her bir grup sunumunu tamamladığında soru sorabilirsiniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.1. Varlık felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	SORİTES PARADOKSU	🕒 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Felsefi açıdan varlığı sorgulayabilme.	👤 Birey
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Paradoksun “yerleşik görüş, kanı ve inanca ters düşen bir sav veya yargı; doğru olmasına karşın sağduyuya aykırı gelen bir tez veya kuram” anlamında kullanıldığını açıklayınız. Öğrencilerin aşağıda verilen metni okuyup metinden hareketle ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

SORİTES (YİĞİN) PARADOKSU

Yunan mitoloji kahramanı ve Atina'nın efsanevi kurucusu Sorites, “Gürleyen Pruva” adı verilen ve tanrılar tarafından kutsandığına inanılan gemisi ile pek çok savaş kazanmış ve Minotor da dâhil birkaç canavarı yenmeyi başarmıştı. Pruvası, onarım gerektirdiği için bir süre sonra bakıma alınmıştı. Hatta o kadar çok darbe almıştı ki omurgasındaki kerestelerin yarıya yakınının yenilenmesi gerekiyordu.

Geminin halk nezdindeki itibarı o kadar yüksekti ki ilk hâlinde kullanılan -eğrilip pas tutmuş çivilere kadar- her şey, günün birinde zaferlerini yâd edecek bir heykelde kullanılmak üzere saklanmıştı.

Ertesi yıl “Gürleyen Pruva” yeni seferlere çıktı. Kışın omurgasının üçte birinin daha yenilenmesi gerekti. Nitekim bir süre sonra gemi sefere çıktığında eski kerestelerin yenilerine göre daha dayanıksız olduğu görüldü. Kaptan Sorites, geminin tersaneye gönderilmesini, kalan eski kerestelerin tümüyle yenilenmesini emretti.

Yine sefere çıktığı bir zaman “Gürleyen Pruva”, düşman gemilerini bir bir batırmakla meşgulken liman sakinleri eski kereste ve çivileri kullanarak gemiyi yeni baştan inşa etmişlerdi. Ama bir savaş gemisi olarak değil -çünkü kullanılan malzeme bunun için fazlasıyla yıpranmıştı- denizdeki parlak başarılarını karada taçlandırarak bir anıt olarak...

“Gürleyen Pruva” limana döndüğünde perişan hâldeydi. Seferlerinde çarpışmak üzere peşine düştüğü gemileri art arda elinden kaçırmakla kalmamış, meşhur pruvasının bir kısmını da kaybetmişti. Kaptan Sorites, limanda eski parçalardan inşa edilmiş gemiyi görünce hiddetlenerek “Bunu inşa ettiğiniz için gemimiz ‘Gürleyen Pruva’ olmaktan çıktı ve tanrıların kutsamış olduğu tek gemi, kazıkların üzerinde işe yaramadan duran bir hurda yığını olmuş durumda!” demişti. Kasaba halkı, durumun kaptanın söylediği gibi olmadığını düşünüyordu. Onların yaptığı sadece ikinci bir asıl “Gürleyen Pruva” inşa etmektir. Gerçekte tek bir özgün “Gürleyen Pruva” varsa o da fiziksel bir gemi değil ancak zihinlerde -belki de tasarımcının zihninde- var olan bir fikir olabilir. Bu durumda üç gemiden hangisi gerçek “Gürleyen Pruva”dır?

Martin Cohen, “101 Felsefe Problemi” adlı eserinden alıntılanmıştır.

Bu soruya üç farklı cevap verilir:

- Maddi olan yani kazıklar üzerinde oturtulmuş olan asıl “Gürleyen Pruva”dır.
- Hâlihazırda kullanılmakta olan “Gürleyen Pruva”dır.
- Asıl “Gürleyen Pruva” gemi tasarımcısının zihnindeki fikir hâlidir.

a. Metinde geçen gerçek ve düşünsel varlıklar nelerdir?

b. “Gerçek ‘Gürleyen Pruva’ hangisidir?” sorusuna verilen cevapları düşünsel bakımdan ve gerçek varlığı savunma bakımından sınıflandırınız.

c. Değişen bir varlık ideal (düşünsel) bir varlık olabilir mi? Nedenleriyle gerekçelendiriniz.

**“SORİTES PARADOKSU”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki metni okuyup metinden hareketle ilgili soruları cevaplayınız.

SORİTES (YIĞIN) PARADOKSU

Yunan mitoloji kahramanı ve Atina'nın efsanevi kurucusu Sorites, “Gürleyen Pruva” adı verilen ve tanrılar tarafından kutsandığına inanılan gemisi ile pek çok savaş kazanmış ve Minotor da dâhil birkaç canavarı yenmeyi başarmıştı. Pruvası, onarım gerektirdiği için bir süre sonra bakıma alınmıştı. Hatta o kadar çok darbe almıştı ki omurgasındaki kerestelerin yarıya yakınının yenilenmesi gerekiyordu.

Geminin halk nezdindeki itibarı o kadar yüksekti ki ilk hâlinde kullanılan -eğrilip pas tutmuş çivilere kadar- her şey, günün birinde zaferlerini yâd edecek bir heykelde kullanılmak üzere saklanmıştı.

Ertesi yıl “Gürleyen Pruva” yeni seferlere çıktı. Kışın omurgasının üçte birinin daha yenilenmesi gerekti. Nitekim bir süre sonra gemi sefere çıktığında eski kerestelerin yenilerine göre daha dayanıksız olduğu görüldü. Kaptan Sorites, geminin tersaneye gönderilmesini, kalan eski kerestelerin tümüyle yenilenmesini emretti.

Yine sefere çıktığı bir zaman “Gürleyen Pruva”, düşman gemilerini bir bir batırmakla meşgulken liman sakinleri eski kereste ve çivileri kullanarak gemiyi yeni baştan inşa etmişlerdi. Ama bir savaş gemisi olarak değil -çünkü kullanılan malzeme bunun için fazlasıyla yıpranmıştı- denizdeki parlak başarılarını karada taçlandıracak bir anıt olarak...

“Gürleyen Pruva” limana döndüğünde perişan hâldeydi. Seferlerinde çarpışmak üzere peşine düştüğü gemileri art arda elinden kaçırmakla kalmamış, meşhur pruvasının bir kısmını da kaybetmişti. Kaptan Sorites, limanda eski parçalardan inşa edilmiş gemiyi görünce hiddetlenerek “Bunu inşa ettiğiniz için gemimiz ‘Gürleyen Pruva’ olmaktan çıktı ve tanrıların kutsamış olduğu tek gemi, kazıkların üzerinde işe yaramadan duran bir hurda yığını olmuş durumda!” demişti. Kasaba halkı, durumun kaptanın söylediği gibi olmadığını düşünüyordu. Onların yaptığı sadece ikinci bir asıl “Gürleyen Pruva” inşa etmektir. Gerçekte tek bir özgün “Gürleyen Pruva” varsa o da fiziksel bir gemi değil ancak zihinlerde -belki de tasarımcının zihninde- var olan bir fikir olabilir. Bu durumda üç gemiden hangisi gerçek “Gürleyen Pruva”dır?

Martin Cohen, “101 Felsefe Problemi” adlı eserinden alıntılanmıştır.

Bu soruya üç farklı cevap verilir:

- Maddi olan yani kazıklar üzerinde oturtulmuş olan asıl “Gürleyen Pruva”dır.
- Hâlihazırda kullanılmakta olan “Gürleyen Pruva”dır.
- Asıl “Gürleyen Pruva” gemi tasarımcısının zihnindeki fikir hâlidir.

- a. Metinde geçen gerçek ve düşünsel varlıklar nelerdir?

- b. “Gerçek ‘Gürleyen Pruva’ hangisidir?” sorusuna verilen cevapları düşünsel bakımdan ve gerçek varlığı savunma bakımından sınıflandırınız.

- c. Değişen bir varlık ideal (düşünsel) bir varlık olabilir mi? Nedenleriyle gerekçelendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.2. Bilgi felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	KESENİN İÇİNDE NE VAR?	25 dk.
Etkinliğin Amacı	Doğru bilginin kaynağı problemini tartışabilme.	Grup
Gerekli Materyaller: Üç kese		

1. Yönerge

10 dk.

Aşağıdaki aşamaları sırasıyla gerçekleştiriniz.

- ✓ Üç kese temin edip “birinci”, “ikinci” ve “üçüncü” olduklarını belli etmek için üzerlerine “1, 2 ve 3” sayılarını yazınız. Sınıfın çoğunun tahmin edebileceği nesneyi birinci keseye, ortalama yarısının tahmin edebileceği nesneyi ikinci keseye ve en az kişinin tahmin edebileceği nesneyi üçüncü keseye koyunuz. Aşağıda bu paylaşımın bir örneği verilmiştir.

	Birinci Kese	İkinci Kese	Üçüncü Kese
Nesneler	Anahtarlık	Araç şarj cihazı	Keman kuyruğu
	Ataç	Bit tıraşı	DC dinamo motoru (küçük)
	Tornavida	Cam nazarlık	Musluk bataryası
	Ayakkabı çekiç	Dondurma kaşığı	Protez tırnak
	Parfüm şişesi	Ruj	Dikiş yüksüğü

- Üç öğrenci seçiniz. Birbirlerinden habersiz bir şekilde keselerin içindekine dokunmalarını sağlayıp bunların neler olabileceğini tahmin etmelerini isteyiniz. Aşağıdaki tabloyu tahtada oluşturarak öğrencilerin tahminlerini bu tabloya yazdırınız.

	1. öğrenci	2. öğrenci	3. öğrenci
1. kese-ilk tahmin			
2. kese-ilk tahmin			
3. kese-ilk tahmin			

- Öğrencilere tahminleri sonunda “Tahmininizin gerekçesi nedir?” ve “Tahminleriniz sadece dokunma duyunuza mı dayanıyor?” sorularını yöneltiniz ve kısaca cevaplamalarını isteyiniz.
- Nesneleri keselerinden çıkarıp gösteriniz ve tahtadaki tablonun sınıf tarafından incelenmesi için kısa bir süre veriniz. Ardından öğrencilere aşağıdaki soruyu yöneltiniz ve cevaplarının sınıfta tartışılmasını sağlayınız. Tartışma esnasında sorunun altında yer alan “Öğretmene Not” bölümündeki bilgileri öğrencilerle paylaşınız.

► Bilgilerin edinilmesinde insanın hangi yetileri rol oynuyor olabilir? Görüşlerinizi gerekçelendiriniz.

Öğretmene Not

- Tartışmayı “Bilginin edinilmesinde akıl, duyu ve sezgi gibi insanın temel yetileri öne çıkar. İnsan, bilgiyi işleyip birtakım yetileri doğrultusunda yapılandırır. Bu yetilerden hangisinin ilk kaynak ve kesin bilgiye temel olduğu felsefede tartışılmaktadır. Bu açıdan rasyonalistler akıllı, empiristler duyuşal deneyimi, entüzyonistler ise sezgiyi öne sürer.” açıklamasını yaparak sonlandırmanız önerilir.

Öğrencilere birbirini takip eden açıklamalar yapacağımızı ve bunlara dayanarak da bir soru soracağımızı belirterek sizi dikkatle takip etmeleri yönünde onları uyarınız. Ara sıra geriye dönerek önemli yerleri tekrar edeceğinizi söyleyiniz.

Açıklama

- Daha birinci keseye dokunmadan önce bir arkadaşınızın “Kesenin içinde anahtarlık olduğunu biliyorum.” dediğini, sonra keseyi açtığımızı ve içinden anahtarlık çıktığını düşünün. Arkadaşınızın ileri sürdüğü önerme doğrulanmış olacaktır.
- Keseyi açmadan önce arkadaşınıza “Kesenin içinde anahtarlık olduğunu nereden biliyorsunuz?” diye soracak olursak bilgisinin dayanaklarını göstermesi gerekecektir. O da bize başka bir önerme ile bir gerekçe sunacaktır.
- Biz ona “Bu yeni önermenin gerekçesi nedir?” diye sorarsak bu sefer de yeni bir önerme gerekçesi ileri sürecektir.
- Bu gerekçe dizisini “Yeni sunacağı bilginin gerekçesi nedir? Yenisinin ve diğer yenisinin gerekçesi nedir?” diye sorgulama ile sonsuza dek sürdürebiliriz.
- Bu durum geriye doğru birbirine dayanan sonsuz bir önermeler dizisi meydana getirebilir.
- Felsefede buna “bilginin gerekçelendirilmesinde sonsuz geriye gidiş” sorunu adı verilir.
- Tüm bunlar düşünüldüğünde başka önermeye dayanak olmasına rağmen kendisi başka bir önermeye dayanmayan, diğer bir deyişle gerekçelendirilmeye ihtiyacı olmayan temel bir bilgi önermesinden bahsedilebilir mi? Eğer bu söz konusu olursa sonsuz geriye gidiş bir noktada sonlandırılabilir.

Temel bilgi önermesinin mümkün olduğunu düşünecek olursak bu önermenin kaynağı duyulara mı yoksa akla mı dayanır? Tartışınız.

● Öğretmene Not

● Tartışmayı yönlendirmek için aşağıdaki aşamaları takip edebilirsiniz.

- • Tartışmayı rasyonalizm görüşüne yönlendirmek için öğrencilere “Descartes, doğru bilginin imkânı konusunda sonsuz geriye gidişi engelleyebilmek için düşünceleri sonucunda ‘Düşünüyorum, o hâlde varım.’ bilgi önermesine ulaşmıştır. Bu bilgi önermesinin insana doğuştan verildiğini ve insanın buna dayanarak diğer bilgi önermelerini gerekçelendirebileceğini savunmuştur.” bilgilerini veriniz. Ardından onlara “Sadece akla dayalı bilgiler olabilir mi?” sorusunu yöneltiniz ve örnek vermelerini isteyiniz.
- • Onların düşüncelerini derinleştirmek amacıyla mantık ve matematik bilgilerinin akıl yoluyla oluşturulduğunu, bu noktada deneyimin payının tartışmalı olduğunu belirtiniz.
- • Tartışmayı empirizm görüşüne yönlendirmek için öğrencilere “Locke, duyuların dolaysız verilerinin temel önerme olabileceğini düşünmüştür. Ayrıca Descartes’ın doğuştancılık fikrine karşı çıkararak insan zihnini boş levhaya (tabular rasa) benzetmiştir.” bilgisini veriniz.
- • Ardından onlara Kant’ın “Kavramsız algılar kör, algısız kavramlar boştur.” sözünü söyleyiniz ve felsefede bilgilerin oluşumunda akıl ve deneyin beraberliğinin de savunulduğunu belirtiniz.
- • Bilginin doğasının araştırılmasının basitten karmaşığa tüm bilgilerimizin değeri için önemli olduğunu söyleyerek tartışmayı bitiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.2. Bilgi felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	SOSYAL MEDYA GÜVENİLİR BİR KAYNAK MI?	⌚ 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Sosyal medya üzerinden doğru bilginin ölçütlerini ve bilginin güvenilirliğini tartışabilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

⌚ 15 dk.

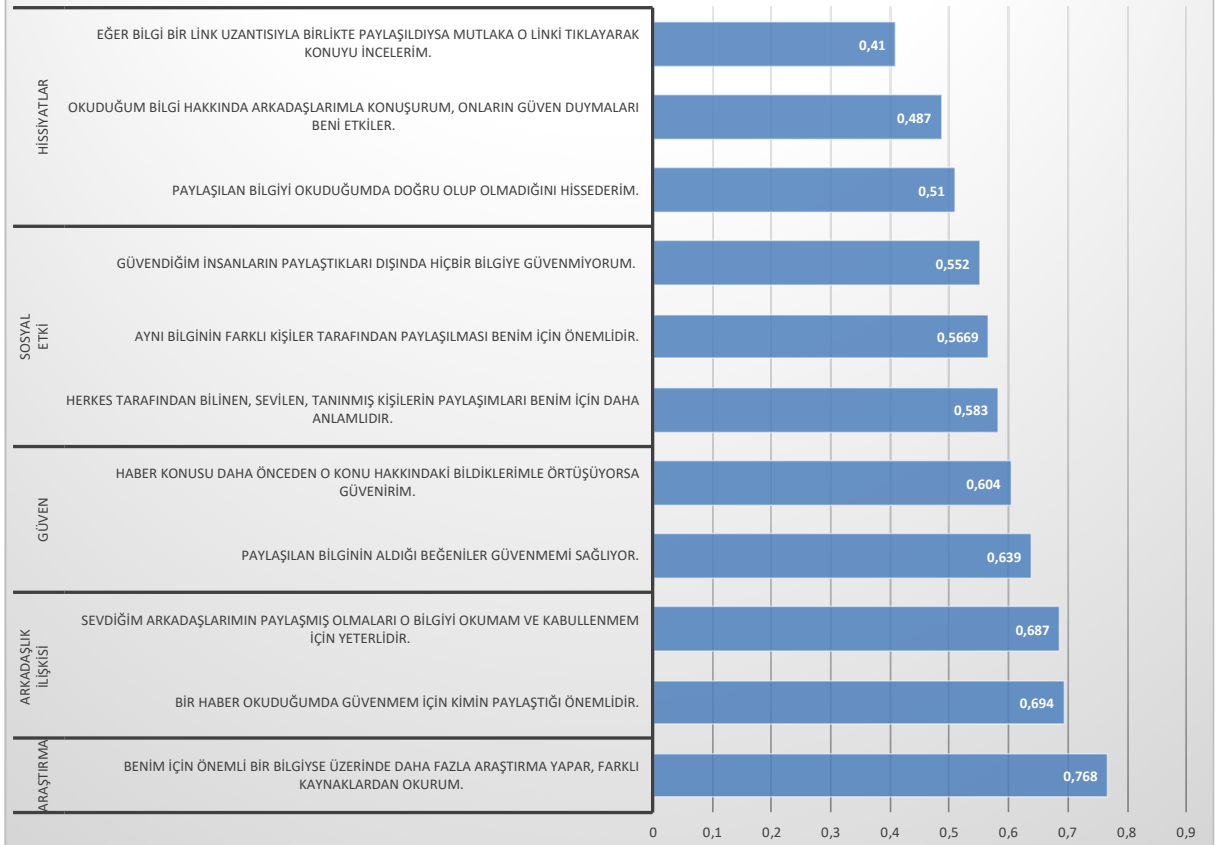
Öğrencilerin aşağıdaki açıklamayı ve grafikte verilen bilgileri incelemelerini ardından ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız. Soruların altında verilen “Öğretmene Not” bilgilerini öğrencilerle paylaşınız.

Açıklama

H. S. Türkoğlu ve B. Ö. Doğan tarafından “Sosyal Medya Üzerinden Okurun Değişimi ve Bilginin Güvenirliği” adlı çalışma, gençlerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sosyal paylaşım sitelerinden elde edilen bilgilere etkisi olduğu belirlenen beş faktör (araştırma, arkadaşlık ilişkisi, güven, sosyal etki, hissiyatlar), bunlara ilişkin değişkenler ve sayısal değerler verilmiştir. Araştırmada gençlere sosyal medyada bilgi güvenliğinin bir sorun olup olmadığı sorulduğunda %79,4 oranında evet cevabının verildiği görülmektedir. Grafığe göre katılımcıların güvenilir bilgiyi edinmede “araştırma” faktörüne diğerlerine nispeten daha fazla ağırlık verdiği anlaşılmaktadır.

Faktör yük değerlerinin yüksek olması, değişkenle faktör arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu gösterir.

Faktörler, Değişkenler ve Faktör Yükleri

a. Grafiğe göre edinilen bilgi, haber ya da paylaşıma güvenilir izlenimi veren göstergeler nelerdir?

● Öğretmene Not

- Öğrencilerin grafikteki sosyal etki, arkadaşlık ilişkisi, güven ve hissiyatın ilgili değişkenlerine dikkat etmelerini sağlayınız.

b. Çalışmadaki faktörler arasından hangisinin tümel uzlaşım doğruluk ölçütüne uygun olduğunu açıklayınız.

“Tümel uzlaşım” doğruluk ölçütüne göre çoğunluğun onayladığı bilgi doğrudur.

● Öğretmene Not

- Öğrencilerden grafikteki hangi faktör yükünün diğerlerine göre daha fazla olduğunu belirlemelerini isteyiniz.

2. Yönerge

⌚ 5 dk.

Öğrencilerin aşağıdaki açıklamayı okuyup açıklamadan hareketle ilgili soruyu cevaplamalarını sağlayınız.

Eleştirel düşünme, iddia edilen bilgilerin temellerini araştırır ve her tür bilginin doğruluğundan şüphe eder; apaçık ve kesin olarak bilinmeyen hiçbir bilgiyi kabul etmez. Bilgi ya da argümanı hislere, başkalarının beğenisine ve onayına göre değil iddiaların temelini soruşturarak mantık kurallarına göre değerlendirir.

- Eleştirel düşünme ile “araştırma” faktörünün sosyal medyada yer alan bilgi ya da paylaşımların güvenilirliğini sağlamada kişiye katkısını değerlendiriniz.

“Benim için önemli bir bilgiyse üzerinde daha fazla araştırma yapar, farklı kaynaklardan okurum.”

● Öğretmene Not

- Öğrencilere araştırma değişkeninin şu şekilde yorumlanabileceğini belirtiniz: Bu değişken, bilginin çok araştırılmasından dolayı derinlemesine öğrenme ve konuya farklı kaynaklardan bakabilme şeklinde yorumlanabilir.

**“SOSYAL MEDYA GÜVENİLİR BİR KAYNAK MI?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

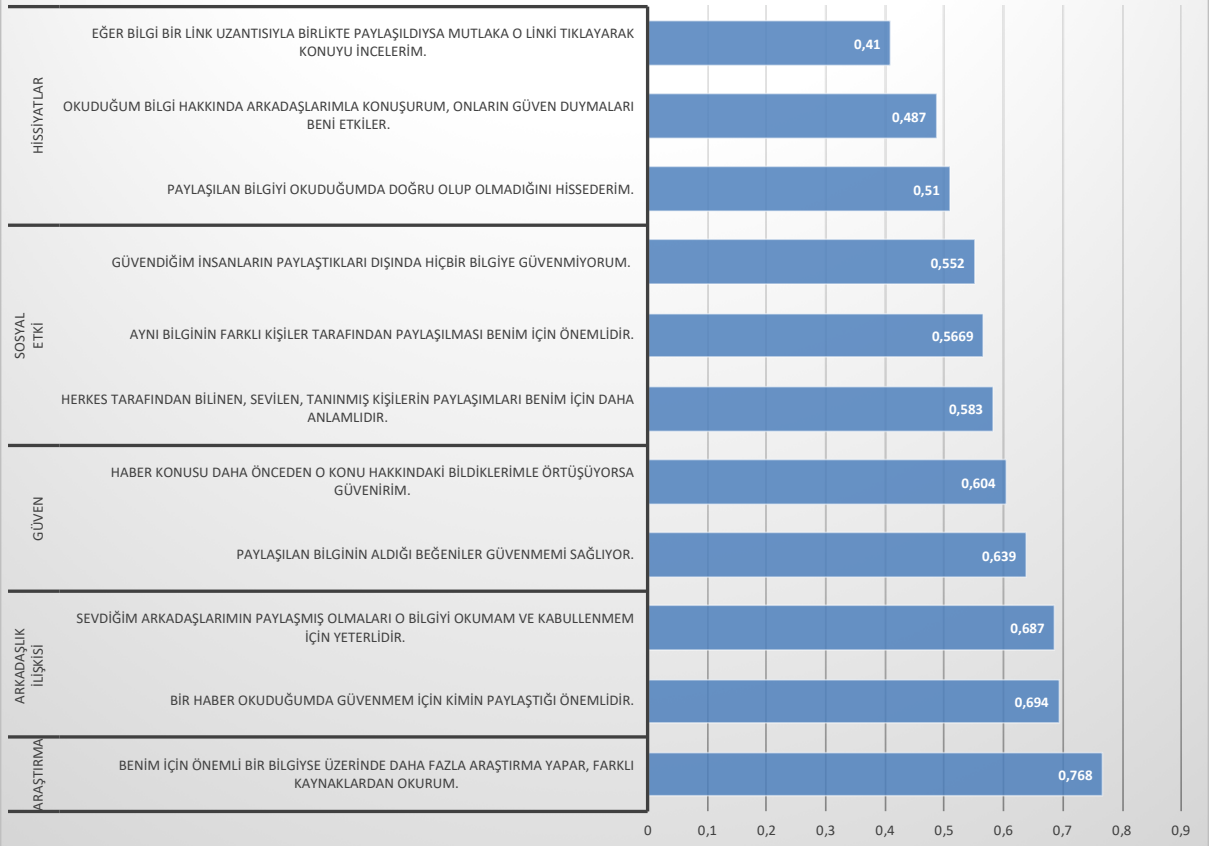
1. Aşağıda verilen açıklama çerçevesinde tabloyu inceleyip soruları yanıtlayınız. Öğretmeninizin yapacağı açıklamalara dikkat ediniz.

Açıklama

H. S. Türkoğlu ve B. Ö. Doğan tarafından “Sosyal Medya Üzerinden Okurun Değişimi ve Bilginin Güvenirliği” adlı çalışma, gençlerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sosyal paylaşım sitelerinden elde edilen bilgilere etkisi olduğu belirlenen beş faktör (araştırma, arkadaşlık ilişkisi, güven, sosyal etki, hissiyatlar), bunlara ilişkin değişkenler ve sayısal değerler verilmiştir. Araştırmada gençlere sosyal medyada bilgi güvenliğinin bir sorun olup olmadığı sorulduğunda %79,4 oranında evet cevabının verildiği görülmektedir. Grafiğe göre katılımcıların güvenilir bilgiyi edinmede “araştırma” faktörüne diğerlerine nispeten daha fazla ağırlık verdiği anlaşılmaktadır.

Faktör yük değerlerinin yüksek olması, değişkenle faktör arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu gösterir.

Faktörler, Değişkenler ve Faktör Yükleri

- a. Grafiğe göre edinilen bilgi, haber ya da paylaşım güvenilir izlenimi veren göstergeler nelerdir?

- b. Çalışmadaki faktörler arasından hangisinin tümel uzlaşım doğruluk ölçütüne uygun olduğunu açıklayınız.

2. Aşağıdaki metni okuyup ilgili soruyu cevaplayınız. Öğretmeninizin yapacağı açıklamaya dikkat ediniz.

Eleştirel düşünme, iddia edilen bilgilerin temellerini araştırır ve her tür bilginin doğruluğundan şüphe eder; açık ve kesin olarak bilinmeyen hiçbir bilgiyi kabul etmez. Bilgi ya da argümanı hislere, başkalarının beğenisine ve onayına göre değil iddiaların temelini oluşturarak mantık kurallarına göre değerlendirir.

- Eleştirel düşünme ile “araştırma” faktörünün sosyal medyada yer alan bilgi ya da paylaşımların güvenilirliğini sağlamada kişiye katkısını değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.2. Bilgi felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	ACABA DOĞRU MU?	🕒 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Doğru bilginin ölçütlerini sorgulayabilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

İki öğrenci görevlendirip aşağıda verilen diyalogu yüksek sesle sınıfa okumalarını ardından öğrencilerin soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Sinan: Dışarısı çok soğuk ve yağmur yağıyor.

Aysun: İyi de ben yağmurun yağdığını görmüyorum, perdeler kapalı, buna nasıl inanabilirim?

Sinan: Sesi duymuyor musun? Pencereye kadar gidip perdeyi açmayı deneyebilirsin.

Aysun: Yağmur sesine benzeyen başka bir ses de olabilir. Pencereden bakmaya da üşeniyorum ama algılamadığım şeye inanacak kadar da üşengeç değilim.

Sinan: Yağmur yağıyor dediğimde bunu işitmiyor musun? Sanırım bu algıladığın bir şey olsa gerek.

Aysun: Aaa! Söylediğin şeyi işittim evet. Yağmurun yağdığını söylediğini algılıyorum ama yağmuru değil. Bunun için görmem lazım.

Sinan, algılamadığı şeye inanmayan Aysun'a daha fazla bir söz söylemez ve bakması için sessizce üzerinde "Yağmur yağıyor." yazan bir kâğıt verir.

a. Sinan'ın Aysun'a yağmur yağdığını ispatlamak için kullandığı "doğruluk ölçütü" nedir?

b. Aysun'un Sinan'ın "Yağmur yağıyor." ifadesine yönelik şüpesinin temel gerekçesini "bilginin güvenilirliği" açısından değerlendiriniz.

c. Diyalogda bilgi felsefesinin hangi problemi ve bu probleme yönelik hangi bakış açısı sorgulanmaktadır?

ç. Kendi yaşantınızdan yola çıkarak neleri doğru ve güvenilir bilgi kaynağı olarak kabul ettiğinizi yazınız.

**“ACABA DOĞRU MU?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıda verilen diyalogu okuyunuz. Diyalogda bilginin doğruluğuna yönelik yargılara dikkat ediniz. Ardından ilgili soruları cevaplayınız. Bu aşamada öğretmeninizin açıklamalarını dikkate alınız.

Sinan: Dışarısı çok soğuk ve yağmur yağıyor.

Aysun: İyi de ben yağmurun yağdığını görmüyorum, perdeler kapalı, buna nasıl inanabilirim?

Sinan: Sesi duymuyor musun? Pencereye kadar gidip perdeyi açmayı deneyebilirsin.

Aysun: Yağmur sesine benzeyen başka bir ses de olabilir. Pencereden bakmaya da üşeniyorum ama algılamadığım şeye inanacak kadar da üşengeç değilim.

Sinan: Yağmur yağıyor dediğimde bunu işitmiyor musun? Sanırım bu algıladığın bir şey olsa gerek.

Aysun: Aaa! Söylediğin şeyi işittim evet. Yağmurun yağdığını söylediğini algılıyorum ama yağmuru değil. Bunun için görmem lazım.

Sinan, algılamadığı şeye inanmayan Aysun’a daha fazla bir söz söylemez ve bakması için sessizce üzerinde “Yağmur yağıyor.” yazan bir kâğıt verir.

- a. Sinan’ın Aysun’a yağmur yağdığını ispatlamak için kullandığı “doğruluk ölçütü” nedir?
-
-
-
-
- b. Aysun’un Sinan’ın “Yağmur yağıyor.” ifadesine yönelik şüphesinin temel gerekçesini “bilginin güvenirliği” açısından değerlendiriniz.
-
-
-
-
- c. Diyalogda bilgi felsefesinin hangi problemi ve bu probleme yönelik hangi bakış açısı sorgulanmaktadır?
-
-
-
-
- ç. Kendi yaşantınızdan yola çıkarak neleri doğru ve güvenilir bilgi kaynağı olarak kabul ettiğinizi yazınız.
-
-
-
-

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.2. Bilgi felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	DUYULAR YETERLİ Mİ?	 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Bilginin elde edilmesi sürecinde duyu verilerinin işlevini tartışabilme.	 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen durumları okuyarak üzerinde düşünmelerini ve ilgili soruları cevaplamalarını sağlarız.

Şu üç durumu düşünün.

- Pembeye boyanmış file bakan bir öznenin durumu
- Bir yanılsama etkisi altında olan boyanmamış fakat filin pembe olarak gören bir özne (Hayvanat bahçesindeki yeni bir deneysel ışıklandırmadan kaynaklı olabilir.)
- Bir sanrı etkisi altında hayvanat bahçesinde olduğunu zanneden ve pembe fil gören bir özne

Bu üç durumda da (gerçeğe uygun algı, yanılsama ve sanrı) söz konusu algı deneyimleri birbirinden ayırt edilemez gibi durmakta ve üç kategori için de algılama ediminde deneyimlenen zihinsel durumun aynı olduğu gözükmektedir.¹

- a. Şüpheli olmanın insanın bilgi temelli yaşamında kendisine olumlu olumsuz etkileri neler olabilir? Örnekler veriniz.

[illegible]

- b. Mevcut bilgilerden zaman zaman şüphe duyulsa da insanlara genellikle bilgilerinin doğru olduğunu düşündüren nedenler neler olabilir?

**“DUYULAR YETERLİ Mİ?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıda verilen metni okuyunuz. Ardından ilgili soruları cevaplayınız. Bu aşamada öğretmeninizin açıklamalarına dikkat ediniz.

Şu üç durumu düşünün.

- Pembeye boyanmış file bakan bir öznenin durumu
- Bir yanılsama etkisi altında olan boyanmamış fakat fili pembe olarak gören bir özne (Hayvanat bahçesindeki yeni bir deneysel ışıklandırmadan kaynaklı olabilir.)
- Bir sanrı etkisi altında hayvanat bahçesinde olduğunu zanneden ve pembe fil gören bir özne

Bu üç durumda da (gerçeğe uygun algı, yanılsama ve sanrı) söz konusu algı deneyimleri birbirinden ayırt edilemez gibi durmakta ve üç kategori için de algılama ediminde deneyimlenen zihinsel durumun aynı olduğu gözükmemektedir.¹

- a. Şüpheli olmanın insanın bilgi temelli yaşamında kendisine olumlu olumsuz etkileri neler olabilir? Örnekler veriniz.

- b. Mevcut bilgilerden zaman zaman şüphe duyulsa da insanlara genellikle bilgilerinin doğru olduğunu düşündüren nedenler neler olabilir?

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.3. Bilim felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

ÖĞRETMEN

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi, Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

Etkinlik İsmi	BİLİM NEDİR?	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Bilimi sahte bilimden ayırabilme.	👥 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

🕒 15 dk.

Aşağıda verilen şekildeki bilgi alanlarını üçer kişiden dört grup oluşturarak sırasıyla dağıttınız. Bu bilgi alanlarının ele aldığı konular ve onların çalışma yöntemleri hakkında bilgi toplamaları gerektiğini öğrencilere söyleyiniz. Ardından araştırma yapmaları için bir hafta süreleri olduğunu ve gelecek hafta bu etkinliğin yapılacağını duyurunuz. Etkinlik haftasında önceden görevlendirdiğiniz öğrencilerin sunumlarını yapmalarını, diğer öğrencilerin de notlar almalarını sağlayınız.

Çalışma Yöntemleri

Astroloji ile Astronomi

- Öğretmene Not
- Öğrencilere "Astronomi bilimsel verilere, astroloji ise yoruma dayanır." açıklamasını yapınız.

Simya ile Kimya

- Öğretmene Not
- Öğrencilere "Simya, kimyaya öncülük etmiştir ama onun gibi deneysel değildir. Deneyime dayanır." açıklamasını yapınız.

Homeopati ile Farmakoloji

- Öğretmene Not
- Öğrencilere "Homeopati, plasebo etkisi (farmakolojik etkisi olmayan bir ilacın telkine dayalı etkisinin görülmesi) yaratabilir. Deneysel değildir." açıklamasını yapınız.

Kriptozooloji ile Zooloji

- Öğretmene Not
- Öğrencilere "Kriptozooloji, gizli hayvanları (Van Gölü canavarı vb.) araştırır. Varsayımlara dayanır." açıklamasını yapınız.

2. Yönerge

🕒 10 dk.

Öğrencilerin sunumda bahsedilen alanlar üzerinden sahte bilimlerin ortak özelliklerinin neler olabileceğini tartışmalarını sağlayınız.

- Öğretmene Not
- Öğrencilere "Sahte bilim; bilimsel araştırma ve yöntemlerle desteklenmeyen ancak bilimsel çalışmanın ürünü olarak ileri sürülen, bir nevi bilim kılıfına bürünmüş bilgi veya bilgi alanları için kullanılan bir isimlendirmedir. Olanla olmayana diğer ifadeyle bilimle sahte bilimi birbirinden ayırmak için söz konusu bilgi alanlarının yöntemlerine bakarak onları bilimsel yöntemle karşılaştırmak gerekir." açıklamasını yapınız.

**“BİLİM NEDİR?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Öğretmeniniz tarafından önceden seçilen gruplara sırasıyla aşağıdaki şekilde yer alan “Astroloji ile Astronomi”, “Simya ile Kimya”, “Homeopati ile Farmakoloji” ve “Kriptozooloji ile Zooloji” bilgi alanları dağıtılmıştır. Sorumlu öğrencilerin bu bilgi alanlarının ele aldığı konular ve çalışma yöntemleri hakkında vereceği bilgileri dinleyip şekilde boş bırakılan yerlere not alınız. Sunum boyunca öğretmeninizin yapacağı açıklamalara dikkat ediniz.

Çalışma Yöntemleri

Astroloji ile Astronomi

Simya ile Kimya

Homeopati ile Farmakoloji

Kriptozooloji ile Zooloji

2. Sahte bilimlerin ortak özellikleri nelerdir? Ortak özellikleri sunumu gerçekleştirilen alanlar üzerinden açıklayınız.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.3. Bilim felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	BİLİM YALNIZCA BİLME ETKİNLİĞİ MİDİR?	20 dk.
Etkinliğin Amacı	Bilimin değerine ilişkin değerlendirme yapabilmek.	Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta, masa notları		

1. Yönerge

5 dk.

Öğrencileri dört gruba ayırarak numaralandırılmış dört çalışma masası kurunuz. Bilimin insanın bilme isteğini ve merakını gideren entelektüel değeri, insan yaşamını kolaylaştıran pratik değeri ve deney-gözlem, teori, yasaya dayanan teorik değeri olduğunu öğrencilere açıklayınız. Aşağıda verilen Cemal Yıldırım'ın "Bilim Felsefesi" ve "Bilimin Öncüleri" eserlerinden derlenen masa notlarını sırasıyla dağıtarak öğrencilerin okumalarını sağlayınız.

Öklid'den geometri dersi almaya başlayan biri, ilk teoremin ispatını gördükten sonra "İyi ama bu şeyleri öğrenmek bana ne kazandırır?" diye sorunca Öklid, çalışanlarından birini çağırarak "Buna üç kuruş ver çünkü öğrendiklerinin kendisine kazanç sağlamasını istiyor." der.

1. Masa Notu

Astronomi ve matematik çalışmalarıyla bilinen Batlamyus, "Ölümlü olduğumu, bir günlük bir yaratık olduğumu biliyorum; ne var ki yıldızların karmakarışık dönen helezonlarını (mekanizma) incelemeye koyulunca ayaklarım yerden kesiliyor." diyerek bilime karşı duyduğu tutkuyu dile getirir.

2. Masa Notu

Faraday, hiçbir maddi kazanç amacı gütmeksizin tüm yaşamını deneysel bilime adanmıştır. Bir gün dönemin başbakanı elektromanyetik indüksiyonu ile ilgili buluşunun ne işe yaradığını sorunca "Bilmiyorum ama endüstride uygulamaya geçilince hükûmetiniz için yeni bir vergi kaynağı sağlayabileceğini söyleyebilirim." diye yanıt verir.

3. Masa Notu

Pasteur, önceleri teorik çalışmalarıyla tanınmaktadır. İnsanlar üzerinde henüz denemediği bir aşı üzerinde çalışmaktadır. Bir köpeğin on dört yerinden ısırdığı çocuğun annesinin çırpınına dayanamaz ve kuduz aşısını çocuk üzerinde dener. Sonuç, çocuğun yaşamı ve gelecek kuşaklar için müjde olmuştur.

4. Masa Notu

2. Yönerge

15 dk.

Öğrencilerin masa notundaki bilim insanının yaklaşımını düşünmelerini ve fikirlerini grup üyelerine açmalarını belirtiniz. Aşağıdaki soruları öğrencilere yöneltiniz ve cevap yazmalarını söyleyiniz. Öğrencilerden masa adına sırayla söz alarak cevaplarını sınıfla paylaşmalarını isteyiniz.

- a. Masa notunuzdaki bilim insanının bu tutumu bilimin hangi değeri ile bağdaştırılabilir?

● Öğretmene Not

● Soruda bilim insanının bilimin "daha çok" hangi değerine yöneldiği istenmektedir.

- b. Masa notunuzda bilim insanının yaşamından olay veya durumlara yer verilmektedir. Bunların bilim insanının bilimin değerine ilişkin yaklaşımına etkisini değerlendiriniz.

- c. Bilimin pratik değerinin olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

● Öğrencilere pratik değer sonuçlarıyla ilgili tarım ürünlerinde hormon katkısı ve silah teknolojisinin kullanımını örnek verebilirsiniz.

**“BİLİM YALNIZCA BİLME ETKİNLİĞİ MİDİR?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Öğretmeninizin talimatlarına uyarak onun belirlediği çalışma masalarına geçiniz. Cemal Yıldırım'ın “Bilim Felsefesi” ve “Bilimin Öncüleri” eserlerinden derlenen aşağıdaki masa notlarını okuyunuz. Öğretmeninizin yapacağı açıklamayı dikkate alarak masa notunuz üzerine çalışınız.

Öklid'den geometri dersi almaya başlayan biri, ilk teoremin ispatını gördükten sonra “İyi ama bu şeyleri öğrenmek bana ne kazandırır?” diye sorunca Öklid, çalışanlarından birini çağırarak “Buna üç kuruş ver çünkü öğrendiklerinin kendisine kazanç sağlamasını istiyor.” der.

1. Masa Notu

Astronomi ve matematik çalışmalarıyla bilinen Batlamyus, “Ölümlü olduğumu, bir günlük bir yaratık olduğumu biliyorum; ne var ki yıldızların karmakarışık dönen helezonlarını (mekanizma) incelemeye koyulunca ayaklarım yerden kesiliyor.” diyerek bilime karşı duyduğu tutkuyu dile getirir.

2. Masa Notu

Faraday, hiçbir maddi kazanç amacı gütmeksizin tüm yaşamını deneysel bilime adanmıştır. Bir gün dönemin başbakanı elektromanyetik indüksiyonu ile ilgili buluşunun ne işe yaradığını sorunca “Bilmiyorum ama endüstride uygulamaya geçilince hükümetiniz için yeni bir vergi kaynağı sağlayabileceğini söyleyebilirim.” diye yanıt verir.

3. Masa Notu

Pasteur, önceleri teorik çalışmalarıyla tanınmaktadır. İnsanlar üzerinde henüz denemediği bir aşı üzerinde çalışmaktadır. Bir köpeğin on dört yerinden ısırıldığı çocuğun annesinin çırpınışına dayanamaz ve kuduz aşısını çocuk üzerinde dener. Sonuç, çocuğun yaşamı ve gelecek kuşaklar için müjde olmuştur.

4. Masa Notu

2. Masa notunuzdaki bilim insanının yaklaşımını aşağıda verilen sorular üzerinden düşününüz. Fikirlerinizi grup üyeleriyle paylaşıp ortak bir cevap oluşturunuz. Cevaplarınızı boş bırakılan yerlere yazınız.

- a. Masa notunuzdaki bilim insanının bu tutumu bilimin hangi değeri ile bağdaştırılabilir?

- b. Masa notunuzda bilim insanının yaşamından olay veya durumlara yer verilmektedir. Bunların bilim insanının bilimin değerine ilişkin yaklaşımına etkisini değerlendiriniz.

- c. Bilimin pratik değerinin olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım:10.3.3. Bilim felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Sorgulama, Eleştirel Düşünme Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi, Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

ÖĞRETMEN

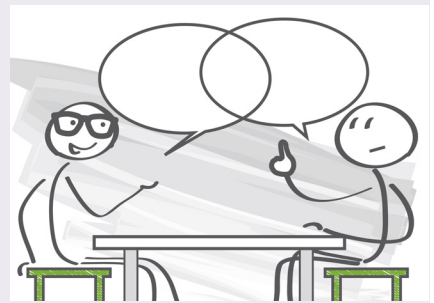
Etkinlik İsmi	GEREKÇELİ CEVAPLAR	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Bilimin pratik değerine ilişkin argüman oluşturabilme.	👥 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Açıklama: Etkinliğin amacına ulaşabilmesi için grupların bir hafta önce oluşturularak konuların dağıtılması ve gerekli literatür araştırmasının yapılması sağlanmalıdır. Araştırmalarını yaparken Ek1'deki Bilgiyi ve bilginin kaynaklarını değerlendirebilme kriterlerini dikkate almaları gerektiğini hatırlatınız.

Yönerge

Etkinliği gerçekleştirirken aşağıdaki adımları izleyiniz.

- ✓ Öğrencilere problemlere yönelik yapmış oldukları araştırmalara dayanarak gerekçelendirilmiş cevap oluşturmalarını söyleyiniz.
- ✓ Öğrencilerden cevaplara yönelik slogan oluşturmalarını isteyiniz.
- ✓ Her gruba 2 dakika süre vererek gerekçelendirilmiş cevaplarını ve sloganlarını sunmalarını sağlayınız.
- ✓ Sunumlar tamamlandıktan sonra bilimin pratik değerine ilişkin bir değerlendirme yapınız.

- a. Nükleer enerji dünyanın geleceğinde ne kadar etkili olacaktır?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- b. Yapay zekâ insanın yerini alabilir mi?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- c. Bilimin gelişiminde devletlerin rolü nedir?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- ç. Salgın hastalıklara karşı bilimsel mücadele nasıl olmalıdır?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- d. İnsan klonlama çalışmaları yapılmalı mıdır?

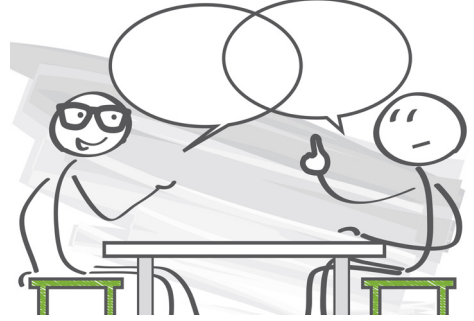
Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

**“GEREKÇELİ CEVAPLAR”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Öğretmeniniz etkinliğin yapılabilmesi için sınıfı beş gruba ayıracak ve her bir gruba aşağıdaki problemlerden birini verecektir. Daha sonra aşağıda verilen adımları gerçekleştireceksiniz.

- ✓ Grup arkadaşlarınızla probleminize yönelik yaptığınız araştırmaya dayanarak gerekçeli cevaplar oluşturmak için iş birliği yapınız.
- ✓ Cevabınızı güçlendirecek bir slogan oluşturunuz.

- a. Nükleer enerji dünyanın geleceğinde ne kadar etkili olacaktır?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- b. Yapay zekâ insanın yerini alabilir mi?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- c. Bilimin gelişiminde devletlerin rolü nedir?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- ç. Salgın hastalıklara karşı bilimsel mücadele nasıl olmalıdır?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

- d. İnsan klonlama çalışmaları yapılmalı mıdır?

Gerekçelendirilmiş Cevap : _____

Slogan: _____

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.3. Bilim felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Sorgulama, Eleştirel Düşünme Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	KANIT	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Bilimsel kanıtlamaları günlük yaşamında uygulayabilme.	👤 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Bu etkinlikte örnek bir durumdan yola çıkarak öğrencilerin bilimsel kanıtlama yöntemleri ve aşamalarıyla ilgili fikirler geliştirmesi sağlanmaya çalışılacaktır.
Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyup ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Örnek Durum: Birkaç gün önce sert bir şekilde çok da yeni olmayan cep telefonunuzu düşürdüğünüzü ancak telefonunuzun çalıştığını düşünün. Aynı zamanda bu süreçte küçük kardeşinizin telefonunuzu karıştırdığını da görmüş olun. Evden çıktınız, bir süre sonra telefonunuza baktığınızda kapalı olduğunu görüyorsunuz. Her seferinde açıyorsunuz ama kısa bir süre açık kalıp yeniden kapanıyor.

a. Böyle bir durumla karşılaştığınızda arızanın nedenine yönelik hangi olasılıkları düşünürsünüz?

b. Bu olasılıklara dair kanıtlarınız nelerdir?

c. Kanıtlarınızın dayandığı temel nedir?

ç. Kanıtlarınızın geçerli olup olmadığını nasıl kontrol edersiniz?

d. Kanıtlarınız yanlış çıkarsa ne yaparsınız?

e. İlk beş sorudaki cevaplarınızla bilimsel yöntem aşamaları arasında analogi kurarsanız cevaplarınız hangi basamaklara karşılık gelebilir?

**“KANIT”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

Etkinliğin amacı ve şeklini öğretmeniniz açıklayacaktır.
Aşağıda verilen örnek durumu okuyarak soruları cevaplandırınız.
Örnek duruma aynı sonucu oluşturabilecek “neden” ekleyebilirsiniz.

Neden

Birkaç gün önce sert bir şekilde çok da yeni olmayan cep telefonunuzu düşürdüğünüzü ancak telefonunuzun çalıştığını düşünün.
Aynı zamanda bu süreçte küçük kardeşinizin telefonunuzu karıştırdığını da görmüş olun.

Sonuç

Evden çıktıktan sonra telefonunuza baktığınızda telefonun kapalı olduğunu görüyorsunuz.
Her seferinde açıyorsunuz ama kısa bir süre açık kalıp yeniden kapanıyor.

a. Böyle bir durumla karşılaştığınızda arızanın nedenine yönelik hangi olasılıkları düşünürsünüz?

b. Bu olasılıklara dair kanıtlarınız nelerdir?

c. Kanıtlarınızın dayandığı temel nedir?

ç. Kanıtlarınızın geçerli olup olmadığını nasıl kontrol edersiniz?

d. Kanıtlarınız yanlış çıkarsa ne yaparsınız?

e. İlk beş sorudaki cevaplarınızla bilimsel yöntem aşamaları arasında analogi kurarsanız cevaplarınız hangi basamaklara karşılık gelebilir?

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.3. Bilim felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Akıl yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

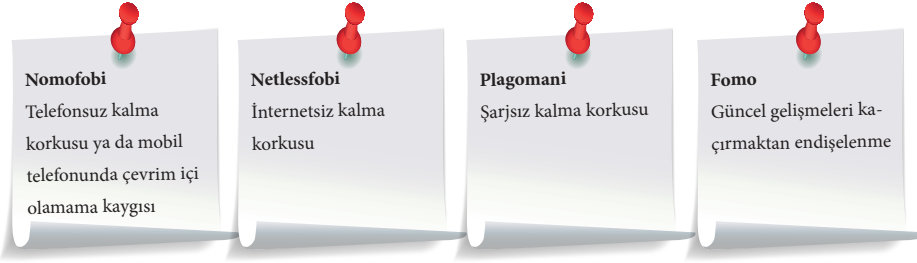
Etkinlik İsmi	BİLİM İNSANI OLMAK	⌚ 40 dk.
Etkinliğin Amacı	Bilimsel yöntemi değerlendirebilme.	👥 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

⌚ 5 dk.

Bir psikolog olduğunuzu ve bir danışanınızda aşağıdaki şekilde belirtilen korkuların var olup olmadığını var-sa korku yaşayan insanların davranış şekillerini araştırdığınızı düşününüz. Ardından psikologların danışanlarını tanımak amacıyla kullandıkları doğal gözlem yöntemini tanımlayan notu inceleyiniz. Bu yöntem başka bilimler tarafından da kullanılmaktadır.

Araştırılacak Korkular

“Doğal Gözlem” belirli bir davranışın doğrudan gözlemlenmesine dayanan bir yöntemdir. Gözlemci, gözlenen kendi doğal ortamında inceler ve ona etki etmez.

2. Yönerge

⌚ 30 dk.

Öğrencilere insanların cep telefonu kullanımlarını görüntülemek için bir kamera ya da fotoğraf makinesi yardımıyla çevrelerinde doğal gözlem yapmaları gerektiğini ifade ediniz. Araştırılacak korkuları içerdiğini düşündükleri görüntülerden oluşan ve üç dakikayı geçmeyen bir sunu hazırlamalarını ve gelecek haftaki derse getirmelerini söyleyiniz.

3. Yönerge

⌚ 5 dk.

Öğrencilerin sunularını sırasıyla sunmalarını ve sunumlar sonunda aşağıda verilen soruları cevaplamalarını sağlayınız.

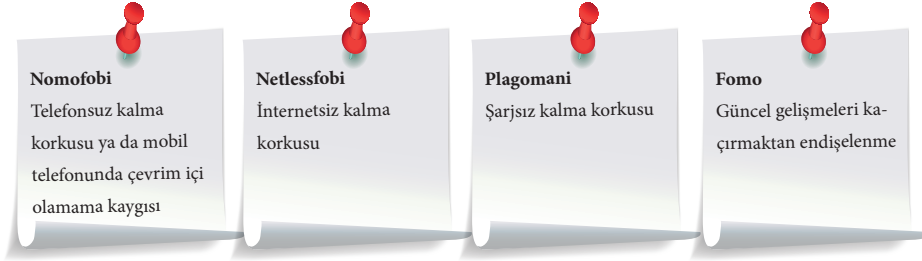
a. En zorlandığınız aşama nedir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

b. Doğal gözlem sürecinde yaşadıklarınızdan ve çalışma sonucunda ulaştığınız bilgilerden yola çıkarak bilimsel yöntemin sınırlılıkları hakkında neler söyleyebilirsiniz? Değerlendiriniz.

**“BİLİM İNSANI OLMAK”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Bir psikolog olduğunuzu ve danışanınızda aşağıdaki belirtilen korkuların var olup olmadığını varsa korku yaşayan insanların davranış şekillerini araştırdığınızı düşününüz. Ardından psikologların danışanlarını tanımak amacıyla kullandıkları doğal gözlem yöntemini tanımlayan notu inceleyiniz. Bu yöntem başka bilimler tarafından da kullanılmaktadır.

Araştırılacak Korkular

“Doğal Gözlem” belirli bir davranışın doğrudan gözlemlenmesine dayanan bir yöntemdir. Gözlemci, gözlenen kendi doğal ortamında inceler ve ona etki etmez.

2. İnsanların cep telefonu kullanımlarını görüntülemek için bir kamera ya da fotoğraf makinesi yardımıyla çevrenizde doğal gözlem yapınız. Araştırılacak korkuları içerdiğini düşündüğünüz görüntülerden oluşan üç dakikayı geçmeyen bir sunu hazırlayınız ve gelecek haftaki derse getiriniz.
3. Sunularınızı sırasıyla sununuz. Sunu sonunda aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

a. En zorlandığınız aşama nedir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

b. Doğal gözlem sürecinde yaşadıklarınızdan ve çalışma sonucunda ulaştığınız bilgilerden yola çıkarak bilimsel yöntemin sınırlılıkları hakkında neler söyleyebilirsiniz? Değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.4. Ahlak felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	ETİK İKİLEM	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Pragmatik ahlak anlayışını inceleyebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

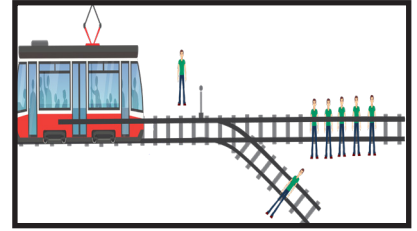
Yönerge

Öğrencilere aşağıdaki metni okutunuz ve metne yönelik soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Felsefede etik tartışmalara açıklık getirilmesi için sık sık düşünce deneyleri tasarlanır. Etik ikilemler olarak da bilinen bu tasarımlardan genel olarak olay örgüsü içinde iki seçenekten birinin zorunlu olarak seçilmesi istenir. Olayın içindeki başka olasılıklar göz ardı edilir ve böylesi bir olay gerçekleşecek olursa ne yapılması gerektiği üzerinde durulur. Çatışan görüşler arasında hangisinin üstün olabileceği gösterilmeye çalışılır. Buradaki üstünlük görüşü pratik sorunlara getirdiği çözümlerinin geçerliliği üzerinedir. Dolayısıyla etik ikilemler gerçek hayata yol gösterici olması bakımından önemlidir. Hangi davranışın “iyi” hangisinin “kötü” olduğuna karar vermemize yardımcı olur. Nitekim davranışlara dönüşen kararlarımızın sonucunda gurur verici başarılar yaşayabilir veya telafisi olmayan hatalar nedeniyle derin pişmanlıklar duyabiliriz.

Felsefede etik ikilemler arasında olan Philippa Foot’un 1967 yılında geliştirdiği versiyonuyla “Tramvay Sorunu”, hem ahlaki davranışın açıklanması hem de başka ikilemlerin geliştirilmesi ve pratik hayata çözüm önerileri sunulması bakımından dikkat çekicidir. İkilem genel olarak şöyledir:

Yandaki şekilde de görüldüğü gibi bir tramvay raylara bağlanmış beş kişinin üstüne doğru gitmektedir. Bir yoldan bir yola geçilmesine yarayan makas kolunun yanında-
sınız. Kola dokunduğunuzda tramvay öteki yola geçecek. Tam o sırada o yolda raylara bağlanmış bir kişinin olduğunu fark ettiniz. Bir seçimde bulunmak zorundasınız. Ya hiçbir şey yapamayacaksınız ve tramvay beş kişiyi öldürecek ya da makas koluna dokunacaksınız, tramvay öteki yola sapacak ve bir kişiyi öldürecek. Ne yapardınız? Diğer bir deyişle etik olarak yapılması gereken doğru davranış hangisidir?

- a. Tramvay sorunu hangi ahlak görüşünü desteklemek için tasarlanmış olabilir? Görüşünüzü gerçek hayatta yaşanabilecek bir olay üzerinden açıklayınız.

● Öğretmene Not

● Öğrencilere niyete ve sonuca bakan ahlak anlayışlarını kısaca hatırlatınız.

- b. Makas kolunun yanında bulunan kişinin beş kişi yerine bir kişiyi tercih ettiğini ve o kişiyle de arasında düşmanlık olduğunu düşünelim. Bu koşullarda yapmış olduğu seçimin etik olup olmadığını değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

● Öğrencilere başka bir ihtimalin olmadığını hatırlatınız.

- c. Pragmatik anlayışlardan utilitarizme göre çoğunluğun faydasına olan daha iyidir. Onlara göre tramvay sorununda iyi olan davranış makas koluna dokunmaktır. Bir davranış hakkında onun doğurduğu sonuçlar üzerinden ahlaki yargıya varmanın olumlu ve olumsuz yanlarının neler olabileceğini değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

● Öğrencilerin daha derin düşünebilmelerini sağlamak amacıyla “Gelecek daha belli değilken olayların sonuçları bilinebilir mi?” sorusunu yöneltiniz.

- ç. Etik bir ikilem oluşturunuz.

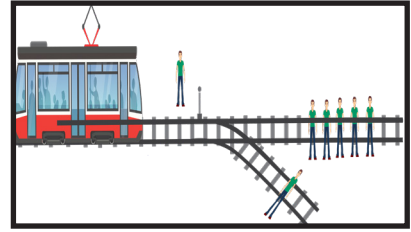
**“ETİK İKİLEM”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki metni okuyunuz ve metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Felsefede etik tartışmalara açıklık getirilmesi için sık sık düşünce deneyleri tasarlanır. Etik ikilemler olarak da bilinen bu tasarımlardan genel olarak olay örgüsü içinde iki seçenekten birinin zorunlu olarak seçilmesi istenir. Olayın içindeki başka olasılıklar göz ardı edilir ve böylesi bir olay gerçekleşecek olursa ne yapılması gerektiği üzerinde durulur. Çatışan görüşler arasında hangisinin üstün olabileceği gösterilmeye çalışılır. Buradaki üstünlük görüşü pratik sorunlara getirdiği çözümlerinin geçerliliği üzerinedir. Dolayısıyla etik ikilemler gerçek hayata yol gösterici olması bakımından önemlidir. Hangi davranışın “iyi” hangisinin “kötü” olduğuna karar vermemize yardımcı olur. Nitekim davranışlara dönüşen kararlarımızın sonucunda gurur verici başarılar yaşayabilir veya telafisi olmayan hatalar nedeniyle derin pişmanlıklar duyabiliriz.

Felsefede etik ikilemler arasında olan Philippa Foot’un 1967 yılında geliştirdiği versiyonuyla “Tramvay Sorunu”, hem ahlaki davranışın açıklanması hem de başka ikilemlerin geliştirilmesi ve pratik hayata çözüm önerileri sunulması bakımından dikkat çekicidir. İkilem genel olarak şöyledir:

Yandaki şekilde de görüldüğü gibi bir tramvay raylara bağlanmış beş kişinin üstüne doğru gitmektedir. Bir yoldan bir yola geçilmesine yarayan makas kolunun yanında sınırsız. Kola dokunduğunuzda tramvay öteki yola geçecek. Tam o sırada o yolda raylara bağlanmış bir kişinin olduğunu fark ettiniz. Bir seçimde bulunmak zorundasınız. Ya hiçbir şey yapamayacaksınız ve tramvay beş kişiyi öldürecek ya da makas koluna dokunacaksınız, tramvay öteki yola sapacak ve bir kişiyi öldürecek. Ne yapardınız? Diğer bir deyişle etik olarak yapılması gereken doğru davranış hangisidir?

- a. Tramvay sorunu hangi ahlak görüşünü desteklemek için tasarlanmış olabilir? Görüşünüzü gerçek hayatta yaşanabilecek bir olay üzerinden açıklayınız.

- b. Makas kolunun yanında bulunan kişinin beş kişi yerine bir kişiyi tercih ettiğini ve o kişiyle de arasında düşmanlık olduğunu düşünelim. Bu koşullarda yapmış olduğu seçimin etik olup olmadığını değerlendiriniz.

- c. Pragmatik anlayışlardan utilitarizme göre çoğunluğun faydasına olan daha iyidir. Onlara göre tramvay sorunda iyi olan davranış makas koluna dokunmaktır. Bir davranış hakkında onun doğurduğu sonuçlar üzerinden ahlaki yargıya varmanın olumlu ve olumsuz yanlarının neler olabileceğini değerlendiriniz.

- ç. Etik bir ikilem oluşturunuz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.4. Ahlak felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	BAŞKASININ BIÇTIĞI ELBİSEYE GİRMEK	🕒 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Egoizm (bencillik) görüşünü irdeleyebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Öğrencilere aşağıdaki metni okutunuz ve metne yönelik soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Ayn Rand (çağdaş filozof)

Bazı insanlara kendilerini başkalarının içinde aramaları öğretilmiş. Oysa hiç kimse, hiçbir türlü öz saygıya ihtiyaç duyamayacak kadar salt bir alçak gönüllülüğe varamaz. Sağ kalamaz o zaman. Bu yüzden de yüzyıllar boyunca hayırsızlığın, kendinden vermenin en yüce

ideal olduğu doktrini öğretildiği hâlde insanoğlu bunu kabul ederken tek kabul edebileceği biçime sokmuş. Öz saygısını başkaları kanalıyla aramış elden düşme yaşayarak. Bu da tabii her türlü korkunçluğun kapısını açmış. Gerçekten bencil bir insanın asla kabul edemeyeceği türden korkunç bir bencillığe dönüşmüş. Bugün de dünyanın bencillikten yok olmasına engel olabilmek için benliğimizi mahvetmemiz, onu yok etmemiz isteniyor. Bugün nelerin nasihat edildiğine kulak kabartsana. Çevrendeki insanlara bak. Neden acı çektikleri, neden hep mutluluk arayıp bir türlü bulamadıkları merak edilir. Bir insan şöyle bir durup kendi kendine “Benim hiç gerçek anlamda kişisel bir arzum oldu mu?” diye sorsa cevabı hemen bulur. Bütün isteklerinin, çabalarının, rüyalarının, ihtiraslarının hep başka insanlardan gelme bir motivasyon olduğunu görür. Aslında çabası maddesel zenginlik uğruna bile değildir, elden düşmecinin hayali sayabileceğimiz saygınlık içindir. Bir onay arar. Kendinin olmayan bir onay. Ne o mücadeleden bir keyif alır, ne de başardığı zaman bir sevinç duyar. Bir tek şey için bile “Bunu isteyişim, kendim istediğim içindir yoksa komşularım bana imrensin diye değil.” diyemez. Ondan sonra da neden mutsuzum diye merak eder. Mutluluğun her türü kişiye özeldir. En büyük anlarımız kişiseldir, kendimizden kaynaklanan bir motivasyondan gelir, ona el sürülemez.¹

- a. Metinde geçen elden düşmeci anlayış ile ne kastedilmektedir?

● Öğretmene Not

- Öğrencilerden yanıtlarını başkaları için yaşama, kişisel ihtiyaçlarını gözetme, başkalarına karşı fedakâr olma, öz saygısını koruma açısından gözden geçirmeleri istenebilir.

- b. İnsanın başkasının isteklerine göre yahut sırf kendi mutluluğu için yaşaması doğru mudur? Sizce bu ikisi arasında nasıl bir yol izlenmelidir?

● Öğretmene Not

- Öğrenci yanıtları şu sorularla geliştirilebilir.
- İnsan kendi çıkarını gözetmesi gerekli midir?
- Saf çıkarına göre hareket etmesi doğru mudur?
- Ne kadar bencil olmaya hakkı vardır?
- İnsan başkalarıyla ilişkilerinde onları gözetmeli midir?
- İnsanın yalnızca karşı tarafı düşünmesi doğru mudur?

- c. Ayn Rand’a göre herkesin paylaşılabilirdiği bir mutluluk anlayışı söz konusu mudur yoksa mutluluk kişiye özgü müdür? Rand’ın fikirlerinin ahlak felsefesinin hangi görüşüyle yakından ilişkili olduğunu değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

- Evrensel ahlak ilkesinin olup olmadığına ilişkin görüşlerin kısaca hatırlanmasını sağlayınız.

1 Ayn RAND’ın “Hayatın Kaynağı” adlı romanından alıntılanmıştır.

**“BAŞKASININ BİÇTİĞİ ELBİSEYE GİRMEK”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki metni okuyunuz ve metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Ayn Rand (çağdaş filozof)

Bazı insanlara kendilerini başkalarının içinde aramaları öğretilmiş. Oysa hiç kimse, hiçbir türlü öz saygıya ihtiyaç duyamayacak kadar salt bir alçak gönüllülüğe varamaz. Sağ kalamaz o zaman. Bu yüzden de yüzyıllar boyunca hayırseverliğin, kendinden vermenin en yüce

ideal olduğu doktrini öğretildiği hâlde insanoğlu bunu kabul ederken tek kabul edebileceği biçime sokmuş. Öz saygısını başkaları kanalıyla aramış elden düşme yaşayarak. Bu da tabii her türlü korkunçluğun kapısını açmış. Gerçekten bencil bir insanın asla kabul edemeyeceği türden korkunç bir bencilliğe dönüşmüş. Bugün de dünyanın bencillikten yok olmasına engel olabilmek için benliğimizi mahvetmemiz, onu yok etmemiz isteniyor. Bugün nelerin nasihat edildiğine kulak kabartsana. Çevrendeki insanlara bak. Neden acı çektikleri, neden hep mutluluk arayıp bir türlü bulamadıkları merak edilir. Bir insan şöyle bir durup kendi kendine “Benim hiç gerçek anlamda kişisel bir arzum oldu mu?” diye sorsa cevabı hemen bulur. Bütün isteklerinin, çabalarının, rüyalarının, ihtiraslarının hep başka insanlardan gelme bir motivasyon olduğunu görür. Aslında çabası maddesel zenginlik uğruna bile değildir, elden düşmecenin hayali sayabileceğimiz saygınlık içindir. Bir onay arar. Kendinin olmayan bir onay. Ne o mücadeleden bir keyif alır, ne de başardığı zaman bir sevinç duyar. Bir tek şey için bile “Bunu isteyişim, kendim istediğim içindir yoksa komşularım bana imrensin diye değil.” diyemez. Ondan sonra da neden mutsuzum diye merak eder. Mutluluğun her türü, kişiye özeldir. En büyük anlarımız kişiseldir, kendimizden kaynaklanan bir motivasyondan gelir, ona el sürülemez.¹

- a. Metinde geçen elden düşmeci anlayış ile ne kastedilmektedir?

- b. İnsanın başkasının isteklerine göre yahut sırf kendi mutluluğu için yaşaması doğru mudur? Sizce bu ikisi arasında nasıl bir yol izlenmelidir?

- c. Ayn Rand’a göre herkesin paylaşılabilirdiği bir mutluluk anlayışı söz konusu mudur yoksa mutluluk kişiye özgü müdür? Rand’ın fikirlerinin ahlak felsefesinin hangi görüşüyle yakından ilişkili olduğunu değerlendiriniz.

¹ Ayn RAND’ın “Hayatın Kaynağı” adlı romanından alıntılanmıştır.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.4. Ahlak felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA ETİK İLKELER VE AHLAKİ SEÇİMLER	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Ahlaki seçimleri ve zorunlulukları irdeleyebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Açıklama

2020’de ortaya çıkan ve etkisi tüm dünyada görülen yeni koronavirus (COVID-19) salgını birey, toplum ve devletler üzerinde derin etkiler bırakmış ve birçok sorunun oluşmasına neden olmuştur.

Yönerge

Aşağıda bu salgın esnasında yaşanan ve “sağlıkçıların hasta seçimi” olarak nitelendirilen sorunla ilgili bir açıklama ve bu konuyla ilgili çıkan haberlerden yapılan alıntılar verilmiştir. Öğrencilerin bu açıklamayı ve haber alıntılarını inceleyip konuya yönelik oluşturulan soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Triyajın üç ilkesi: Eşitlik, yarar ya da piyango makinesi. “Trijaj” sözcüğü Fransızcadan gelir. Anlamı seçmek ve elemektir. Savaş zamanlarında hayatta kalanların sayısını artırmak için yaralılar arasından seçim yapmak manasında kullanılırdı. Savaşların tıbbın günlük akışına mirası olan triyaj; salgın, afet gibi olağanüstü durumlar yanında olağan zamanlarda da özellikle acil servislerde hastaların durumunun tespiti için kullanılmaktadır.¹

Koronavirüsün Avrupa’da özellikle en fazla can aldığı İtalya’da doktor ve hemşirelerin omuzlarına binen sorumluluk, tıp dünyasının etik değerlerini yeniden düşündürür oldu.²

Yeni koronavirüs enfeksiyonları her gün artarken barış dönemlerinde daha önce görülmemiş bir baskı altındaki İtalyan sağlık sistemi, hastaları tedavi etmek için yeterli hastane yatağı bulmakta zorlanmaktadır. Ülkenin kuzeyindeki Lombardiya bölgesine bağlı Bergamo’da bir yoğun bakım ünitesini yöneten Dr. Christian Salaroli, 80 ila 95 yaş arasındaki bir kişi ağır bir solunum rahatsızlığıyla gelmişse büyük ihtimalle tedavi etmiyoruz, demektedir.³

- Haberlerde yer alan doktorların seçimleri ahlaki bir seçim olabilir mi? Cevabınızı gerekçesiyle belirtiniz.
- Olağanüstü durumlarda etik değerler askıya alınabilir mi ya da alınmalı mıdır? Yukarıda verilen örnekler üzerinden değerlendiriniz.
- Toplum ve devletin bireylerin ahlaki seçimlerine etkisini yukarıda verilen örnek vakalar üzerinden değerlendiriniz.
- Doktorların hastalar arasından seçim yapmalarını Kant ve Bentham’ın ahlak görüşlerine göre değerlendiriniz.

1 (<https://teyit.org/covid-19-triyajinda-medyanin-sinavi-ve-insan-hayatinin-degeri-sorusu/>)

2 (<https://tr.euronews.com/2020/03/13/italyada-doktorlar-hasta-secmek-zorunda-kaliyor-yasama-ihhtimali-yuksek-olanlar-öncelikli>)

3 (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51896654>)

**“OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA ETİK İLKELER VE AHLAKİ SEÇİMLER”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. 2020’de ortaya çıkan ve etkisi tüm dünyada görülen yeni koronavirus (COVID-19) salgını birey, toplum ve devletler üzerinde derin etkiler bırakmış ve birçok sorunun oluşmasına neden olmuştur. Aşağıda bu salgın esnasında yaşanan ve “sağlıkçıların hasta seçimi” olarak nitelendirilen sorunla ilgili bir açıklama ve bu konuyla ilgili çıkan haberlerden yapılan alıntılar verilmiştir. Bu açıklamayı ve haber alıntılarını inceleyip konuya yönelik oluşturulan soruları cevaplayınız.

Triyajın üç ilkesi: Eşitlik, yarar ya da piyango makinesi. “Trijaj” sözcüğü Fransızcadan gelir. Anlamı seçmek ve elemektir. Savaş zamanlarında hayatta kalanların sayısını artırmak için yaralılar arasından seçim yapmak manasında kullanılırdı. Savaşların tıbbın günlük akışına mirası olan triyaj; salgın, afet gibi olağanüstü durumlar yanında olağan zamanlarda da özellikle acil servislerde hastaların durumunun tespiti için kullanılmaktadır.¹

Koronavirüsün Avrupa’da özellikle en fazla can aldığı İtalya’da doktor ve hemşirelerin omuzlarına binen sorumluluk, tıp dünyasının etik değerlerini yeniden düşündürür oldu.²

Yeni koronavirüs enfeksiyonları her gün artarken barış dönemlerinde daha önce görülmemiş bir baskı altındaki İtalyan sağlık sistemi, hastaları tedavi etmek için yeterli hastane yatağı bulmakta zorlanmaktadır. Ülkenin kuzeyindeki Lombardiya bölgesine bağlı Bergamo’da bir yoğun bakım ünitesini yöneten Dr. Christian Salaroli, 80 ila 95 yaş arasındaki bir kişi ağır bir solunum rahatsızlığıyla gelmişse büyük ihtimalle tedavi etmiyoruz, demektedir.³

- a. Haberlerde yer alan doktorların seçimleri ahlaki bir seçim olabilir mi? Cevabınızı gerekçesiyle belirtiniz.
-
-
-
- b. Olağanüstü durumlarda etik değerler askıya alınabilir mi ya da alınmalı mıdır? Yukarıda verilen örnekler üzerinden değerlendiriniz.
-
-
-
- c. Toplum ve devletin bireylerin ahlaki seçimlerine etkisini yukarıda verilen örnek vakalar üzerinden değerlendiriniz.
-
-
-
- ç. Doktorların hastalar arasından seçim yapmalarını Kant ve Bentham’ın ahlak görüşlerine göre değerlendiriniz?
-
-
-

1 (<https://teyit.org/covid-19-triyajinda-medyanin-sinavi-ve-insan-hayatinin-degeri-sorusu/>)

2 (<https://tr.euronews.com/2020/03/13/italyada-doktorlar-hasta-secmek-zorunda-kaliyor-yasama-ihimali-yuksek-olanlar-öncelikli>)

3 (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51896654>)

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım:10.3.4. Ahlak felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK	🕒 40 dk.
Etkinliğin Amacı	Ahlaki açıdan özgürlük problemini tartışabilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen metni okuyup ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Doğan Bey: Şimdi iki kişi düşünelim: Bunlardan biri bu kişiye Özgür adını verelim kendi isteğiyle öğretmenliği seçmiş olsun. Diğeri kişinin adı da Esir olsun, zorla öğretmenliğe itilmiş olsun. Özgür, öğretmenlik mesleğinden şikâyet etmeye başlasa, mesleğin birçok olumsuz yönünü gösterse, bu meslekte bir gelecek göremediğini söylese ne düşünürsün? Onun öğretmenlikten sürekli şikâyet eden durumunu doğal karşılar mısın? Yoksa “Madem bu kadar şikâyet edecek yönler görüyorsun, niye öğretmenliği seçtin?” gibi bir soru aklına gelmez mi?

Arif Bey: Gelir. Özgür, kendisi isteyerek öğretmenliği seçtiği için öğretmenlik mesleğiyle ilgili şikâyeti yersizdir.

Doğan Bey: Ama Esir, öğretmenlik mesleğinden aynı biçimde şikâyet etse onun şikâyetinde bir tutarsızlık görmezsin, değil mi?

Arif Bey: Hayır, görmem. O, istemediği hâlde zorla öğretmenliğe itildi; zorla itildiği bu meslekten şimdi şikâyet ediyor, diye bakarım.

Doğan Bey: Özgür şikâyet ettiği zaman kendi yaptığı seçimden sorumluluk almadığı ortaya çıkar. Esir şikâyet ettiği zaman bu anlam çıkmaz. Çünkü öğretmen olmanın sorumluluğunu Esir değil, onu öğretmen

yapan güçler taşıyor.

Doğan Bey: Evet, yeniden ortaya çıkan şu: Sorumluluk, kişinin bilinçli seçimiyle oluşuyor.

Arif Bey: Evet, kişinin birçok seçenek arasından seçim yapma olanağına özgürlük diyoruz ve kişi seçim yaparak özgürlüğünü kullandığı andan itibaren yaptığı bu seçimin sorumluluğunu da yüklenmiş oluyor. Öğretmen olmaya karar veren birinin şu anda öğretmenlerin hangi durumda olduğunu araştırmasını, niçin öğretmen olmak istediğini, nasıl öğretmenlik yapmak istediğini, öğretmenlik yaparak neyi gerçekleştirmek istediğini düşünmesini bekleriz. O nedenle durumu inceleyip karar vermeli. Ve karar verdikten sonra da şikâyet etmek yerine kollan sıvayıp var gücüyle çalışmalı.

Durdu, bana baktı, ilgiyle dinlediğimi gördü ve sözüne devam etti:

Arif Bey: Bu kişi çalışacak yerde zamanını şikâyet ederek harcarsa sorumsuzca davranıyor demektir.

Doğan Bey: Arif Bey, ben bu kadar güçlü söyleyemedim. Şimdi kişinin seçim yapmasının özgürlüğü ve sorumluluğu arasındaki ilişkiyi görebiliyor musunuz?

Arif Bey: Çok aşikâr.

Doğan Cüceloğlu, “Savaşçı” adlı eserinden alıntılanmıştır.

a. Metne göre Arif Bey neden mesleği ile ilgili şikâyetinde bulunamaz?

b. Metinde sorumluluk hangi şarta bağlanmıştır?

c. Sizce çevreyi ve insan yaşamını korumak için yazılı kurallar yeterli midir? Gerekçeleriyle belirtiniz.

ç. Seçim yapıyor olmak özgür olduğumuzun kanıtı mıdır? Açıklayınız.

**“ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki metni okuyup ilgili soruları cevaplayınız

Doğan Bey: Şimdi iki kişi düşünelim: Bunlardan biri bu kişiye Özgür adını verelim kendi isteğiyle öğretmenliği seçmiş olsun. Diğeri kişinin adı da Esir olsun, zorla öğretmenliğe itilmiş olsun. Özgür, öğretmenlik mesleğinden şikâyet etmeye başlasa, mesleğin birçok olumsuz yönünü gösterse, bu meslekte bir gelecek göremediğini söylese ne düşünürsün? Onun öğretmenlikten sürekli şikâyet eden durumunu doğal karşılar mısın? Yoksa “Madem bu kadar şikâyet edecek yönler görüyorsun, niye öğretmenliği seçtin?” gibi bir soru aklına gelmez mi?

Arif Bey: Gelir. Özgür, kendisi isteyerek öğretmenliği seçtiği için öğretmenlik mesleğiyle ilgili şikâyeti yersizdir.

Doğan Bey: Ama Esir, öğretmenlik mesleğinden aynı biçimde şikâyet etse onun şikâyetinde bir tutarsızlık görmezsin, değil mi?

Arif Bey: Hayır, görmem. O, istemediği hâlde zorla öğretmenliğe itildi; zorla itildiği bu meslekten şimdi şikâyet ediyor, diye bakarım.

Doğan Bey: Özgür şikâyet ettiği zaman kendi yaptığı seçimden sorumluluk almadığı ortaya çıkar. Esir şikâyet ettiği zaman bu anlam çıkmaz. Çünkü öğretmen olmanın sorumluluğunu Esir değil, onu öğretmen

yapan güçler taşıyor.

Doğan Bey: Evet, yeniden ortaya çıkan şu: Sorumluluk, kişinin bilinçli seçimiyle oluşuyor.

Arif Bey: Evet, kişinin birçok seçenek arasından seçim yapma olanağına özgürlük diyoruz ve kişi seçim yaparak özgürlüğünü kullandığı andan itibaren yaptığı bu seçimin sorumluluğunu da yüklenmiş oluyor. Öğretmen olmaya karar veren birinin şu anda öğretmenlerin hangi durumda olduğunu araştırmasını, niçin öğretmen olmak istediğini, nasıl öğretmenlik yapmak istediğini, öğretmenlik yaparak neyi gerçekleştirmek istediğini düşünmesini bekleriz. O nedenle durumu inceleyip karar vermeli. Ve karar verdikten sonra da şikâyet etmek yerine kollan sıvayıp var gücüyle çalışmalı.

Durdu, bana baktı, ilgiyle dinlediğimi gördü ve sözüne devam etti:

Arif Bey: Bu kişi çalışacak yerde zamanını şikâyet ederek harcarsa sorumsuzca davranıyor demektir.

Doğan Bey: Arif Bey, ben bu kadar güçlü söyleyemeydim. Şimdi kişinin seçim yapmasının özgürlüğü ve sorumluluğu arasındaki ilişkiyi görebiliyor musunuz?

Arif Bey: Çok aşîkâr.

Doğan Cüceloğlu, “Savaşçı” adlı eserinden alıntılanmıştır.

- a. Metne göre Arif Bey neden mesleği ile ilgili şikâyetinde bulunamaz?

- b. Metinde sorumluluk hangi şarta bağlanmıştır?

- c. Sizce çevreyi ve insan yaşamını korumak için yazılı kurallar yeterli midir? Gerekçeleriyle belirtiniz.

- ç. Seçim yapıyor olmak özgür olduğumuzun kanıtı mıdır? Açıklayınız.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.5. Din felsefesinin konusunu ve sorularını açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	DİN FELSEFESİ NEDİR?	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Din felsefesinin konusunu kavrayabilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki metni okumalarını ve ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Dinin ilke ve kavramları üzerinden tartışma yürüten her düşünür, tartışmaları kendi iklimindeki yansımaları üzerinden ele alır. Amacı din üzerine rasyonel tarzda düşünmek ve felsefe-teoloji ilişkisinden doğan problemlere cevap aramaktır. Bu açıdan kendi topraklarındaki anlayışları mantık süzgecinden geçiren düşünürler, kendi görüşleri için de sağlam zeminler arar. Coğrafyalar arasında sorunlar ve tartışmalar benzer olsa da ele alınan yargılar farklıdır çünkü öne çıkan yargılar o coğrafyanın inanç sistemi içinde gelişir. Genel olarak düşünürler hem dinin doğası hem de inançsal argümanların gerekçelendirilmesi üzerinde durur. Onların çalışmaları doğrudan veya dolaylı biçimde insanları etkiler. İnsanlar böyle düşünürlerin fikirleriyle sıradan sohbetlerden felsefi veya bilimsel görüşlere ya da basit ifadelerden sanatsal anlatımlara kadar düşüncenin pratiğe dönüştüğü her alanda karşılaşır. Böylelikle tartışmalar üzerine düşünmekten kendini alıkoyamaz. Dolayısıyla o da düşünürler gibi bulunduğu çevrenin inançsal yargılarını sorgular. Objektif eleştirel bir bakışa sahip olmasının yanı sıra başkalarının inanma veya inanmama tercihinin saygı duymayı da öğrenir.

a. İnsan, din üzerine yapılan rasyonel tartışmalardan kendini neden alıkoyamaz?

b. Din felsefesi üzerine çalışan düşünürler neden öncelikle bulundukları coğrafyanın inanç yargılarını sorgulamaktadır?

● **Öğretmene Not**

- Coğrafyalar arası inanç yargılarının farklılığı şu örnek üzerinden verilebilir. Tanrı'nın varlığına yönelik sorunlar Doğu ve Batı'da farklı inanç yargıları üzerinden biçimlenmiştir. Genel olarak kötülük sorunu Doğu'da Hinduizm'de reenkarnasyona bağlanmış ve Tanrı'nın kötülüğe müsaade etmesi o insanın önceki hayatının seçimleriyle ilişkilendirilmiştir. Aynı sorun İslam dünyasında her hayırda şer, her şerde hayır var anlayışıyla açıklanmıştır. Hristiyan coğrafyasında ise "ilk günah" olayı ve ilahi adalet (teodise) sorunu çerçevesinde oluşan yargılar üzerinden ele alınmıştır.

**“DİN FELSEFESİ NEDİR?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki metni okuyup metinden hareketle ilgili soruları cevaplayınız.

Dinin ilke ve kavramları üzerinden tartışma yürüten her düşünür, tartışmaları kendi iklimindeki yansımaları üzerinden ele alır. Amacı din üzerine rasyonel tarzda düşünmek ve felsefe-teoloji ilişkisinden doğan problemlere cevap aramaktır. Bu açıdan kendi topraklarındaki anlayışları mantık süzgecinden geçiren düşünürler, kendi görüşleri için de sağlam zeminler arar.

Coğrafyalar arasında sorunlar ve tartışmalar benzer olsa da ele alınan yargılar farklıdır çünkü öne çıkan yargılar o coğrafyanın inanç sistemi içinde gelişir. Genel olarak düşünürler hem dinin doğası hem de inançsal argümanların gerekçelendirilmesi üzerinde durur. Onların çalışmaları doğrudan veya dolaylı biçimde insanları etkiler. İnsanlar böyle düşünürlerin fikirleriyle sıradan sohbetlerden felsefi veya bilimsel görüşlere ya da basit ifadelerden sanatsal anlatımlara kadar düşüncenin pratiğe dönüştüğü her alanda karşılaşır. Böylelikle tartışmalar üzerine düşünmekten kendini alıkoyamaz. Dolayısıyla o da düşünürler gibi bulunduğu çevrenin inançsal yargılarını sorgular. Objektif eleştirel bir bakışa sahip olmasının yanı sıra başkalarının inanma veya inanmama tercihinə saygı duymayı da öğrenir.

- a. İnsan, din üzerine yapılan rasyonel tartışmalardan kendini neden alıkoyamaz?

- b. Din felsefesi üzerine çalışan düşünürler neden öncelikle bulundukları coğrafyanın inanç yargılarını sorgulamaktadır?

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.4. Din felsefesinin konusunu ve sorularını açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	MUMUN TİTREK IŞIĞINDA BİR KARAGÖZ	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Panenteizm görüşünü analiz edebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki görseli inceleyerek “Perde Gazeli”ni ve açıklama bölümünü okumalarını sağlayınız. Görsel ve açıklamadan hareketle ilgili soruyu cevaplamalarını isteyiniz.

PERDE GAZELİ

Karagöz: Off Hayy Hak...

Nakş-i sun'un remz eder hüsnünde rü'yet perdesi,
Hâce-i hükm-i ezeldendir hakikat perdesi

Allah'ın Hayy (kendisi diri olan, varlığa can veren) ve Hak (gerçek olan, varlığı kalıcı olan) adıyla görünen perdedeki güzellikler Tanrı'nın yarattığı şekillerin sembolüdür.

Hakikat perdesi Tanrı'nın ezelî hükmünden başka bir şey değildir.

Sîreti sûrette mümkündür temâşa eylemek
Hâil olmaz ayn-i irfâna basiret perdesi

Dış görünüşte iç anlamı görme olanağı vardır.
Dış görünüş kalp gözüyle seyredenlerin gerçeği görmesine engel olmaz.

Her neye imân ile baksan olur iş âşîkar
Kılmış istilâ cihâna hâb-i gaflet perdesi

Her neye iman ile (kalp gözü) baksan her şey âşîkâr olur
Fakat gaflet uykusu perdesi dünyayı kaplamış

Bu hâyal-i âlemi gözden geçirmektir hüner
Nice kara gözleri mahvetti sûret perdesi

Marifet bir hayalden başka bir şey olmayan dünya-
yı gözden geçirmektir.
Gaflet uykusu (dış görünüşe aldanma cahilliği)

nice kara gözleri mahvetti.

Şem-i aşka yandırıp tasvir-i cismindir geçen
Âdemi âmed-şüd etmekte azîmet perdesi

Aşk mumuyla yanıp geçen tasvir senin vücudun-
dur. (Perde arkasında yanan mumun görünür
kıldığı tasvirler seni temsil eder.)
Bu perde (dünya) insanın bir süreliğine gelip geçti-
ğini temsil eder.

Hangi zülle iltica etsen fenâ bulmaz acep
Oynatan üstâdı gör kurmuş muhabbet perdesi

Hangi cisme sığınsan yok olmaz ki
Sen asıl bu muhabbet perdesini kurup oynatan
üstâdı görmeye çalış. (Her şeyin arkasındaki yara-
tıcıyı görmeye çalış.)

Dergeh-i Âl-i abâda müstakim ol Kemterî
Gösterir vahdet elin kalktıkça kesret perdesi

Ey Kemterî (yazar), Muhammed soyunun dergâ-
hında doğru ol,
Çokluk perdesi ortadan kalkınca birlik (vahdet-i
vücut, tek varlık, Tanrı) görünür.

Kemteri (Raşit Ali Bey)

Açıklama: Gölge oyunu başlamadan önce hazırlık yapılır. Beyaz bir perde iki tahta arasına gerilir. Perdenin arkasına bir mum yakılarak cisimlerin görüntüsünün perdeye yansıtılması sağlanır. Perdede görünen cisimlerin dış görünüşleridir. Mumun titreyen ışığı cisimlerin hareketine canlılık kazandırır. Cisimler (Hacivat, Karagöz) perdenin arkasında duran bir çift el tarafından hareket ettirilir. Perdeye önce Karagöz girer ve gazeli okur. Gazelde geçen üstat evreni ve güzellikleri yaratan sanatçıyı ifade eder. Perde, Tanrı'nın yarattığı varlıkları ve güzellikleri sergileyen bir temsildir. Bir yanıyla dünyayı ve evreni diğer yanıyla izleyenler (insanlar) ile perdenin arasına çekilmiş gerçeklerin gizlendiği örtüyü simgeler. Gazele göre perde içinde perde açılır ve her biri başka hakikatler barındırır. Muhabbet perdesinde varlıklar, olaylar ve güzellikler bir hayaldir, görünüşten ibarettir. Hakikat perdesi ise yaratıcının ezeli olduğuna (başlangıcı olmayan) hükmeder. Dünyanın geçiciliğini fark etmesi, uyanık olması ve kalıcı olanı görmesi hususunda insanı uyardıktan sonra perde gazeli sona erer. Hacivat gölge oyununa dâhil olur ve çeşitli konularda muhabbet ederler. Oyunun sonuna gelindiğinde birlikte perdeden ayrılırlar. Üstat mumu üfler ve perdeyi toplar.

► Gazelde geçen perdede görünenlerin niteliklerini ve üstada ait nitelikleri tabloda ilgili bölümlere işaretleyiniz.

	Kalıcı	Geçici	Bağımlı	Bağımsız	Yaratan	Yaratılan	Çokluk	Bir
Perdede görünenler								
Üstat								

2. Yönerge

Öğrencilere gazelde üstadın perde ile ilişkisinin anlatıldığını hatırlatınız ve aşağıdaki soruları bu doğrultuda cevaplamalarını sağlayınız.

- a. Gazelde perde ile üstat bir mi yoksa ayrı mıdır? Diğer bir ifadeyle Tanrı ile evren bir mi yoksa ayrı mıdır? Gerekçelerinizle açıklayınız.

● Öğretmene Not

- Öğrencilere “Tanrı ile evrenin bir olması demek Tanrı’nın varlığının evrenin varlığıyla özdeş olması anlamına gelir. Tanrı’nın evrenden ayrı olması ise evrenden bağımsız ve ona özdeş olmaması anlamına gelir.” açıklamasını yapınız.

- b. Gazele göre Tanrı evrene içkin mi aşkın mıdır? Yanıtınızı uygun düşen felsefi görüşle ilişkilendirerek değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

- Öğrencilere “Tanrı’nın evrene içkin olması Tanrı’nın evreni düzenleme, varlıklara hareket verme ve etki etme gibi eylemlerini kapsar. Diğer taraftan Tanrı’nın evrene aşkın olması Tanrı’nın evrenden ayrı ve bağımsız olmasıdır.” açıklamasını yapınız.

**“MUMUN TİTREK IŞIĞINDA BİR KARAGÖZ”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki görseli inceleyerek verilen perde gazelini ve açıklamasını okuyunuz.

PERDE GAZELİ

Karagöz: Off Hayy Hak...

Nakş-i sun'un remz eder hüsnünde rü'yet perdesi,
Hâce-i hükm-i ezeldendir hakikat perdesi

Allah'ın Hayy (kendisi diri olan, varlığa can veren) ve Hak (gerçek olan, varlığı kalıcı olan) adıyla görünen perdedeki güzellikler Tanrı'nın yarattığı şekillerin sembolüdür.

Hakikat perdesi Tanrı'nın ezeli hükmünden başka bir şey değildir.

Sıreti sûrette mümkündür temâşa eylemek
Hâil olmaz ayn-i irfâna basiret perdesi

Dış görünüşte iç anlamı görme olanağı vardır.
Dış görünüş kalp gözüyle seyredenlerin gerçeği görmesine engel olmaz.

Her neye imân ile baksan olur iş âşikâr
Kılmış istilâ cihâna hâb-i gaflet perdesi

Her neye iman ile (kalp gözü) baksan her şey âşikâr olur
Fakat gaflet uykusu perdesi dünyayı kaplamış

Bu hâyal-i âlemi gözden geçirmektir hüner
Nice kara gözleri mahvetti sûret perdesi

Marifet bir hayalden başka bir şey olmayan dünya-yı gözden geçirmektir.
Gaflet uykusu (dış görünüşe aldanma cahilliği)

nice kara gözleri mahvetti.

Şem-i aşka yandırıp tasvir-i cismindir geçen
Âdemi âmed-şüd etmekte azîmet perdesi

Aşk mumuyla yanıp geçen tasvir senin vücudundur. (Perde arkasında yanan mumun görünür kıldığı tasvirler seni temsil eder.)

Bu perde (dünya) insanın bir süreliğine gelip geçtiğini temsil eder.

Hangi zille iltica etsen fenâ bulmaz acep
Oynatan üstâdı gör kurmuş muhabbet perdesi

Hangi cisme sığınsan yok olmaz ki
Sen asıl bu muhabbet perdesini kurup oynatan üstâdı görmeye çalış. (Her şeyin arkasındaki yaratıcıyı görmeye çalış.)

Dergeh-i Âl-i abâda müstakim ol Kemterî
Gösterir vahdet elin kalktıkça kesret perdesi

Ey Kemterî (yazar), Muhammed soyunun dergâhında doğru ol,
Çokluk perdesi ortadan kalkınca birlik (vahdet-i vücud, tek varlık, Tanrı) görünür.

Kemteri (Raşit Ali Bey)

Açıklama: Gölge oyunu başlamadan önce hazırlık yapılır. Beyaz bir perde iki tahta arasına gerilir. Perdenin arkasına bir mum yakılarak cisimlerin görüntüsünün perdeye yansıtılması sağlanır. Perdede görünen cisimlerin dış görünüşleridir. Mumun titreyen ışığı cisimlerin hareketine canlılık kazandırır. Cisimler (Hacivat, Karagöz) perdenin arkasında duran bir çift el tarafından hareket ettirilir. Perdeye önce Karagöz girer ve gazeli okur. Gazelde geçen üstat evreni ve güzellikleri yaratan sanatçıyı ifade eder. Perde Tanrı'nın yarattığı varlıkları ve güzellikleri sergileyen bir temsildir. Bir yanıyla dünyayı ve evreni diğer yanıyla izleyenler (insanlar) ile perdenin arasına çekilmiş gerçeklerin gizlendiği örtüyü simgeler. Gazele göre perde içinde perde açılır ve her biri başka hakikatler barındırır. Muhabbet perdesinde varlıklar, olaylar ve güzellikler bir hayaldir, görünüşten ibarettir. Hakikat perdesi ise Yaratıcının ezeli olduğuna (başlangıcı olmayan) hükmeder. İnsanı dünyanın geçiciliğini fark etmesi, uyanık olması ve kalıcı olanı görmesi hususunda uyardıktan sonra perde gazeli sona erer. Hacivat gölge oyununa dâhil olur ve çeşitli konularda muhabbet ederler. Oyunun sonuna gelindiğinde birlikte perdeden ayrılırlar. Üstat mumu üfler ve perdeyi toplar.

► Gazelde geçen perdede görünenlerin niteliklerini ve üstada ait nitelikleri tabloda ilgili bölümlere işaretleyiniz.

	Kalıcı	Geçici	Bağımlı	Bağımsız	Yaratan	Yaratılan	Çokluk	Bir
Perdede görünenler								
Üstat								

② Aşağıdaki soruları cevaplayınız. Öğretmenizin yapacağı açıklamalara dikkat ediniz.

a. Gazelde perde ile üstat bir mi yoksa ayrı mıdır? Diğer bir ifadeyle Tanrı ile evren bir mi yoksa ayrı mıdır? Gerekçelerinizle açıklayınız.

b. Gazele göre Tanrı evrene içkin mi aşkın mıdır? Yanıtınızı uygun düşen felsefi görüşle ilişkilendirerek değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım:10.3.5. Din felsefesinin konusunu ve sorularını açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	DİNLERE FARKLI YAKLAŞIMLAR	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Din felsefesinin problemlerine yönelik görüş geliştirebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen açıklamaları okuyup ilgili soruları cevaplamalarını ve tartışmalarını sağlayınız.

Din olgusuna yönelik bazı yaklaşımlar:

- **Dinî Çoğulculuk:** Bütün dinlerin hakikati eşit şekilde barındırdığı ve kurtuluş açısından aynı imkâna sahip olduğu kabul edilmektedir. Tüm dinler doğru olabilir/doğrudur, her biri dinî gerçekliğe kendi perspektifinden bakar.
- **Dinî Dışlayıcılık:** Doğruluk, kurtuluş, özgürleşme, insanın kendini gerçekleştirme veya dinin nihai amacını gerçekleştirmedeki gayesi neyse onun tek bir din sayesinde elde edilebileceğini ve sadece tek bir dinde bulunduğunu savunan yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Yalnızca bir din doğrudur, hepsi aynı anda doğru olamaz.
- **Dinî Kapsayıcılık:** Diğer dinlerin bir anlamda kabul edildiği ancak diğer yandan reddedildiği yani diğer dinlerin manevi boyut ve derinlik olarak kabul edilmekle birlikte bu dinlerin kendi başlarına kurtuluş için yeterli olmadığının ileri sürüldüğü yaklaşımdır.
- **Nonteizm:** Tüm dünya dinleri yanlıştır, hiçbir din doğru değildir.¹

- a. Dinî kapsayıcılık ve dinî dışlayıcılık arasındaki farkların neler olabileceğini açıklayınız.

- b. İnternet, televizyon vb. araçlarla kültürler arası etkileşimin artması dine yönelik yukarıda verilen hangi bakış açısının güçlenmesine neden olmuş olabilir? Nedenleriyle açıklayınız.

- c. Din olgusuna yönelik farklı bakış açılarının olmasının nedenlerini nasıl değerlendirirsiniz?

2. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki tabloda verilen Tanrı'nın varlığına yönelik yaklaşımlarla din olgusuna yaklaşımları eşleştirmelerini sağlayınız. Tanrı anlayışları için birden fazla yaklaşımın işaretlenebileceğini belirtiniz.

	Din Olgusuna Farklı Yaklaşımlar			
Tanrı'nın Varlığına İlişkin Yaklaşımlar	Dinî Çoğulculuk	Dinî Dışlayıcılık	Dinî Kapsayıcılık	Nonteizm
Teizm				
Deizm				
Monoteizm				
Politeizm				
Panteizm				
Pananteizm				
Ateizm				
Agnostisizm				

¹ Mehmet Şükrü Özkan, "İlahiyat Alanında Dinî Çeşitlilik Meselesine Farklı Yaklaşımlar" adlı eserinden alıntılanmıştır.

**“DİNLERE FARKLI YAKLAŞIMLAR”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Açıklamaları okuyarak verilen soruları cevaplayınız.

Din olgusuna yönelik bazı yaklaşımlar:

- **Dinî Çoğulculuk:** Bütün dinlerin hakikati eşit şekilde barındırdığı ve kurtuluş açısından aynı imkânâ sahip olduğu kabul edilmektedir. Tüm dinler doğru olabilir/doğrudur, her biri dinî gerçekliğe kendi perspektifinden bakar.
- **Dinî Dışlayıcılık:** Doğruluk, kurtuluş, özgürleşme, insanın kendini gerçekleştirmesi veya dinin nihai amacını gerçekleştirmedeki gayesi neyse onun tek bir din sayesinde elde edilebileceğini ve sadece tek bir dinde bulunduğunu savunan yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Yalnızca bir din doğrudur, hepsi aynı anda doğru olamaz.
- **Dinî Kapsayıcılık:** Diğer dinlerin bir anlamda kabul edildiği ancak diğer yandan reddedildiği yani diğer dinlerin manevi boyut ve derinlik olarak kabul edilmekle birlikte bu dinlerin kendi başlarına kurtuluş için yeterli olmadığının ileri sürüldüğü yaklaşımdır.
- **Nonteizm:** Tüm dünya dinleri yanlıştır, hiçbir din doğru değildir.¹

a. Dini kapsayıcılık ve dinî dışlayıcılık arasındaki farkların neler olabileceğini açıklayınız.

b. İnternet, televizyon vb. araçlarla kültürler arası etkileşimin artması dine yönelik yukarıda verilen hangi bakış açısının güçlenmesine neden olmuş olabilir? Nedenleriyle açıklayınız.

c. Din olgusuna yönelik farklı bakış açılarının olmasının nedenlerini nasıl değerlendirirsiniz?

2. Aşağıdaki tabloda verilen Tanrı'nın varlığına yönelik yaklaşımlarla din olgusuna yaklaşımları eşleştiriniz. Tanrının varlığına yönelik yaklaşımlardan birden fazla işaretlenebilir.

	Din Olgusuna Farklı Yaklaşımlar			
Tanrı'nın Varlığına İlişkin Yaklaşımlar	Dinî Çoğulculuk	Dinî Dışlayıcılık	Dinî Kapsayıcılık	Nonteizm
Teizm				
Deizm				
Monoteizm				
Politeizm				
Panteizm				
Pananteizm				
Ateizm				
Agnostisizm				

¹ Mehmet Şükrü Özkan, “İlahiyat Alanında Dinî Çeşitlilik Meselesine Farklı Yaklaşımlar” adlı eserinden alıntılanmıştır.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.6. Siyaset felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

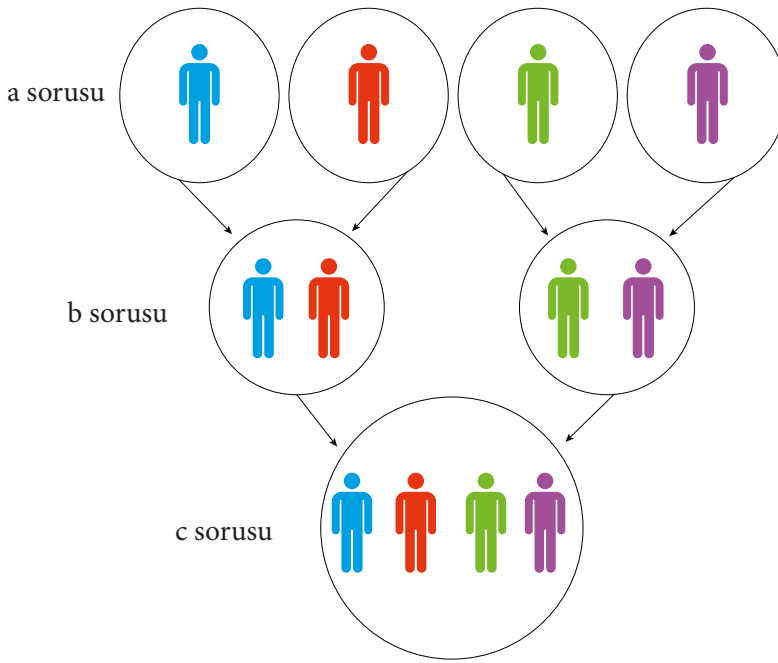
Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	TOPLULUKLARIN DÜZEN ARAYIŞI	30 dk.
Etkinliğin Amacı	Değişen ihtiyaçlar karşısında yerine toplumsal düzen anlayışını analiz edebilme.	Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Bu etkinlikte kartopu tartışma tekniği kullanılacaktır. Bunun için açıklamada verilen adımları izleyiniz. Ardından öğrencilerin “Susuzluk Esareti” adlı hikâyeyi okumalarını ve hikâyeye yönelik soruları cevaplayarak ulaşılan sonuçları sınıfta tartışmalarını sağlayınız.

Açıklama

- Dört ayrı masa oluşturulur ve masalara birer kişinin oturması sağlanır. Öğrencilerden kendilerine yöneltilen a sorusunu cevaplamaları istenir.
- Alınan cevapların ardından iki masa birleştirilir ve ikişer kişilik iki grup oluşturulur. Öğrencilerden b sorusunu cevaplamaları istenir. Her öğrenciden görüşlerini grup arkadaşlarıyla paylaşmaları ve karşılaştırmaları beklenir.
- Son olarak iki grup birleştirilir ve dört kişilik bir grup hâline getirilir. Öğrencilerden c sorusunu cevaplamaları istenir. Birbirlerine soru sorarak ya da örnekler ortaya koyarak konuyu tartışmaları söylenir.

Susuzluk Esareti

Doğa, zengin olanaklarıyla birlikte geniş ve verimli toprakları yörenin insanlarına sunmaktaydı. İnsanlar, tarımın ana geçim kaynağı olarak belirlendiği kırsalda yaşamını sürdürmekteydi. Ürünlerini kendi topraklarında yetiştirir, ihtiyaçlarını buradan karşılar ve geçimlerini ürünlerin alım satımından sağlardı. Topraklar bereketli ürünler verir ve bu sulak arazilerde su sıkıntısı görülmezdi. Toprağı sulama işleri, kamu kurumuna bağlı sulama birliklerinin yanı sıra çiftçilerin kişisel imkân ve çabalarıyla gerçekleşmekteydi. Halk bolluk, refah ve huzur içinde yaşarken daha önce hiç yaşamadıkları beklenmedik olaylarla karşı karşıya kaldılar. Kış ve bahar aylarında yağmur yağışı az oldu ve sular barajı doldurmadı. Yaz geldiğinde sıcaklığın yükselmesiyle sular iyice çekildi ve sulama kanallarında su seviyesi alt noktaya indi. Güz geldiğinde ise kuraklık en üst seviyeye ulaşmış, suyu bulamayan topraklar iyiden iyiye çoraklaşmıştı.

Çiftçiler kuraklıkla baş edebilmek ve suya erişebilmek için yoğun şekilde gayret göstermiştir. Çiftçilerin çoğunun yorucu ve eziyet verici çalışmaları olumlu sonuçlandı. Birçok çiftçi ise uğraşmasına rağmen başarılı olamadı ya da imkânları buna el vermedi. Sıcaklık, bu çiftçilerin ürünlerine zarar vermişti. Toprakla uğraşmaktan başka işleri olmadığı için geçimlerini temin edememiş ve aileleriyle birlikte erzak sıkıntısı yaşamışlardı. Suyu olan çiftçilerden borç usulüyle su ve mahsül satın almışlar ama ödeyememişlerdi. Borçları karşılığında onların tarlalarında çalışmayı kabul etmek durumunda kaldılar. Çiftçilerin bu durumu, bir zamanlar kendi toprağının efendilerinin artık başka topraklarda köleleşmiş olduğu gerçeğini gözler önüne serdi. Gelineen noktaya katlanamayan çiftçiler nihayetinde yaşadıkları düzeni sorgulamaya başlamışlardı. Kendi meclislerinde toplanarak konuyu istişare ettiler. Yörenin yerel gazetecilerine durumlarını anlatarak yetkililere seslerini duyurmaya karar verdiler.

Sözcü olarak belirledikleri bir çiftçi aracılığıyla gazete sorumlusundan randevu istediler. Gazeteci, uygun bir randevu zamanı verdi ve görüşmeye suyu olan çiftçilerden bir sözcünün de katılmasını istedi. Vakit geldiğinde iki çiftçi de orada hazır bulundu. Gazeteci, çiftçilere durumlarını anlatmalarını, istek ve ihtiyaçlarını dile getirmelerini söyledi ve sözü ilk olarak suya ulaşamayan çiftçiye verdi.

“Malumunuz yöremizde birkaç yıldır süren şiddetli kuraklık, bizim gibi suya ulaşamayan çiftçileri zamanla çaresiz bırakmıştır. Suyu olan çiftçiler ürünlerini ve su depolarını bizimle paylaşmadı. Onlara borçlandık ve topraklarında çalışır hâle geldik. Dileğimiz mevcut suyun herkese ihtiyacı olduğu kadarıyla dağıtılması, fonlardan ailelerimize erzak yardımı sağlanması ya da tarladan kaldırılan ürünlerin çok nüfuslu aileden az nüfusluya göre pay edilmesidir.” Oluşan sessizliğin uzamasına müsaade etmeden suya ulaşan çiftçi sözü aldı.

“Toprak emrinde her zaman çalıştık, sulama birliğinin yaptığı su kanallarını ve yollarını gönüllü tamir ettik. İmkânlarımızla fidelik, tohumluk gibi tarım ürünleri imal ettik. Kuraklık geldiğinde tüm gücümüzle kuyular kazdık ve bunun maliyetine kendimiz katlandık. Bunları yaparken kimseden yardım istemedik. Suyumuzu ve ürünlerimizi istediğimiz gibi kullanmakta serbest ve hürdük. Durumumuz böyle devam etmeli, yetkililer müdahalede bulunmamalı ve baskı yapmamalı. Yoksa zamanla baskıcılık ve zorbalık yaşadığımız yerde kendine yer edinecektir. Yaşadığımız devlet, adil bir yerdir.” Suyu ulaşamayan çiftçi sözü aldı. Selim bir yürek, emin bir sesle:

“Kuraklık öncesi sizin tohumlarınızı ve fidelerinizi satın alarak projelerinize kaynak olduk. Tehlikeler karşısında bu toprak benim bu toprak senin ayırmadan her araziye koruduk. Bu topraklarda yıllarca kardeş gibi yaşadık. Halk arasında kiminin bolluk içinde ve hür yaşaması, kimisinin aç kalıp köle gibi çalıştırılması insan haysiyetine, onuruna yakışır mı? Adil bir devlet, vatandaşları arasındaki bu eşitsizliğe göz yumar mı?” dedi. Hayretle ellerini iki yana açtı ve “Adalet istiyoruz!” diye ekledi.

a. Çiftçilerin ifadelerinin kardeşlikle bağını kurunuz.

● **Öğretmene Not**

- *Kardeşlik kavramını karşılıklı dayanışma, bağlılık hissi ve ötekine elini uzatma şeklinde vermeniz faydalı olabilir.*

b. Sözcülerin düşünceleri hangi düzen anlayışına yakındır?

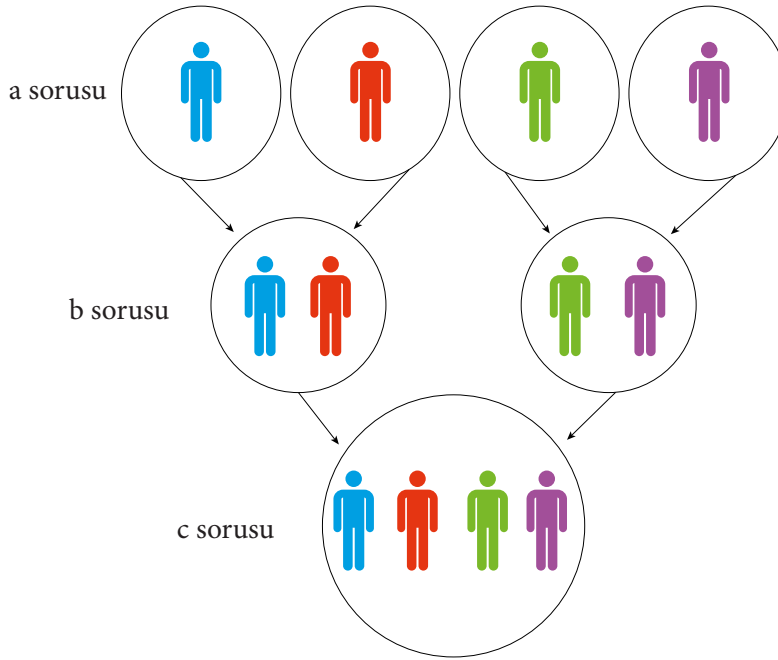
● **Öğretmene Not**

- *Öğrencilere ideal düzen anlayışının özgürlük, eşitlik ve adalet ölçütlerini esas alan bir anlayış olduğunu hatırlatınız.*

c. Bir yönetici olduğunuzu düşününüz. Çiftçilerin sorununu çözmek için hangi anlayışa göre hareket ederdiniz? Yanıtınızı çiftçilerin borçlarının ödenmesi, suyun ve ürünlerin paylaşılması, yetkililerin çiftçilere yardım ve müdahale etmesi bakımından değerlendiriniz.

**“TOPLULUKLARIN DÜZEN ARAYIŞI”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıda verilen hikâyeyi okuyunuz. Öğretmeninizin yönlendirmeleri doğrultusunda soruları cevaplayınız.

Susuzluk Esareti

Doğa, zengin olanaklarıyla birlikte geniş ve verimli toprakları yörenin insanlarına sunmaktaydı. İnsanlar, tarımın ana geçim kaynağı olarak belirlendiği kırsalda yaşamını sürdürmekteydi. Ürünlerini kendi topraklarında yetiştirir, ihtiyaçlarını buradan karşılar ve geçimlerini ürünlerin alım satımından sağlardı. Topraklar bereketli ürünler verir ve bu sulak arazilerde su sıkıntısı görülmezdi. Toprağı sulama işleri, kamu kurumuna bağlı sulama birliklerinin yanı sıra çiftçilerin kişisel imkân ve çabalarıyla gerçekleşmekteydi. Halk bolluk, refah ve huzur içinde yaşarken daha önce hiç yaşamadıkları beklenmedik olaylarla karşı karşıya kaldılar. Kış ve bahar aylarında yağmur yağışı az oldu ve sular barajı doldurmadı. Yaz geldiğinde sıcaklığın yükselmesiyle sular iyice çekildi ve sulama kanallarında su seviyesi alt noktaya indi. Güz geldiğinde ise kuraklık en üst seviyeye ulaşmış, suyu bulamayan topraklar iyiden iyiye çoraklaşmıştı.

Çiftçiler kuraklıkla baş edebilmek ve suya erişebilmek için yoğun şekilde gayret göstermiştir. Çiftçilerin çoğunun yorucu ve eziyet verici çalışmaları olumlu sonuçlandı. Birçok çiftçi ise uğraşmasına rağmen başarılı olamadı ya da imkânları buna el vermedi. Sıcaklık, bu çiftçilerin ürünlerine zarar vermişti. Toprakla uğraşmaktan başka işleri olmadığı için geçimlerini temin edememiş ve aileleriyle birlikte erzak sıkıntısı yaşamışlardı. Suyu olan çiftçilerden borç usulüyle su ve mahsül satın almışlar ama ödeyememişlerdi. Borçları karşılığında onların tarlalarında çalışmayı kabul etmek durumunda kaldılar. Çiftçilerin bu durumu, bir zamanlar kendi toprağının efendilerinin artık başka topraklarda köleleşmiş olduğu gerçeğini gözler önüne serdi. Gelineen noktaya katlanamayan çiftçiler nihayetinde yaşadıkları düzeni sorgulamaya başlamışlardı. Kendi meclislerinde toplanarak konuyu istişare ettiler. Yörenin yerel gazetecilerine durumlarını anlatarak yetkililere seslerini duyurmaya karar verdiler.

Sözcü olarak belirledikleri bir çiftçi aracılığıyla gazete sorumlusundan randevu istediler. Gazeteci, uygun bir randevu zamanı verdi ve görüşmeye suyu olan çiftçilerden bir sözcünün de katılmasını istedi. Vakit geldiğinde iki çiftçi de orada hazır bulundu. Gazeteci, çiftçilere durumlarını anlatmalarını, istek ve ihtiyaçlarını dile getirmelerini söyledi ve sözü ilk olarak suya ulaşamayan çiftçiye verdi.

“Malumunuz yöremizde birkaç yıldır süren şiddetli kuraklık, bizim gibi suya ulaşamayan çiftçileri zamanla çaresiz bırakmıştır. Suyu olan çiftçiler ürünlerini ve su depolarını bizimle paylaşmadı. Onlara borçlandık ve topraklarında çalışır hâle geldik. Dileğimiz mevcut suyun herkese ihtiyacı olduğu kadarıyla dağıtılması, fonlardan ailelerimize erzak yardımı sağlanması ya da tarladan kaldırılan ürünlerin çok nüfuslu aileden az nüfusluya göre pay edilmesidir.” Oluşan sessizliğin uzamasına müsaade etmeden suya ulaşan çiftçi sözü aldı.

“Toprak emrinde her zaman çalıştık, sulama birliğinin yaptığı su kanallarını ve yollarını gönüllü tamir ettik. İmkânlarımızla fidelik, tohumluk gibi tarım ürünleri imal ettik. Kuraklık geldiğinde tüm gücümüzle kuyular kazdık ve bunun maliyetine kendimiz katlandık. Bunları yaparken kimseden yardım istemedik. Suyumuzu ve ürünlerimizi istediğimiz gibi kullanmakta serbest ve hürdük. Durumumuz böyle devam etmeli, yetkililer müdahalede bulunmamalı ve baskı yapmamalı. Yoksa zamanla baskıcılık ve zorbalık yaşadığımız yerde kendine yer edinecektir. Yaşadığımız devlet, adil bir yerdir.” Suyu ulaşamayan çiftçi sözü aldı. Selim bir yürek, emin bir sesle:

“Kuraklık öncesi sizin tohumlarınızı ve fidelerinizi satın alarak projelerinize kaynak olduk. Tehlikeler karşısında bu toprak benim bu toprak senin ayırmadan her araziye koruduk. Bu topraklarda yıllarca kardeş gibi yaşadık. Halk arasında kiminin bolluk içinde ve hür yaşaması, kimisinin aç kalıp köle gibi çalıştırılması insan haysiyetine, onuruna yakışır mı? Adil bir devlet, vatandaşları arasındaki bu eşitsizliğe göz yumar mı?” dedi. Hayretle ellerini iki yana açtı ve “Adalet istiyoruz!” diye ekledi.

a. Çiftçilerin ifadelerinin kardeşlikle bağını kurunuz.

b. Sözcülerin düşünceleri hangi düzen anlayışına yakındır?

c. Bir yönetici olduğunuzu düşününüz. Çiftçilerin sorununu çözmek için hangi anlayışa göre hareket edersiniz? Yanıtınızı çiftçilerin borçlarının ödenmesi, suyun ve ürünlerin paylaşılması, yetkililerin çiftçilere yardım ve müdahale etmesi bakımından değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.6. Siyaset felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	OLAN VE OLMASI GEREKEN	🕒 30 dk.
Etkinliğin Amacı	Siyaset felsefesinin problemlerine yönelik çıkarımlar yapabilme.	👤 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

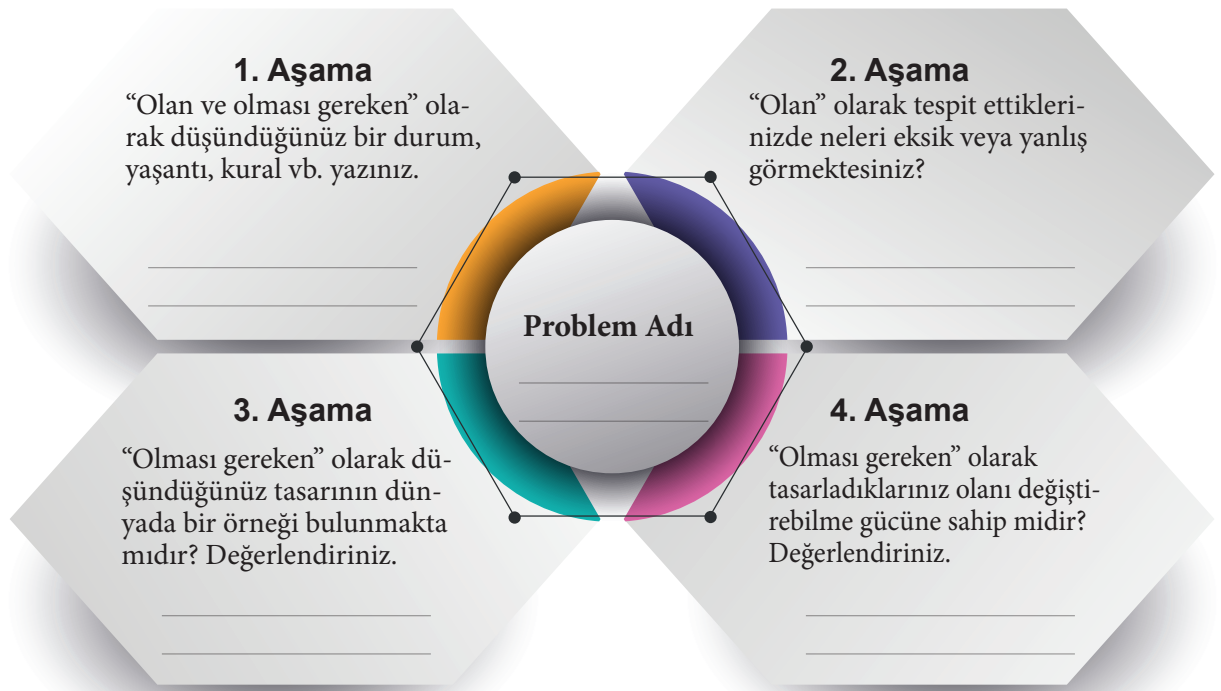
Öğrencilerin aşağıda verilen metni okumalarını sağlayınız. Sonraki yönergelerde kendilerinden istenen adımların bu metindeki bilgiler doğrultusunda gerçekleştirileceğini belirtiniz.

Olmayı gereken ve olan arasında ne türden bir ilişki vardır? Olması gerekene karar veren ya da yönlendiren nedir? Olandan olması gerekene bir geçiş mümkün müdür? Bu sorular felsefenin hem kadim hem de yeni tartışmalarında farklı şekillerde ifade edilir. Sözü edilen türden soruların aynı zamanda en yalın hâllerleriyle siyaset felsefesinin soruları olduğu da görülmektedir. Bunlar, insanların ortak ilkelere nasıl vardıklarını içeren bir sorunun farklı uzantıları olarak da görülebilir. Bu, değerli olanın nasıl tanımlandığı, ahlâk felsefesi ve siyaset kavrayışı arasında nasıl bir bağ olduğu sorusunu da içermektedir. Özellikle maddi değer sorunu, siyaset felsefesi bağlamında olan/olması gereken tartışması önemli konudur.¹

Olanı anlamak ve olması gerekeni kurgulamak bir bilinç durumunu gerektirir. Bu bilinç, siyasetin ortaya çıkmasını ve sürmesini sağlayan bilinçtir. İnsanlar geçmişten bu yana hayatı değiştirmiş ve geliştirmiştir. Ancak dünya tarihine bakıldığında olumlu gelişmelerin yanında aslında ondan da fazla olmak üzere insan yaşamını ve doğal hayatı tehlikeye sokan birçok olumsuzluk görülmektedir. Dünyanın yakın tarihinde yaşanan büyük savaşlar ve insanın doğanın dengesini hiçe saymasıyla ortaya çıkan salgın hastalıklar bu olumsuzlukların göstergesidir.

2. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki basamaklarda istenenleri bireysel ve toplumsal hayatı doğrudan etkileyen ve belirleyen ekonomide gelir dağılımı, eğitimde fırsat eşitliği, ücretsiz sağlık hizmeti, güvenlik personelinin yetki ve sorumluluk sınırları, özgürlük konusunda baskı ve serbestlik, adil yargılanma vb. örneklerinden yola çıkıp gerekçelendirerek cevaplamalarını sağlayınız.

¹ Sema ÜLPER OKTAR, Siyaset Felsefesinde Olan-Olmayı Gereken Tartışması ve Değer Kavramı adlı doktora tezinden alıntılanmıştır.

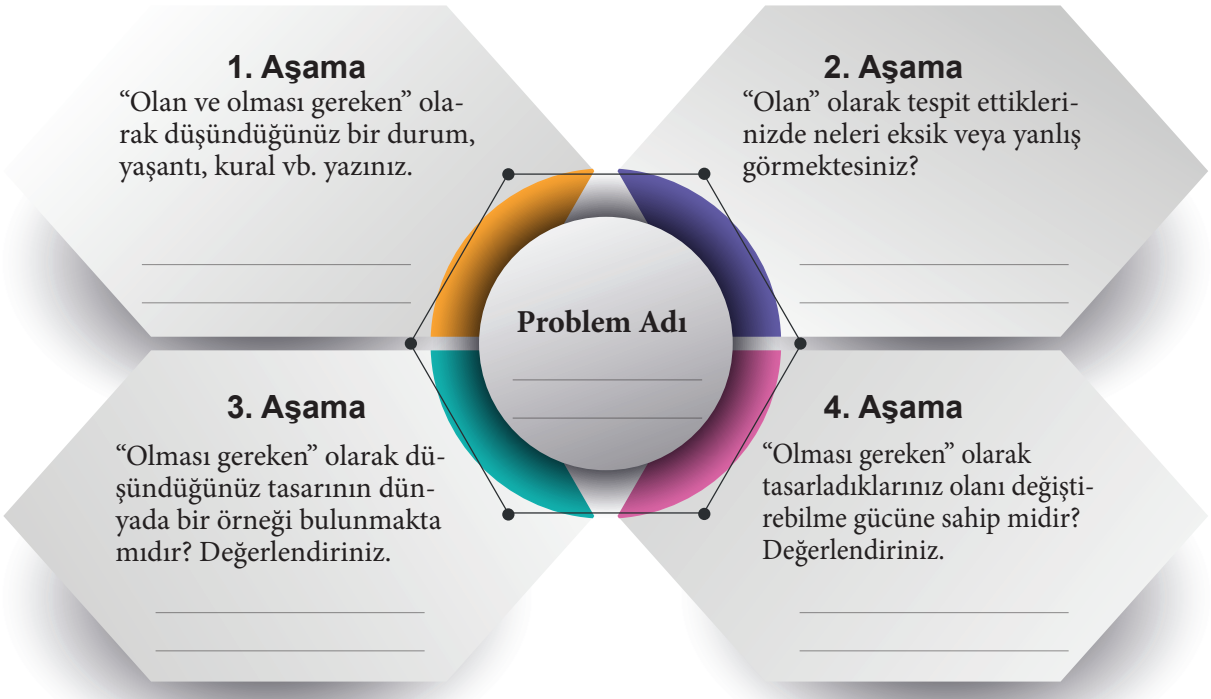
**“OLAN VE OLMASI GEREKEN”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

- ① Aşağıdaki metni okuyarak insanların olanların nedenleri hakkında ve olması gerekenler konusunda neden farklı düşündüklerini yorumlayınız.

Olmayı gereken ve olan arasında ne türden bir ilişki vardır? Olmayı gerekene karar veren ya da yönlendiren nedir? Olandan olması gerekene bir geçiş mümkün müdür? Bu sorular felsefenin hem kadim hem de yeni tartışmalarında farklı şekillerde ifade edilir. Sözü edilen türden soruların aynı zamanda en yalın hâlleriyle siyaset felsefesinin soruları olduğu da görülmektedir. Bunlar, insanların ortak ilkelere nasıl vardıklarını içeren bir sorunun farklı uzantıları olarak da görülebilir. Bu, değerli olanın nasıl tanımlandığı, ahlâk felsefesi ve siyaset kavrayışı arasında nasıl bir bağ olduğu sorusunu da içermektedir. Özellikle maddi değer sorunu, siyaset felsefesi bağlamında olan/olması gereken tartışması önemli konudur.¹

Olanı anlamak ve olması gerekeni kurgulamak bir bilinç durumunu gerektirir. Bu bilinç, siyasetin ortaya çıkmasını ve sürmesini sağlayan bilinçtir. İnsanlar geçmişten bu yana hayatı değiştirmiş ve geliştirmiştir. Ancak dünya tarihine bakıldığında olumlu gelişmelerin yanında aslında ondan da fazla olmak üzere insan yaşamını ve doğal hayatı tehlikeye sokan birçok olumsuzluk görülmektedir. Dünyanın yakın tarihinde yaşanan büyük savaşlar ve insanın doğanın dengesini hiçe saymasıyla ortaya çıkan salgın hastalıklar bu olumsuzlukların göstergesidir.

- ② Bireysel ve toplumsal hayatı doğrudan etkileyen ve belirleyen gelir dağılımı, eğitimde fırsat eşitliği, ücretsiz sağlık hizmeti, güvenlik personelinin yetki ve sorumluluk sınırları, özgürlük konusunda baskı ve serbestlik, adil yargılanma vb. örneklerden yola çıkıp aşağıdaki basamaklarda istenenleri gerekçelendirerek cevaplayınız.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım:10.3.7. Sanat felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	GÜZELLİKTE KUSURDAN BAHSEDİLEBİLİR Mİ?	🕒 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Öznellik ve nesnellik açısından güzellik ölçütünü tartışabilme.	👥 Grup
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

Öğrencilerden aşağıdaki görselleri simetrik, sadelik, kalıcılık ve yerellik bakımından incelemelerini isteyiniz.

2. Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki metni okumalarını ve verilen soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Japonya'da geleneksel çay seremonileri zahmetli ve gösterişli sunumlar eşliğinde gerçekleşir. Rivayet odur ki Budist bir din insanı burada bir seremoniye katılır. Servis esnasında çay takımı kırılır. Budist, çay fincanlarının onarılıp yeniden kullanılmasını önerir. Ona göre yenisini almak yerine eskisinin hasarı giderilip güçlendirilmelidir. Dokusu bozulmadan yapılan estetik dokunuşlarla ömrü uzatılmalı ve yaşanmışlığı ön plana çıkarılmalıdır. Cilası atmış mobilya, boyası dökülmüş duvar, çatlamış vazo da buna dâhildir. Zamanla gelişen bu yaklaşım “wabi sabi” adında bilinen sanat tekniğine dönüşmüştür. Wabi sabi; nesnelerde simetri, oran ve ahenk yerine ondaki sadeliğe, kaba görünüşe, kusurlara ve yaşanmışlığın belirtilerini taşıyan güzelliğe odaklanır. Nesnelerin parçalanmış, deforme olmuş hâller, devam eden oluşunun henüz tamamlanmamış olduğuna işaret eder. Güzellik, nesnelerin değişen formlarında devam etmektedir. Nesnenin sadece yeni ve ilk formlarında değil kırıldığı, bozulduğu, dağıldığı vb. tüm hâllerinde var olur. Oluş, sadece nesneler için değil onu algılayan özne için de geçerlidir. İnsanın bir nesneye karşı beğeni duygusunun zamanla değişiklik göstereceği düşünülür. Öncesinde güzel bulunmayan bir şey daha sonra güzel görülebilir. Değişime saygı duyup oluşu kabullendiğinde özne, nesnenin farklı formlarına da uyum sağlayacaktır. Güzellik, nesnelerin görünüşlerinin ötesinde derin ve gizemli manayla kendini kapatır. Ancak incelikli düşünce ve dikkatli kavrayış sayesinde özne manayı sezebilir.

a. Metinde hangi güzellik anlayışı öne çıkarılmaktadır?

b. Sizce bir şeyin güzel olmasını belirleyen ölçütler neler olabilir?

● Öğretmene Not

● Soruyu “Kültür, oluş, zaman vs. güzeli belirleyen ölçütler olabilir mi?” ifadesiyle açabilirsiniz.

c. Güzellik algılayan özneye ait değişken, geçici ve göreceli midir yoksa güzellik nesnenin kendisine ait sabit, kalıcı ve mutlak mıdır? “Wabi sabi” anlayışı açısından değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

● Yanıtları almadan önce soruya “Güzelliğin ölçütlerinin Japon kültüründe diğerlerinden farklı olması ve ölçütlerin zamanla değişmesi söz konusu mudur?” sorusuyla giriş yapılabilir.

**“GÜZELLİKTE KUSURDAN BAHSEDİLEBİLİR Mİ?”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki görselleri simetri, orantı, sadelik, kalıcılık ve yerellik bakımından inceleyiniz.

2. Aşağıdaki metni okuyup verilen soruları cevaplayınız.

Japonya'da geleneksel çay seremonileri zahmetli ve gösterişli sunumlar eşliğinde gerçekleşir. Rivayet odur ki Budist bir din insanı burada bir seremoniye katılır. Servis esnasında çay takımı kırılır. Budist, çay fincanlarının onarılıp yeniden kullanılmasını önerir. Ona göre yenisini almak yerine eskisinin hasarı giderilip güçlendirilmelidir. Dokusu bozulmadan yapılan estetik dokunuşlarla ömrü uzatılmalı ve yaşanmışlığı ön plana çıkarılmalıdır. Cilasız atmış mobilya, boyası dökülmüş duvar, çatlamış vazo da buna dâhildir. Zamanla gelişen bu yaklaşım “wabi sabi” adında bilinen sanat tekniğine dönüşmüştür. Wabi sabi; nesnelerde simetri, oran ve ahenk yerine ondaki sadeliğe, kaba görünüme, kusurlara ve yaşanmışlığın belirtilerini taşıyan güzelliğe odaklanır. Nesnelerin parçalanmış, deforme olmuş hâlleri, devam eden oluşunun henüz tamamlanmamış olduğuna işaret eder. Güzellik, nesnelerin değişen formlarında devam etmektedir. Nesnenin sadece yeni ve ilk formlarında değil kırıldığı, bozulduğu, dağıldığı vb. tüm hâllerinde var olur. Oluş, sadece nesneler için değil onu algılayan özne için de geçerlidir. İnsanın bir nesneye karşı beğeni duygusunun zamanla değişiklik göstereceği düşünülür. Öncesinde güzel bulunmayan bir şey daha sonra güzel görülebilir. Değişime saygı duyup oluşu kabullendiğinde özne, nesnenin farklı formlarına da uyum sağlayacaktır. Güzellik, nesnelerin görünüşlerinin ötesinde derin ve gizemli manayla kendini kapatır. Ancak incelikli düşünce ve dikkatli kavrayış sayesinde özne manayı sezebilir.

- a. Metinde hangi güzellik anlayışı öne çıkarılmaktadır?

- b. Sizce bir şeyin güzel olmasını belirleyen ölçütler neler olabilir?

- c. Güzellik algılayan özneye ait değişken, geçici ve görelidir yoksa güzellik nesnenin kendisine ait sabit, kalıcı ve mutlak mıdır? “Wabi sabi” anlayışı açısından değerlendiriniz.

3. Ünite: Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri

Kazanım: 10.3.7. Sanat felsefesinin konusunu ve problemlerini açıklar.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	KAMERA ARKASI	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Sanatsal ürünlerin ortaya çıkış sürecini sanatçı, ürün ve alımlayıcı açısından değerlendirebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Nuri Bilge Ceylan'ın yönetmenliğini yaptığı "Kış Uykusu" adlı sinema filminin bir sahne çekiminin kamera arkası görüntülerinin yer aldığı link ve çözümlemesinden oluşan diyalog aşağıda verilmiştir. Videoyu öğrencilerin izlemelerini ve sorular üzerinde tartışmalarını sağlayınız.

Oyuncu: Çok böyle gidiyoruma vurgu yaptığım zaman hani karar vermişim ona hiç sormuyormuşum gibi olur diye öyle çok ... belki de yuvarlıyorum. Onun da farkında değilim.

Yönetmen: O geçişler, mesela motor taktığına geçişi inandırıcı gelmiyor bana.

Oyuncu: Hangisi?

Yönetmen: İlk önce motor taktığına gelmek

Oyuncu: İnandırıcı gelmemesi için böyle özellikle yapıyorum. Yalan söylemiyor muyum ben zaten!

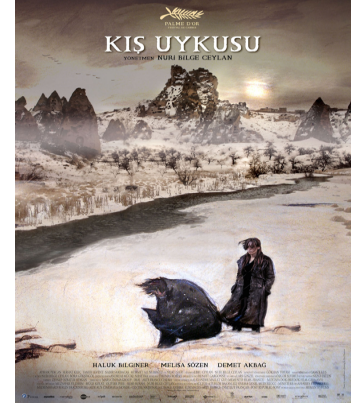
Yönetmen: Abiciğim, sen bunu seyirciye göstermek zorunda değilsin. Bırak da biz anlayalım. Şimdi ben zorlama bir gösterme, asla istemiyorum öyle bir şey.

Oyuncu: Yalan söyleyeyim.

Yönetmen: Ya tabii ki hayatta nasılsa. Hayatta ona belli etmeye mi çalışırsın. Seyirci ondan budala değil ki. Ben sana ne diyorum, ben sana söylüyorum; oyunculuk gizlemektir, göstermek değildir. Şimdi anlaşıldı sorun. Sen onu yapmaya çalışıyormuşsun. Niye ben anlıyorum bunu hemen? Bunu seni iyi tanıyan biri anlarsın sadece. Mesela o, huyunu suyunu bilen. Seyirci aktif olur, sadece ben hissi anladım, bunu çok zekiymiş diye düşünürse esas o zaman bir amacına ulaşır. Bana gösteriliyor dersen ben budala yerine konmuş olurum.

...

Yönetmen: Hah burada da küçük bir motor, bence önemli. Küçüğü söylemedin. O zaman bütün motor sınıfları dâhil oluyor. Çünkü kasabalarda mobilet olur ya ona istinaden yazdık bunu.

<https://www.youtube.com/watch?v=BkFz5hDclTU&t=71s>

- “Oyunculuk gizlemektir, göstermek değildir.” sözünü sanatın temel bileşenlerinden olan alımlayıcı (dinleyen, okuyan, seyreden vb.) açısından değerlendiriniz.
- Videoda geçen “küçük bir motor” ile ifade edilen durumdan yola çıkarak sanatta ayrıntıların önemi değerlendiriniz.
- Yönetmenin beklediği oyunculuk düşünüldüğünde yönetmenin nasıl bir sanat anlayışı olduğu düşünülebilir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
- Sanatsal ürünlerin ortaya çıkışı öncesinde geçirilen süreçler açısından sanat ve emek arasındaki ilişkiyi değerlendiriniz?

**“KAMERA ARKASI”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Nuri Bilge Ceylan'ın yönetmenliğini yaptığı “Kış Uykusu” adlı sinema filminin bir sahne çekiminin kamera arkası görüntülerinin yer aldığı link ve çözümlemesinden oluşan diyalog verilmiştir. Videoyu izleyerek verilen soruları cevaplayınız.

Oyuncu: Çok böyle gidiyordum vurgu yaptığım zaman hani karar vermişim ona hiç sormuyormuşum gibi olur diye öyle çok ... belki de yuvarlıyorum. Onun da farkında değilim.

Yönetmen: O geçişler, mesela motor taktığına geçişi inandırıcı gelmiyor bana.

Oyuncu: Hangisi?

Yönetmen: İlk önce motor taktığına gelmek

Oyuncu: İnandırıcı gelmemesi için böyle özellikle yapıyorum. Yalan söylemiyor muyum ben zaten!

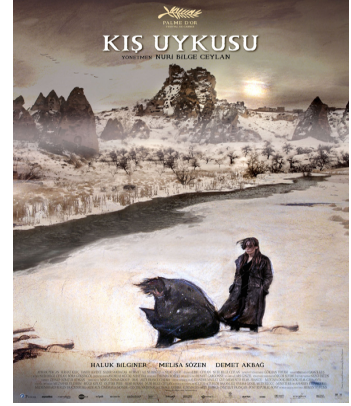
Yönetmen: Abiciğim, sen bunu seyirciye göstermek zorunda değilsin. Bırak da biz anlayalım. Şimdi ben zorlama bir gösterme, asla istemiyorum öyle bir şey.

Oyuncu: Yalan söyleyeyim.

Yönetmen: Ya tabii ki hayatta nasılsa. Hayatta ona belli etmeye mi çalışırsın. Seyirci ondan budala değil ki. Ben sana ne diyorum, ben sana söylüyorum; oyunculuk gizlemektir, göstermek değildir. Şimdi anlaşıldı sorun. Sen onu yapmaya çalışıyormuşsun. Niye ben anlıyorum bunu hemen? Bunu seni iyi tanıyan biri anlatsın sadece. Mesela o, huyunu suyunu bilen. Seyirci aktif olur, sadece ben hissi anladım, bunu çok zekiyim diye düşünürse esas o zaman bir amacına ulaşır. Bana gösteriliyor dersin ben budala yerine konmuş olurum.

...

Yönetmen: Hah burada da küçük bir motor, bence önemli. Küçüğü söylemedin. O zaman bütün motor sınıfları dâhil oluyor. Çünkü kasabalarda mobilet olur ya ona istinaden yazdık bunu.

<https://www.youtube.com/watch?v=Bkfz5hDclTU&t=71s>

- a. “Oyunculuk gizlemektir, göstermek değildir.” sözünü sanatın temel bileşenlerinden olan alımlayıcı (dinleyen, okuyan, seyreden vb.) açısından değerlendiriniz.
- b. Videoda geçen “küçük bir motor” ile ifade edilen durumdan yola çıkarak sanatta ayrıntıların önemini değerlendiriniz.
- c. Yönetmenin beklediği oyunculuk düşünüldüğünde yönetmenin nasıl bir sanat anlayışı olduğu düşünülebilir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.
- ç. Sanatsal ürünlerin ortaya çıkışı öncesinde geçirilen süreçler açısından sanat ve emek arasındaki ilişkiyi değerlendiriniz.

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

FELSEFE

10. SINIF

4. ÜNİTE

FELSEFİ OKUMA VE YAZMA

- 10.4.1. Felsefi bir metni analiz eder.
- 10.4.3. Bir konu hakkında felsefi bir deneme yazar.

4. ÜNİTE

Etkinlik No.	Kazanım No.	Etkinlik Adı	Sayfa No.
27	10.4.1.	METİN ANALİZİ	73
28	10.4.1.	AHLAK VE İYİ NİYET	75
29	10.4.1.	FELSEFE İLE ANALİZ YOLCULUĞU	77
30	10.4.1.	GÜNEŞİ GÖRMEK	79
31	10.4.3.	FELSEFİ DENEME	83

4. ÜNİTE: Felsefi Okuma ve Yazma

Kazanım: 10.4.1. Felsefi bir metni analiz eder.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma, Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	METİN ANALİZİ	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Felsefi bir metni analiz edebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyup ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Aristoteles'in devlet anlayışı, ahlak anlayışına sıkı sıkıya bağlıdır. Platon gibi onun için de insan her şeyden önce sosyal bir varlıktır. Kendi değişimiyle bir "zoon politikon"dur. Sosyal bir yaratık olduğu için de ahlak olgunluğuna insan ancak devlette, toplumda erişebilir; yine bu yüzden devletin asıl ereği, yurttaşları ahlak bakımından biçimlendirmek, olgunlaştırmaktır. İnsanda erdem için doğal bir yatkınlık vardır. Erdem bu doğal yatkınlıktan gelişecektir. Bir devletteki koşullar da bu yüksek ereği gerçekleştirecek gibi işlenmeli, düzenlenmelidir. Hükûmet şekillerinin doğru ya da yanlış olduklarını gösterecek ölçü de ancak şu olabilir: Hükûmet, topluluğun ahlakça düzelmesini, iyiliğini başlıca amaç olarak göz önünde bulunduruyorsa bu hükûmet şekli doğrudur; bunu yapamayan her yönetim şekli de yanlıştır. Buna göre devletin iyi olup olmaması dış formuna, baştakilerin sayısına bağlı değildir. Devletin başında "bir" kişi, "birkaç" kişi ya da "herkes" bulunabilir, devlet de buna göre şekil alır. Ama bir kişinin egemen olduğu şekillerde krallık doğrudur, zorbalık (tyrannis) yanlıştır; birkaç kişinin egemen olduğu şekillerde bilgi ve düşünüşçe "en iyilerin" başta bulunduğu aristokrasi doğru, doğuş ve zenginliğe dayanan oligarşi ise yanlıştır; herkesin egemen olduğu yasal bir düzen olan politeia doğru, yığının bir anarşisi olan demokrasi yanlıştır. Bu düşünceleri Aristoteles, Yunan tarihinin görgülerinden topladığı zengin malzemeden çıkarmış, bu arada hükûmet şekillerinin nasıl zorunlulukla birbirlerinden çıktığını, nasıl birbirlerine dönüştüğünü de göstermiştir.

Macit Gökberk, "Felsefe Tarihi" adlı eserinden alıntılanmıştır.

a. Metinde geçen felsefi kavramlar nelerdir?

b. Metinde hangi felsefi problem ele alınmaktadır?

c. Hükûmet şekillerinin doğruluğu için Aristoteles hangi ölçüyü benimsemektedir?

ç. Aristoteles, demokrasiyi neden yanlış bir yönetim şekli olarak görmektedir? Günümüz demokrasi anlayışı üzerinden bu görüşü değerlendiriniz.

● Öğretmene Not

- Öğrencilere Aristoteles'in "Politika" adlı eserinde geçen "Demokrasi, herhangi bir bakımdan eşit olan insanların mutlak olarak eşit oldukları fikrine dayanır. Herkes aynı derecede özgürdür, derler
- öyleyse herkes mutlak olarak eşittir." sözünü aktarınız. O dönem toplumlarında köle anlayışı olduğunu belirtiniz.

**“METİN ANALİZİ”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıdaki metni okuyup ilgili soruları cevaplayınız.

Aristoteles’in devlet anlayışı, ahlak anlayışına sıkı sıkıya bağlıdır. Platon gibi onun için de insan her şeyden önce sosyal bir varlıktır. Kendi değişimiyle bir “zoon politikon”dur. Sosyal bir yaratık olduğu için de ahlak olgunluğuna insan ancak devlette, toplumda erişebilir; yine bu yüzden devletin asıl ereği, yurttaşları ahlak bakımından biçimlendirmek, olgunlaştırmaktır. İnsanda erdem için doğal bir yatkınlık vardır. Erdem bu doğal yatkınlıktan gelişecektir. Bir devletteki koşullar da bu yüksek ereği gerçekleştirecek gibi işlenmeli, düzenlenmelidir. Hükûmet şekillerinin doğru ya da yanlış olduklarını gösterecek ölçü de ancak şu olabilir: Hükûmet, topluluğun ahlakça düzelmesini, iyiliğini başlıca amaç olarak göz önünde bulunduruyorsa bu hükûmet şekli doğrudur; bunu yapamayan her yönetim şekli de yanlıştır. Buna göre devletin iyi olup olmaması dış formuna, baştakilerin sayısına bağlı değildir. Devletin başında “bir” kişi, “birkaç” kişi ya da “herkes” bulunabilir, devlet de buna göre şekil alır. Ama bir kişinin egemen olduğu şekillerde krallık doğrudur, zorbalık (tyrannis) yanlıştır; birkaç kişinin egemen olduğu şekillerde bilgi ve düşünüşçe “en iyilerin” başta bulunduğu aristokrasi doğru, doğuş ve zenginliğe dayanan oligarşi ise yanlıştır; herkesin egemen olduğu yasal bir düzen olan politeia doğru, yığın bir anarşisi olan demokrasi yanlıştır. Bu düşünceleri Aristoteles, Yunan tarihinin görgülerinden topladığı zengin malzemeden çıkarmış, bu arada hükûmet şekillerinin nasıl zorunlulukla birbirlerinden çıktığını, nasıl birbirlerine dönüştüğünü de göstermiştir.

Macit Gökberk, “Felsefe Tarihi” adlı eserinden alıntılanmıştır.

- a. Metinde geçen felsefi kavramlar nelerdir?

- b. Metinde hangi felsefi problem ele alınmaktadır?

- c. Hükûmet şekillerinin doğruluğu için Aristoteles hangi ölçüyü benimsemektedir?

- ç. Aristoteles, demokrasiyi neden yanlış bir yönetim şekli olarak görmektedir? Günümüz demokrasi anlayışı üzerinden bu görüşü değerlendiriniz.

4. ÜNİTE: Felsefi Okuma ve Yazma

Kazanım: 10.4.1. Felsefi bir metni analiz eder.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma
Becerisi Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	AHLAK VE İYİ NİYET	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Felsefi bir metni analiz edebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

Yönerge

Öğrencilerin aşağıdaki metni okuyup ilgili soruları cevaplamalarını sağlayınız.

Kant'ın ahlak teorisi, insanın özgür olduğu ve ahlaki kanaatlerine dış güçlerin etkisiyle değil iç muhakeme ile ulaştığı inancından doğar. Kant; sonuç olarak ahlakı, ahlaki bakımdan nötr olduğunu düşündüğü, yaşadığımız, çevremizdeki dünyadan bağımsız bir şey olarak görüyordu. O hâlde herhangi bir ilkeyi ahlaki kılan nedir? Savunduğumuz böylesi ilkeleri birbirinden ayıran bir şey varsa o nedir? Tereddütsüz bir biçimde “iyi” dediğimiz şey nedir? Kant'a göre bunun yanıtı, tek iyinin iyi niyet olduğu biçimindedir. İyi niyete başkalarıyla girdiğimiz ilişkilerde belli bir biçimde davranmaya karar verdiğimizde güdülerimize ve niyetimize bakarak karar verilebilir. Davranışlarımızın kendi başına “iyi” olup olmadığını söylemek, bu davranışın bu biçimde ne kadar güdülendiğine karar vermeden mümkün değildir. Rastgele bir gözlemcinin hatta muhatabının gözünde övgüye layık görünen eylemler, bu norma göre değerlendirildiğinde pekâlâ mahkûm edilmeyi hak eden bir eylem olabilir. Bu biçimde bir arkadaşım bana bir yemek ısmarlamış olabilir ve takdir edilmesi gereken bir şekilde cömert davranmış görünebilir ama bu davranışının öncesinde alaycı bir ifade ile “Sanırım hayır demeyeceksin!” demişse aslında yaptığı fazladan harcamayla beni küçültmüştür. Bu sözleri sarf etmemiş bile olsa eğer onun insanlara ancak karşılığında bir şey beklendiğinde bir şeyler ısmarlandığı biliniyorsa görünüşte cömertliği buhar olup uçmuştur.

O zaman ahlaki bir davranışın iyi olup olmadığı sonuçlara bakılarak değerlendirilemez. Başka bir ifadeyle söylersek amaç, aracı haklı çıkarmaz. Herkese kendi başına mutlak bir amaç olarak saygı gösterilmelidir ve bir insanı yalnızca belli bazı dışsal maksatların aracı olarak kullanmak, onun bir insan olarak sahip olduğu onurun çiğnenmesidir. Bundan dolayı insanların ne biçim altında olursa olsun sömürülmesi, özerk varlıklar olarak tanınmaması reddedilmelidir. İnsanlardan kendi tatminlerimiz için yararlanmak, onları bir makinenin cıvatarlarından öte varlıklar olarak görmemek ve onların özgür kişiler olmalarına izin vermemektir. Hatta insani öncelikler listesinde insanların hayatta evvelden beri büyük değer verdikleri sağlık, servet ya da zekâ gibi birçok niteliği alt sıralara düşürmüştür. Bütün bunlar ahlaki hiyerarşide iyi niyetin altında yer alırlar. Ancak ve ancak iyi niyet, zıtlaşmanın ve karşıtlığın üstesinden gelebilir. İyi niyet, dünyayı fethedebilir.

R. Billington, “Felsefeyi Yaşamak (Ahlak Düşüncesine Giriş)” adlı eserinden alıntılanmıştır.

a. Metinde hangi felsefi kavramlar geçmektedir? Anlamını bilmediğiniz kavramların anlamlarını çevrim içi kaynaklardan, sözlükten veya kitabınızdan faydalanarak öğreniniz.

b. Metinde hangi felsefi problemler yer almaktadır?

c. Metne göre davranışların ahlaki olarak iyi olduğuna nasıl karar verilir?

ç. Düşünün “İyi niyet, dünyayı fethedebilir!” görüşüne katılıyor musunuz? Gerekçelerinizi temellendirerek açıklayınız.

● Öğretmene Not

- Öğrencilere metinde ahlaki davranışın ölçüt olarak niyete bakıldığını, bu görüşe pragmatistlerin itiraz ettiğini ve onlara göre sonucu yarar getiren davranışın iyi olarak nitelendirilebileceğini belirtiniz.

“AHLAK VE İYİ NİYET” ETKİNLİĞİ ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Aşağıdaki metni okuyup ilgili soruları cevaplayınız.

Kant'ın ahlak teorisi, insanın özgür olduğu ve ahlaki kanaatlerine dış güçlerin etkisiyle değil iç muhakeme ile ulaştığı inancından doğar. Kant; sonuç olarak ahlakı, ahlaki bakımdan nötr olduğunu düşündüğü yaşadığımız, çevremizdeki dünyadan bağımsız bir şey olarak görüyordu. O hâlde herhangi bir ilkeyi ahlaki kılan nedir? Savunduğumuz böylesi ilkeleri birbirinden ayıran bir şey varsa o nedir? Tereddütsüz bir biçimde “iyi” dediğimiz şey nedir? Kant’a göre bunun yanıtı tek iyyinin iyi niyet olduğu biçimindedir. İyi niyete başkalarıyla girdiğimiz ilişkilerde belli bir biçimde davranmaya karar verdiğimizde güdülerimize ve niyetimize bakarak karar verilebilir. Davranışlarımızın kendi başına “iyi” olup olmadığını söylemek, bu davranışın bu biçimde ne kadar güdülendiğine karar vermeden mümkün değildir. Rastgele bir gözlemcinin hatta muhatabının gözünde övgüye layık görünen eylemler, bu norma göre değerlendirildiğinde pekâlâ mahkûm edilmeyi hak eden bir eylem olabilir. Bu biçimde bir arkadaşım bana bir yemek ısmarlamış olabilir ve takdir edilmesi gereken bir şekilde cömert davranmış görünebilir ama bu davranışının öncesinde alaycı bir ifade ile “Sanırım hayır demeyeceksin!” demişse aslında yaptığı fazladan harcamayla beni küçültmüştür. Bu sözleri sarf etmemiş bile olsa eğer onun insanlara ancak karşılığında bir şey beklendiğinde bir şeyler ısmarlandığı biliniyorsa görünüşte cömertliği buhar olup uçmuştur.

O zaman ahlaki bir davranışın iyi olup olmadığı sonuçlara bakılarak değerlendirilemez. Başka bir ifadeyle söylersek amaç, aracı haklı çıkaramaz. Herkese kendi başına mutlak bir amaç olarak saygı gösterilmelidir ve bir insanı yalnızca belli bazı dışsal maksatların aracı olarak kullanmak onun bir insan olarak sahip olduğu onurun çiğnenmesidir. Bundan dolayı insanların ne biçim altında olursa olsun sömürülmesi, özerk varlıklar olarak tanınmaması reddedilmelidir. İnsanlardan kendi tatminlerimiz için yararlanmak, onları bir makinenin cıvatarından öte varlıklar olarak görmemek ve onların özgür kişiler olmalarına izin vermemektir. Hatta insani öncelikler listesinde insanların hayatta evvelden beri büyük değer verdikleri sağlık, servet ya da zekâ gibi birçok niteliği alt sıralara düşürmüştür. Bütün bunlar ahlaki hiyerarşide iyi niyetin altında yer alırlar. Ancak ve ancak iyi niyet, zıtlaşmanın ve karşıtlığın üstesinden gelebilir. İyi niyet, dünyayı fethedebilir.”

R. Billington, “Felsefeyi Yaşamak (Ahlak Düşüncesine Giriş)” adlı eserinden alıntılanmıştır.

a. Metinde hangi felsefi kavramlar geçmektedir? Anlamını bilmediğiniz kavramların anlamlarını çevrim içi kaynaklardan, sözlükten veya kitabınızdan faydalanarak öğreniniz.

b. Metinde hangi felsefi problemler yer almaktadır?

c. Metne göre davranışların ahlaki olarak iyi olduğuna nasıl karar verilir?

ç. Düşünün “İyi niyet, dünyayı fethedebilir!” görüşüne katılıyor musunuz? Gerekçelerinizi temellendirerek açıklayınız.

4. ÜNİTE: Felsefi Okuma ve Yazma

Kazanım: 10.4.1. Felsefi bir metni analiz eder.

Alan Becerileri: Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi, Felsefi Okuryazarlık, Metin Okuma ve Anlama Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	FELSEFE İLE ANALİZ YOLCULUĞU	🕒 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Felsefi bir metni analiz edebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Çalışma kâğıdı		

Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen metni okuyarak metne yönelik soruları cevaplamalarını sağlayınız.

İNSANIN SORUMLULUĞU

Eğer varoluş gerçekten özü önceliyorsa insan, olduğu şeyden sorumludur. Bu şekilde varoluşçuluğun ilk girişimi, her insanı olduğu şeyin sahibi olma hâline getirmektir ve varoluşunun tüm sorumluluğunu kendine dayandırmaktır. İnsan kendinden sorumludur dediğimiz zaman insanın yalnızca kendinden değil tüm insanlardan sorumlu olduğunu söylemek istiyoruz. Aslında olmak istediğimiz insanı oluştururken aynı zamanda insanın olması gerektiğini umduğumuz şekildeki bir imgesini de oluşturmayan hiçbir eylemimiz yoktur. Şunu veya bunu olmayı seçmek, aynı zamanda seçtiğimizin değerini de doğrulamak demektir çünkü hiçbir zaman kötülüğü seçmeyiz; hiçbir şey herkes için iyi olmadan bizim için de iyi olmaz. Diğer taraftan eğer varoluş özü önceliyorsa ve imgemizi biçimlendirdiğimiz anda var olmak istiyorsak bu imge, hem herkes için hem de tüm dönemimiz için geçerlidir. Böylece sorumluluğumuz onu varsayabileceğimizden çok daha büyüktür çünkü tüm insanlığı kapsamaktadır.

Armand Cuvillier'in "Felsefe Yazarlarından Seçilmiş Metinler" adlı kitabından alınmıştır.

a. Metinde hangi felsefi kavramlar kullanılmıştır?

b. Metinde hangi felsefi sorun ele alınmıştır? Bu felsefi soruna filozofun bakış açısı nasıldır?

c. Sizce insan olduğu şeyden sorumlu mudur? Bu konudaki görüşlerinizi dayanaklarıyla ve kendi cümlelerinizle belirtiniz.

ç. "İnsan kendinden sorumludur dediğimiz zaman insanın yalnızca kendinden değil tüm insanlardan sorumlu olduğunu söylemek istiyoruz." fikrine katılıyor musunuz? Neden?

**“FELSEFE İLE ANALİZ YOLCULUĞU”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Aşağıda verilen metni okuyarak metinden hareketle soruları cevaplayınız.

İNSANIN SORUMLULUĞU

Eğer varoluş gerçekten özü önceliyorsa insan, olduğu şeyden sorumludur. Bu şekilde varoluşçuluğun ilk girişimi, her insanı olduğu şeyin sahibi olma hâline getirmektir ve varoluşunun tüm sorumluluğunu kendine dayandırmaktır. İnsan kendinden sorumludur dediğimiz zaman insanın yalnızca kendinden değil tüm insanlardan sorumlu olduğunu söylemek istiyoruz. Aslında olmak istediğimiz insanı oluştururken aynı zamanda insanın olması gerektiğini umduğumuz şekildeki bir imgesini de oluşturmayan hiçbir eylemimiz yoktur. Şunu veya bunu olmayı seçmek, aynı zamanda seçtiğimizin değerini de doğrulamak demektir çünkü hiçbir zaman kötülüğü seçmeyiz; hiçbir şey herkes için iyi olmadan bizim için de iyi olmaz. Diğer taraftan eğer varoluş özü önceliyorsa ve imgemizi biçimlendirdiğimiz anda var olmak istiyorsak bu imge, hem herkes için hem de tüm dönemimiz için geçerlidir. Böylece sorumluluğumuz onu varsayabileceğimizden çok daha büyüktür çünkü tüm insanlığı kapsamaktadır.

Armand Cuvillier'in "Felsefe Yazarlarından Seçilmiş Metinler" adlı kitabından alınmıştır.

- a. Metinde hangi felsefi kavramlar kullanılmıştır?

- b. Metinde hangi felsefi sorun ele alınmıştır? Bu felsefi soruna filozofun bakış açısı nasıldır?

- c. Sizce insan olduğu şeyden sorumlu mudur? Bu konudaki görüşlerinizi dayanaklarıyla ve kendi cümlelerinizle belirtiniz.

- ç. “İnsan kendinden sorumludur dediğimiz zaman insanın yalnızca kendinden değil tüm insanlardan sorumlu olduğunu söylemek istiyoruz.” fikrine katılıyor musunuz? Neden?

4. ÜNİTE: Felsefi Okuma ve Yazma

Kazanım: 10.4.1. Felsefi bir metni analiz eder.

Alan Becerileri: Akıl Yürütme, Sorgulama, İfade Etme ve Yazma, Becerisi, Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	GÜNEŞİ GÖRMEK	🕒 20 dk.
Etkinliğin Amacı	Felsefi bir metni analiz edebilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Çalışma kâğıdı		

Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen Platon'un (Platon) "Devlet" adlı eserinin yedinci kitabından alınan metni okuyarak metne yönelik soruları cevaplamalarını sağlayınız.

MAĞARA ALEGORİSİ (BENZETMESİ)

Bir mağarada doğdukları andan itibaren tutsak olan bir grup insan arkalarını göremeyecek şekilde zincirlenmiştir. Sırtları mağaranın girişine dönük olduğu için dış dünya hakkında bilgileri yoktur. Dünyaları sadece mağarada görebildikleri duvar ve duvara yansıyan gölgeler, duyabildikleri yankılardan ibaret olduğu için inandıkları dünyada bunlardan başka varlık yoktur. Gölgelerin ve yankıların gerçek olduğunu düşünüp bunlar haricinde başka bir gerçeklik hayal etmemişlerdir.

Tutsaklardan birisi bir gün zincirini gevşetmeyi başarır ve mağaradan çıkar. Mağaradan çıktığında güneşle ilk defa karşılaştığı için gözleri çok acır ve geçici olarak körlük yaşar. Güneşe alıştıktan sonra körlüğü geçer ve etrafındakileri görmeye başlar. İlk defa tek yöne değil, tüm yönleri bakar. Bu zamana kadar inandığı yegâne gerçekliğin aslında arkalarındaki bir ateşin önünden geçen insanlar ve onların taşıdığı nesnelerin gölgesi olduğunu anlar. Gerçek dünyayı görüp etrafındakilerin gerçek olduğu ve gölgelerin sadece yansıma olduğunu anladıktan sonra bu durumu mağarada hâlâ zincirli olan tutsaklara anlatmaya gider.

Mağaraya girdiğinde artık mağaranın loş ortamına alışkın olmadığını, duvara yansıyan gölgeleri eskisi gibi net göremediğini fark eder. Tutsaklara olan biteni anlattığında kimse onu anlamaya çalışmaz, onun artık aptal ve kör olduğunu düşünürler. Onlar için tek gerçeklik duvara yansıyan gölgelerdir. Bu yüzden zincirlerini kırıp dış dünyayı görmüş olana inanmazlar hatta dış dünyanın onu yozlaştırdığını düşünürler ve bu yüzden zincirleri kırmaya ve mağaradan çıkmaya şiddetle karşı gelirler.

Platon'un bu alegorisinde mağaradaki tutsaklar sıradan insanlar/halk iken çabaları sonucu zinciri gevşetebilen ve mağaradan çıkabilen kişiler ise filozoflardır. Mağaradan çıkmak acılı bir süreçtir, bu süreç ancak iyi bir eğitimle tamamlanır ve böylelikle zincirlerimizden kurtuluruz. Zincirlerinden kurtulma yeteneğine sahip ve sahici bilgiye ulaşabilen filozof, insanları yönetebilir ve halkı eğitebilir çünkü insanlar cehalete inanıp düşünderlerinin aksini söyleyenlere karşı nefret besleme eğilimindedirler. Eğer insanlar cehalete gömüldüyse onları aydınlatmak, onlara hakikati göstermek çok zordur. Bu alegoriye göre ancak sorgulayan, zincirlerinden kurtulan kişiler hakikate ulaşabilir.

Platon'un "Devlet" adlı kitabından alıntılanmıştır.

a. Metinde anlatılmak istenen nedir?

b. Metinde hangi felsefi kavramlar yer almaktadır?

c. Metinde hangi felsefi problemler ele alınmaktadır? Açıklayınız.

ç. Bu alegoride kullanılan mağara, zincirlenmiş insanlar, gölgeler ve dışarıdaki güneş simgelerinin insan zihnindeki karşılıkları neler olabilir?

d. Bu metaforik anlatımda siz kendinizi nerede görüyorsunuz? Kendinizi mağarada zincirlerle bağlanmış tutsaklardan biri mi yoksa mağaranın dışına çıkıp güneşi ve gerçek dünyayı gören kişi olarak mı görüyorsunuz? Nedenleriyle açıklayınız.

**“GÜNEŞİ GÖRMEK”
ETKİNLİĞİ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KÂĞIDI**

1. Platon’un (Platon) “Devlet” adlı eserinin yedinci kitabından alınan aşağıdaki metni okuyarak metne yönelik soruları cevaplayınız.

MAĞARA ALEGORİSİ (BENZETMESİ)

Bir mağarada doğdukları andan itibaren tutsak olan bir grup insan arkalarını göremeyecek şekilde zincirlenmiştir. Sırtları mağaranın girişine dönük olduğu için dış dünya hakkında bilgileri yoktur. Dünyaları sadece mağarada görebildikleri duvar ve duvara yansıyan gölgeler, duyabildikleri yankılardan ibaret olduğu için inandıkları dünyada bunlardan başka varlık yoktur. Gölgelerin ve yankıların gerçek olduğunu düşünüp bunlar haricinde başka bir gerçeklik hayal etmemişlerdir.

Tutsaklardan birisi bir gün zincirini gevşetmeyi başarır ve mağaradan çıkar. Mağaradan çıktığında güneşle ilk defa karşılaştığı için gözleri çok acır ve geçici olarak körlük yaşar. Güneşe alıştıktan sonra körlüğü geçer ve etrafındakileri görmeye başlar. İlk defa tek yöne değil, tüm yönleri bakar. Bu zamana kadar inandığı yegâne gerçekliğin aslında arkalarındaki bir ateşin önünden geçen insanlar ve onların taşıdığı nesnelerin gölgesi olduğunu anlar. Gerçek dünyayı görüp etrafındakilerin gerçek olduğu ve gölgelerin sadece yansıma olduğunu anladıktan sonra bu durumu mağarada hâlâ zincirli olan tutsaklara anlatmaya gider.

Mağaraya girdiğinde artık mağaranın loş ortamına alışkın olmadığını, duvara yansıyan gölgeleri eskisi gibi net göremediğini fark eder. Tutsaklara olan biteni anlattığında kimse onu anlamaya çalışmaz, onun artık aptal ve kör olduğunu düşünürler. Onlar için tek gerçeklik duvara yansıyan gölgelerdir. Bu yüzden zincirlerini kırıp dış dünyayı görmüş olana inanmazlar hatta dış dünyanın onu yozlaştırdığını düşünürler ve bu yüzden zincirleri kırmaya ve mağaradan çıkmaya şiddetle karşı gelirler.

Platon’un bu alegorisinde mağaradaki tutsaklar sıradan insanlar/halk iken çabaları sonucu zinciri gevşete-bilen ve mağaradan çıkabilen kişiler ise filozoflardır. Mağaradan çıkmak acılı bir süreçtir, bu süreç ancak iyi bir eğitimle tamamlanır ve böylelikle zincirlerimizden kurtuluruz. Zincirlerinden kurtulma yeteneğine sahip ve sahici bilgiye ulaşabilen filozof, insanları yönetebilir ve halkı eğitebilir çünkü insanlar cehalete inanıp düşüncüklerinin aksini söyleyenlere karşı nefret besleme eğilimindedirler. Eğer insanlar cehalete gömüldüyse onları aydınlatmak, onlara hakikati göstermek çok zordur. Bu alegoriye göre ancak sorgulayan, zincirlerinden kurtulan kişiler hakikate ulaşabilir.

Platon’un “Devlet” adlı kitabından alıntılanmıştır.

- a. Metinde anlatılmak istenen nedir?

- b. Metinde hangi felsefi kavramlar yer almaktadır?

c. Metinde hangi felsefi problemler ele alınmaktadır? Açıklayınız.

ç. Bu alegoride kullanılan mağara, zincirlenmiş insanlar, gölgeler ve dışarıdaki güneş simgelerinin insan zihnindeki karşılıkları neler olabilir?

d. Bu metaforik anlatımda siz kendinizi nerede görüyorsunuz? Kendinizi mağarada zincirlerle bağlanmış tutsaklardan biri mi yoksa mağaranın dışına çıkıp güneşi ve gerçek dünyayı gören kişi olarak mı görüyorsunuz? Nedenleriyle açıklayınız.

4. ÜNİTE: Felsefi Okuma ve Yazma

Kazanım: 10.4.3. Bir konu hakkında felsefi bir deneme yazar.

Alan Becerileri: Sorgulama, İfade Etme ve Yazma Becerisi, Akıl Yürütme, Felsefi Okuryazarlık

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

ÖĞRETMEN

Etkinlik İsmi	FELSEFİ DENEME	🕒 25 dk.
Etkinliğin Amacı	Verilen bir konuda felsefi deneme yazabilme.	👤 Bireysel
Gerekli Materyaller: Etkileşimli tahta		

1. Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen “Felsefi Deneme”, “Felsefi Yazım Taslağı” ve “Felsefi Denemenin Değerlendirme Ölçütleri” ile ilgili açıklamaları okumalarını sağlayınız. Öğrencilere gerekli açıklamaları yapınız.

FELSEFİ DENEME

Bir konu üzerine oluşturulan düşünce, çeşitli şekillerde ifade edilir. Bunlardan biri olan felsefi deneme yazıları, yazarın isteyerek seçtiği herhangi bir felsefi problemi kesin yargılara varmadan rahat ve akıcı bir biçimde ele aldığı, kişisel düşüncesini aktardığı orta uzunluktaki yazılardır. Bu denemelerin amacı okuyucuyu düşünmeye yönleltmektir. Felsefi deneme, düzenli ve sistemli görüşler içermelidir çünkü aralarında sistemli bir bütünlük bulunmayan hiçbir görüş felsefi değildir. Felsefi denemede ortaya konulan görüşlerin kendi içinde çelişki taşımaması, önceki ve sonraki yargılar arasında mantıksal bağın kurulabilmesi gerekir. Aynı zamanda ileri sürülen görüşlerin sağlam dayanaklar gösterilerek temellendirilmesi de önemlidir.

Raphael (Rafael), “Atina Okulu”, 1509-1511

Felsefi Denemenin Değerlendirme Ölçütleri

- Başlık konuya uygun seçilmiş mi? (5 puan)
- Amacını gösteren bir özet yazılmış mı? (5 puan)
- Verilen konunun felsefedeki temel problemi tartışılmış mı? (10 puan)
- Temel probleme yönelik kavram ve bilgiler doğru verilmiş mi? (15 puan)
- Kendi içinde mantıklı ve tutarlı yazılmış mı? (20 puan)
- Ele alınan temel görüş ve diğer görüşler desteklenmiş veya çürütülebilmemiş mi? (20 puan)
- Felsefi dil (sorgulayıcı, soyutlayıcı, kavramsal vb.) kullanılmış mı? (10 puan)
- Paragrafların kendi içinde ve aralarında bir bütünlük kurulmuş mu? (10 puan)
- Yazım ve imlâ kurallarına uyulmuş mu? (5 puan)

Felsefi Deneme Yazım Taslağı

- Filozof alıntılarından yola çıkılarak oluşturulacak felsefi denemenin öncelikle ana problemini belirlemelisiniz. Daha sonra üzerinde duracağınız ana problemi çözümlemelisiniz.
- Felsefi denemenin yazım aşamasına hazırlanmak için ele alacağınız problemle ilgili araştırmalar (kütüphane, genel ağ vb.) yapmalısınız. Örnek olması için de daha önce yazılmış makaleleri, denemeleri ve özgün yazıları okuyarak bu problem hakkındaki görüşleri not almalı ve not alınan görüşleri düzene sokmalısınız.
- Probleme dair görüşünüzü desteklemek için ileri süreceğiniz gerekçeleri belirleyip ayrıntılı bir taslak yazı oluşturmalsınız. Felsefi yazılar, özenli ve derin düşünmeyi gerektirdiğinden problemi düşünmek ve ayrıntılı bir taslak yazmak için kendinize yeterli zaman tanımalısınız.

- Denemenin ana problemine uygun bir başlık koymalısınız.
- Özet bölümü yazmalısınız. Burada konunun ne olduğunu neyin tartışıldığını ve denemenin amacını belirtmelisiniz.
- Gelişme bölümünde probleme dair görüşleri paragraflara göre düzenlenmeli ve öne sürülen her yeni görüş için ayrı bir paragraf kullanmalısınız. Paragrafları birbirine anlamlı şekilde bağlamalısınız. Bu paragrafları yazarken felsefi deneme türünün aşağıdaki özelliklerine dikkat etmelisiniz.
 - * Filozofların denemedeki probleme dair karşıt görüşlerini ortaya koymalı, eleştirmeli ve değerlendirmelisiniz.
 - * Kendi görüşünüzü desteklemek için filozoflardan alıntı yapabilirsiniz. Bununla birlikte doğrudan alıntıları az miktarda kullanmalısınız. Birkaç cümleden fazla alıntı yapmamalısınız. Vurgulamak istediğiniz kavramları ve alıntıları tırnak içine almalısınız.
 - * Ortaya konulan görüşlere başkaları tarafından itiraz edilmemesi için yazıda belirtilen görüşlere dair gerekçelerin konuyla alakalı olmasına ve mantıksal tutarlılığına dikkat etmelisiniz.
 - * Problemi çeşitli açılardan ele almalı ve probleme dair görüşünüzü destekleyen örnekler vermelisiniz.
 - * Ele alınan problemi sorgulamak ya da probleme dair görüşünüzü açıklamak amacıyla felsefi sorular sorabilirsiniz.
 - * İleri sürdüğünüz görüşlerin bağımsız ve özgün olmasına dikkat etmelisiniz.
 - * Kelimelerin felsefi karşılıklarını doğru kullanmalısınız. Bu kelimeleri doğru şekilde kullandığınızdan emin olmak için felsefi terimler sözlüğüne başvurmalısınız.
 - * Denemeyi yazarken yazım kurallarına dikkat etmelisiniz. Yazının anlaşılması için sade bir dil kullanmalı ve tekrar cümlelerinden kaçınmalısınız.
- Felsefi denemenin sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yaparak probleme dair çözüm önerisinde bulunabilirsiniz. Her zaman çözüm önerisinde bulunmak zorunda da değilsiniz. Bazen de denemendeki problemle ilgili yeni sorular sorabilir ve bu soruları cevapsız bırakabilirsiniz.
- Taslağı bitirdikten sonra anlaşılabilirliğini kontrol etmek için farklı kişilere (arkadaş, anne, baba, kardeş, öğretmen vb.) okutmalısınız. Onların da eleştiri ve fikirlerini alarak değerlendirmelisiniz. Ardından taslağı geri dönerek onu yeniden yazmalısınız. Son hâlini alana kadar buna devam etmelisiniz. Son hâlini alınca felsefi denemeniz hazır demektir.

2. Yönerge

Öğrencilerin aşağıda verilen konuları incelemelerini ve bunlardan birini seçerek konuyla ilgili felsefi bir deneme yazmalarını sağlayınız. Bunun için öğrencilere üç hafta süre veriniz.

Bir tümcenin gerçek bir deneysel varsayım anlatıp anlatmadığını sınamak üzere biraz değiştirilmiş doğrulama ilkesi denebilecek bir ilke kabul ediyoruz. Çünkü benim bir deneysel varsayımdan beklediğim, onun gerçekten kesinlikle doğrulanabilir olması değil olabilir bir duydu-deneyinin, onun doğruluğunu ya da yanlışlığını belirlemekle ilgili olmasıdır. Eğer bir saymaca önerme bu ilkeyi karşılayamazsa ve bir totoloji değilse onun metafizik olduğunu ve metafizik olduğuna göre de ne doğru ne de yanlış, gerçekten anlamsız olduğunu kabul ediyorum.

A. J. Ayer, "Dil, Doğruluk ve Mantık" adlı eserinden alıntılanmıştır.

İnsan zihninin tüm algıları, İZLENİM VE TASARIM olarak adlandıracağım, iki ayrı türe ayrılır. Bu ikisi arasındaki fark, hem insan zihnine girişlerindeki hem de düşünce veya bilincimizde iz bırakmalarındaki güçlülük ve canlılık derecelerindedir. Zihnimize büyük bir güç ve şiddetle giren algılara izlenim diyebiliriz; ben bu adlandırmadan ilk ortaya çıkışlarını ruhta gerçekleştirdikleri içim tüm duydu, tutku ve duygularımızı anlıyorum. Tasarım ile ise bunların düşünme ve akıl yürütmedeki soluk imgelerini kastediyorum; örneğin bu yazının neden olabileceği, görme ve dokunma kaynaklı olanlar ile yol açabileceği doğrudan haz ya da hoşnutsuzluk dışında kalan tüm algılar gibi.

David Hume, "İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme" adlı eserinden alıntılanmıştır.

İlişki kurduğumuz insanlar karşısında tutumumuz, yaşadığımız olaylar ve durumlarda aldığımız her karar ve ilgili davranışlarımız, bunları nasıl değerlendirdiğimize dayanır. Bu tutum, karar ve davranışlarımız yaşamamıza vermeğe çalıştığımız yönü gösterir. Yaşamamıza verdiğimiz yön ise insanı ve kendi kendimizi nasıl değerlendirdiğimize bağlıdır. Birbirine bağlı, farklı cinsten değerlendirmelerdir bunlar. Kişilerle ve kendimizle ilişkilerimizde, başkalarının ve kendimizin yapıp ettikleri ve ortaya koyduklarıyla ilgilimizde, yakın çevremiz, çağımız, geçmiş ve gelecekle bağımızda belli bir bütünlükte bir kişi olarak varolmamızın temelinde değer anlayışımız, bunun temelinde ise insan anlayışımız, insandan ve kendimizden beklediklerimiz bulunur.

İonna Kuçuradi, "İnsan ve Değerleri" adlı eserinden alıntılanmıştır.

Bir kez kendini bulmuş olan kişinin bu yeryüzünde yitirecek bir şeyi yoktur artık. Ve bir kez kendi içindeki insanı anlamış olan bütün insanları anlar.

Stefan Zweig, "Olağanüstü Bir Gece" adlı eserinden alıntılanmıştır.

Her kim ki hak kavramının müspet olması gerektiği yolundaki peşin kanaatten hareket eder ve onu tanımlamaya girişirse bir sonuca varamaz çünkü o bir gölgeyi kavramaya çalışmakta, bir hayaleti takip etmekte ve var olmayan bir şeyi aramaktadır. Tıpkı özgürlük kavramı gibi hak kavramı da menfidir, muhtevası safi olumsuzlamadır (nefiydir). Haksızlık kavramı ve en geniş anlamda zarar vermeye ve dolayısıyla laesioya (haksızlık, zarar, saldırı) denktir. İmdi böyle bir zarar bir kimsenin ya şahsını, malını mülkünü ya da şeref ve haysiyetini etkileyebilir. Bu yüzden insan haklarını tanımlamak kolaydır, herkes kimseye zarar vermeyen şeyi yapma hakkına sahiptir.

Arthur Schopenhauer, "Hukuk, Ahlak ve Siyaset Üzerine" adlı eserinden alıntılanmıştır.

İnsan özgür doğar oysa her yerde zincire vurulmuştur. Falan kimse kendini başkalarının efendisi sanır ama böyle sanması, onlardan daha da köle olmasına engel değildir. Bu değişme nasıl olmuş? Bilmiyorum. Bunu yasallaştıran nedir? İşte bu soruya karşılık verebilirim, sanıyorum. Sadece kaba gücü ve bu güçten çıkan sonucu düşünmüş olsaydım şöyle derdim: Bir ulus boyun eğmeye zorlanır da boyun eğerse iyi eder, boyunduruğunu silkip atabilecek olur da atarsa daha iyi eder. Çünkü özgürlüğünü kendisinden hangi hakka dayanarak almışlarsa yine o hakka dayanarak geri almasında ya bu davranışı haklıdır ya da özgürlüğünün elinden alınması haksızdır. Ama toplum düzeni bütün öbür hakların temeli olan kutsal bir haktır. Bununla birlikte hiç de doğadan gelme değildir, sözleşmelere dayanmaktadır."

J. J. Rousseau, "Toplum Sözleşmesi" adlı eserinden alıntılanmıştır.

Tarihsel durumlar değişir. Puta tapar bir toplumda insan; köle, derebeyi ya da işçi olarak doğabilir. Bu insan için değişmeyen bir zorunluk varsa o da şudur: Dünyada yaşamak, bir iş görmek, başkaları arasında bulunmak, olumlu olmak... Sınırlar ne öznel ne de nesnel, daha doğrusu hem öznel hem de nesnel bir yüzleri vardır. Nesnelirler çünkü her yerde görülebilir ve tanınabilirler. Özneldirler çünkü yaşanmışlardır. Yaşanmamışlarsa hiçbir şey değildirler yani insanoğlu onları yaşamamışsa onlara bakarak kendini özgürce tanımlamamışsa hiçbir şey değildirler.

J. P. Sartre, "Varoluşçuluk" adlı eserinden alıntılanmıştır.

Bir kimse bir şeyi yapmaya veya buna katlanmaya, salt böyle yapması onun hakkında hayırlı olacaktır diye, onu daha mutlu kılacaktır diye. Başkalarının fikirlerine göre böyle yapmak akıllıca ya da hatta doğru olacaktır diye haklı olarak zorlanamaz. Bunlar serzenişte bulunmak, onunla tartışmak, onu ikna veya ondan rica etmek için haklı nedenlerdir fakat o yine başka türlü yaptığı takdirde onu zorlamak veya herhangi bir kötülüğe uğratmak için haklı bir neden oluşturmazlar. Bunun haklı olabilmesi için onun yapmamasını istediğimiz davranışın bir başkasına zarar vereceği saptanmış olmalıdır. Herhangi bir bireyin davranışından topluma karşı sorumlu olabileceği kısım, o hareketin başkalarını ilgilendiren kısmıdır. Yalnız kendisini ilgilendiren kısmında onun bağımsızlığı hak olarak mutlaklıktır. Kendisi üzerinde, bizzat kendi vücudu ve beyni üzerinde birey başına buyrudur.

J. S. Mill, "Özgürlük Üstüne" adlı eserinden alıntılanmıştır.

CEVAP ANAHTARI

1. Etkinlik: Varlık Düşünceden Bağımsız mıdır?

1. Felsefe açısından varlıklar, zamana ve mekâna bağlı olarak du-yularla algılanabilen “real varlıklar” (elma vb.) ile zamandan ve mekândan bağımsız sadece düşüncede var olan “ideal varlıklar” (kanatlı at vb.) olarak ikiye ayrılır. Filozoflardan bazıları sadece birini bazıları ise her ikisini de kabul etmektedir. Bir şeye var demek yeterli değildir. Onun varlığının bilgisini temellendir-mek gerekir. Bu açıdan felsefede real varlıklar için “Görünüşle-rini ortadan kaldırdığında geriye ne kalır?” sorgulaması yapılır. Farklı görüşler oluşur. İdeal varlıkta ise zihin üzerinde durul-muş ve onun işleyişi sorgulanmıştır. Özellikle matematiğin sa-dece düşüncede var olması ve matematiksel varlıklarla yapılan işlemlerin kesinlik taşıması üzerinde durulmuştur. İnsanın do-ğuştan birtakım bilgilere ya da onları işleyebilme yeteneğine sahip olduğu yönünde fikirler gelişmiştir.

2. Birinci soruya yönelik tartışmalar genel olarak felsefede bilgi-nin kaynağı yönünde rasyonalist ve empirist filozoflar arasın-da daha çok birbirine karşıtlık içeren ama temelde nihilizmin “Varlık yoktur.” argümanını çürütmeye çalışan bir çizgi izler. Varlıkların kesin bilgisine sahip olunduğu hâlâ tartışılmaktadır. Bu, sadece felsefenin değil bilimin de cevap aradığı bir sorun-dur. Bilimin felsefeden farkı sadece real varlıkla ilgilenmesi yan-ında ona yönelik kesinlik derecesi daha yüksek bilgileri suna-bilmesidir. Felsefenin varlığı tartışması teorik pratik tüm bilgi alanlarını etkilemiştir. Matematik ve mantık anlamındaki ge-lişmelerde filozofların katkısı azımsanmayacak kadar fazladır.

2. Etkinlik: Gerçeğe Yolculuk

1. a. Lauren'e ilişkin izlenimleri hatırlar ve onun yüzüne ait imgeleri zihnine çağırır. Masadaki fotolar arasından imgelere karşılık gelenleri seçer ve onları bir araya getirerek bütün oluşturmaya çalışır. Bununla Lauren'in gerçek varlığına çok benzeyen bir tasarım ortaya çıkarır.
- b. Christof, Truman'ın ve Seahaven'daki dünyanın yeteri kadar gerçek olduğunu düşünmektedir. Gerçekliğin sahte ve gerçekle bir arada olduğunu hatta sahte, yalan ve ikiyüzlülüğün gerçeğin birer yüzü olduğunu, Seahaven ve kapının öteki tarafındaki gerçekliğin doğru, tam ve pürüzsüz olmadığını belirtmektedir.
- c. Açıklama ve repliklerden Truman'ın kapının önünde karasızlık, tereddüt ve korku yaşadığı anlaşılmaktadır. Onun yaşadığı varoluşsal bir korkudur. Christof ile diyalogunda Seahaven'ın sahteliği hakkında bilinç kazanır ve kapının ötesine olan merakı artar. Cesaretini toplayarak atılım yapar kapının ötesine geçer. İradesini kullanır. Seahaven'den ayrılıp ayrılmama, kapı-nın ötesine geçip geçmeme konusunda kendi seçimini yapar. Bununla kendi hakikatini yaşamayı seçer, kendini belirler ve çabalarının sonucunda özgürlüğünü elde eder.

3. Etkinlik: Hangisi Gerçek?

1. a. Hipergerçeklik, gerçekliğin yerini alan simülasyondur. Dijital çağ, gerçeğe (hakikat) dair algıları değişime uğratarak yeni bir gerçekliği ortaya çıkarmıştır. Sosyal medyada oluşturulan profiller, takip etme ve takip edilme eylemleri insanların kendi gerçekliklerini çarpıtarak sunmalarına neden olmaktadır.
- b. Hipergerçeklik, gerçekliğin yerini alarak somut yaşantıların film senaryoları gibi düşünülmesine yol açmaktadır. Ekranlar aracılığıyla değil doğrudan temaslar kurarak insanları anlaya-bilmek mümkündür.
2. İnsanlar, kendileri ve çevreleri hakkındaki bilgileri duyu verile-ri ve akıl yürütmeleri sayesinde elde edebilmektedir. Sanal gerçeklik simülasyonlar ile insanların duyu ve akıl sürecine müdahalede bulunur. Tanımların doğruluğu için neyin gerçek neyin simülasyon olduğu ayırt edilmeye çalışılmaktadır.

4. Etkinlik: Zamanın İzinde

1. a. Aristoteles, “Zaman bir bütündür ve bir varlık olarak var de-ğildir. Sadece şimdi vardır ve şimdilerin toplamı zaman değildir.” der. Augustinus ise “Önemli olan şimdi ise gelecek nerede?” diye sorar. Geçmiş ve gelecek dâhil tüm zamanı anlara bağlar.
- b. Doğada sürekli bir değişim bulunmaktadır. Bu gözlemlendi-ğinde bazılarının bir döngü izlediği görülebilir. Bir tohumun yeşermesi, ağaç olması, ondan bir tohumun doğması ve onun yeşermesi döngüsü buna örnektir. İnsan bunları sorguladığında bu art arda olayların belli bir akışta olduğunu düşünmektedir. Bu akışı gözlemlemenin ve idrak etmenin zaman fikrini oluş-turduğu söylenebilir.
2. Zamanın insan hayatı için sonlu oluşu hayatın nasıl anlam-landırılmasına yönelik bir bilincin gelişmesini sağlar. İnsanın kendi hayatı ile ne yapmak istediği, neleri yapabileceği, nasıl yapması gerektiği gibi sorular insan hayatını yönlendirir. Ha-yatın zorunlulukları ve zorlukları, kişinin iradesi ve tercihleri onun kendi hayat yolunu çizmesinde belirleyicidir.

CEVAP ANAHTARI

5. Etkinlik: Evrende Amaçlılık Var mıdır?

3. Mekanizm görüşü diğer iki görüşe karşıttır çünkü bu görüşe göre tüm varlıklar fizik yasalarının sonucu olarak şekillenir.

6. Etkinlik: Sorites Paradoksu

1. Gerçek (reel) varlıklar: Atina, "Gürleyen Pruva", kasaba halkı, geminin parçaları...
Düşünsel (ideal) varlıklar: Tanrılar, Minotor, tasarımcının zihnindeki "Gürleyen Pruva"
- b. Gerçek varlığı savunan cevaplar: "Maddi olan yani kazıklar üzerinde oturtulmuş olan asıl 'Gürleyen Pruvadır.'" ve "Hâlihazırda kullanılmakta olan 'Gürleyen Pruvadır.'" Düşünsel varlığı savunan cevaplar: "Asıl 'Gürleyen Pruva' gemi tasarımcısının zihnindeki fikir hâlidir."
- c. Değişen bir varlık ideal bir varlık değildir çünkü değişim madenin bir özelliğidir. Yani maddesi olan her şey zamanla değişir. Oysa ideal varlık düşünsel bir varlıktır, onun maddesi yoktur. Bu nedenle ideal varlık değişmez.

8. Etkinlik: Sosyal Medya Güvenilir Bir Kaynak mı?

1. a. Yakın arkadaşların güvenmesi, beğeni sayısının çok olması, toplum tarafından sevilen kişilerin paylaşması, güvenilir kimselerin paylaşması, bilginin doğruluğunu hissetme, farklı kaynaklardan yararlanma bilgi, haber ya da paylaşıma güvenilmez izlenimi veren göstergelerdir.
- b. "Tümel uzlaşım" ölçütüne göre çoğunluğun onayladığı bilgi doğrudur. Çalışmada katılımcıların çoğu tarafından onaylanan faktör araştırma faktörüdür ve tümel uzlaşım ölçütüne uygundur.
2. Bilgiye temel olan dayanaklar soruşturulur. Bilgi mantık süzgecinden geçirildikten sonra onaylanır ya da reddedilir. Araştırma faktörü bilgiye derinlemesine, tarafsız ve çok yönlü bakmayı sağlayarak konunun eksik yanlarını, kör noktalarını ve gerçek boyutlarını görmeyi sağlar. Bilgi kirliliğinden sıyrılarak kişiye temelsiz duygu ve düşüncelerin aşılmasını engeller. Araştırma faktörü ve eleştirel düşünce bir araya getirildiğinde sosyal medyada gündem olan haber ya da bilgilere bilinçli yaklaşmayı, sağlıklı düşünce ve tutumlar geliştirmeyi sağlar.

9. Etkinlik: Acaba Doğru mu?

1. a. Diyalogda geçen "Yağmur sesine benzeyen başka bir ses de olabilir." ifadesi doğruluk ölçütü olarak uygunluk ölçütünün ele alındığını göstermektedir. Uygunluk ölçütünde bilginin nesnesi ile uygun olması gerekmektedir. Yağmur sesine benzeyen başka seslerin de olması yağmur yağıyor bilgisinin doğrulanmasını engelleyebilir. Bundan dolayı "Yağmur yağıyor." bilgisinin doğrulanması için yağmur yağdığı ve yağmur sesinin oluştuğu doğrudan görülmelidir.
- b. İnsanların "Görmeden inanmam." düşünceleri güvensizliğin temeli olarak ele alınabilir. Kişi, kendi deneyimlediği durumlara kuşku ile bakmaktadır.
- c. Diyalogda "bilginin kaynağı" problemi ele alınmaktadır. Bu probleme yönelik de empirist (deneyci) bakış açısı öne çıkarılmaktadır.
- ç. Kişiler, kabul ettikleri ve güvendikleri bilgi kaynaklarının kendilerini doğru bilgiye ulaştıracağını düşünür. Bu konuda insanlar arasında bazı ortak kabuller olsa da kişiler kendi kabullerini temele almaktadır.

10. Etkinlik: Duyular Yeterli mi?

1. a. İnsan zihni, duyular aracılığıyla oluşturduğu algısında gördüğünü anlamlandırır. Farklı durum veya nesnelerin aynı algılanması mümkün olduğu gibi farklı durum veya nesnelerin aynı olarak algılanmaması da mümkündür.
- b. Bu sorunun felsefede kesin bir cevabı olmamakla birlikte insanlar, kendileri dışındaki insanların tanıklığına göre de değerlendirme yapabilir.
- c. Bilgilerin işe yarıyor olması, bazı ölçütlere göre doğrulanmanın sağlanması ve sağduyu gibi unsurlar insanların sahip olduğu bilgilerin doğru olduğunu da düşündürülebilir.

11. Etkinlik: Bilim Nedir?

2. Sahte bilimde olumsuz durumlar görmezden gelinirken olumlu durumlar öne çıkarılır. Nesnel ölçütler bulunmaz. Kişisel deneyimler nesnel bilgiler olarak sunulur. Bilimsel yöntemin aşamaları görülmez. Hileli argümanlar kullanılır. Telkinle ikna edilmeye çalışılır.

12. Etkinlik: Bilim Yalnızca Bilme Etkinliği midir?

2. a. 1. Masa: Öklid, geometri biliminin teorik değerine önem vermektedir.
2. Masa: Batlamyus, gök cisimlerine olan merakını ve heyecanını dile getirerek bilimin entelektüel değerine önem vermektedir.
3. Masa: Faraday, buluşlarında uzun zaman teorik değere önem vermiştir.
4. Masa: Pasteur, buluşlarının pratik değeri üzerinde durmuştur.
- b. 1. Masa: Öklid, öğrencisinin teoremden yaşamsal karşılık aramasına kayıtsız kalmaz. Öğrencisiyle yaşadığı olay, teorik değerin yanı sıra pratik değeri dikkate almasını sağlar.
2. Masa: Batlamyus, sözlerinde bilimin saf teorik yönüne coşkulu bir ilgisinin olduğunu dile getirir. Sözlerine bakarak saf entelektüel yaklaşımın karşı bir etki almadığı söylenebilir.
3. Masa: Faraday, uzun süre buluşlarının teorik yönüyle ilgilenmiştir. Ancak başbakanının sorusunu buluşunun pratik sonucunu anlatarak yanıtlamıştır. Siyasi beklenti karşısında kayıtsız kalamamıştır. Bu durum onun yaklaşımının pratik değere ilişkin bir etki aldığını göstermektedir.
4. Masa: Pasteur, teorik çalışmalarla başlamış ancak zamanla buluşlarının pratik değerini gözetmiştir. Köpek tarafından ısırılan çocuğun hayatına karşı kayıtsız kalmaz. Bu durum Pasteur'un yaklaşımının pratik değer yönünde toplumsal bir etki aldığını gösterir.
- c. Bilimin pratik değeri toplumların uğraştığı hastalık, kaynak yetersizliği ve sosyal sorunlara çözüm üretir. İnsan yaşamını kolaylaştırır, uzatır ve toplumlar hakkında öngörülerde bulunur. Mühendislik, sosyoloji, genetik, ekonomi, tıp vb. alanlarda insan yaşamına katkılarda bulunur. Pratik değeri gözetilen bilim, buluşlar yoluyla insanlığa ölümsüz katkılar sunabilir. Bilim başlı başına bir değerdir ve bu değer kötü insanlara hizmet ederse insanlık için tehlikeli sonuçlara ve yıkımlara yol açabilir. Dolayısıyla pratik değerin olumlu veya olumsuz sonuçlar yol açması noktasında belirleyici olan nokta, bilim insanının ve bilime katkı sunan kişilerin etik davranışlarıdır.

CEVAP ANAHTARI

13. Etkinlik: Gerekçeli Cevaplar

Nükleer enerjiyi savunanlar:

“Türkiye enerji fakiri bir ülkedir. Su kaynakları yetersiz, kömürün kalitesi düşüktür. Petrol ve doğalgazda tamamen dışa bağımlıdır. Su, kömür, güneş, rüzgâr vb. bütün kaynaklar en yüksek verimle kullanılsa bile enerji açığı büyüyerek devam edecek, petrol ve doğalgaza olan bağımlılık artacaktır. Bu kısır döngüden çıkmanın tek yolu nükleer enerjiye sahip olmaktır.”

Nükleer enerjiye karşı çıkanlar:

Çok sınırlı ve düşük yoğunluktaki tıbbi ve endüstriyel amaçlı kullanımları dışında çevreye yayılan zararlı radyasyonun en önemli kaynağı nükleer santral kazaları ve radyoaktif atıklardır. Karşılaştığımız çevre sağlığı risklerinin ağırlık derecesini gösteren “risk uzayı” dediğimiz bilimsel tabloda en ağır risk grubu olan bu atıklar “gözlemlenemez” ve “denetlenemez” riskler arasındadır.

Yapay zekâ:

Bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrolündeki bir robotun çeşitli faaliyetleri zeki canlılara benzer şekilde yerine getirme kabiliyeti olarak tanımlanmaktadır.

Bilimin gelişiminde devletlerin rolü:

Bilim insanları yaşadıkları toplumun ekonomik, politik, endüstriyel ve askeri gelişmelerine doğrudan dâhil olmuştur. İktidar sahipleriyle etkileşime girmişlerdir. Bilimsel/teknolojik gelişmeler toplumda başarılar kazanmıştır. Avrupa’nın birçok ülkesinde popüler bilim “ilerleme”, “milliyetçilik” ve “dünya gücü olma” gibi kavramlardan bağımsız düşünülmemesi gerekli bir ideoloji olarak kurgulanmıştır. Bilimin popülerleştirilmesinin tarihsel hattı değişik coğrafyalara göre farklılık göstermiştir.

Salgın hastalıklara karşı bilimsel mücadele nasıl olmalıdır?

Salgın ile etkin bir mücadele bireysel ve toplumsal düzeyde alınacak önlemlerle korunma, yaygın bir biçimde tarama testinin uygulanmasıyla aktif vaka saptama çalışmaları, kuşku vakaların kesin tanısı ve tedavisi, temaslıların araştırılması ve izolasyon/karantina altına alınma adımlarını kapsar. Salgın yönetiminde zamana karşı bir yarış söz konusudur, bu nedenle kararların zaman geçirmeden alınması ve önlemlerin ayrımsız uygulanması gerekir.

İnsan klonlama çalışmaları yapılmalı mıdır?

Klonlama, belki de insanoğlunun geleceği üzerinde etkili olacak son yıllardaki en önemli buluşlardan biridir. Klonlama üzerine yapılan etik tartışmaların çok çeşitli yönleri vardır. Keyfi olarak bir insanın klonlanmasının doğru olmadığı, kaldı ki böyle bir klonlamanın hiçbir zaman davranışsal olarak vericinin aynısı olamayacağı belirtilmektedir. Bilim dünyası faydalı amaçlarla kullanılabilecek bir buluşla etik değerler arasında bocalamakta ve çözüm üretmeye çalışmaktadır.

14. Etkinlik: Kanıt

- Mobil telefonu düşürmüş olduğum, telefonumun artık eskidiği ve kardeşimin ayarlarını bozmuş olabileceği gibi olasılıkları düşünürüm.
- Düşüğünü ve kardeşimin telefonla oynadığını görmüş olmama bir kanıttır. Eskidiği için bu durumla karşılaşmam ise teknoloji üreten şirketlerin planlı eskitme stratejileridir.
- Mobil telefon elektronik bir cihaz olduğu için zarar görmüş olabilir.
- Ç. Ekran açılmadığı için tamire götürürüm.
- d. Neden çalışmadığını anlamaya çalışırım.
- e. 1. Problemin belirlenmesi (düşme ve ekranın açılmaması)
2. Probleme ilgili gözlem yapma ve veriler toplama (Ekran açılmıyor.)
3. Hipotezler kurma (Telefon düştüğü için zarar görmüş olabilir.)
4. Deneyler tasarlayıp hipoteze dayalı tahminlerde bulunma (Elektronikten anlayan birine telefonu gösteririm.)
5. Kontrollü deneyler yapma (Tamir sonuçlarına göre ekranın zarar gördüğü tespit edilir.)
6. Verilerden sonuç çıkartma (Telefonun yere düşmesi ekrana zarar verir.)
7. Teori ve yasa (Elektronik cihazların ekranları düşmekten etkilenir.)

16. Etkinlik: Etik İkilem

- Felsefede “iyi” ve “kötü” davranış sonuçlarına göre değerlendirilenler (pragmatist filozoflar) beş kişinin ölmesinden bir kişinin ölmesini ahlaki görürler. Tramvay sorunu bu anlayışı temellendirmek için tasarlanmıştır. Birçok insanın ölmemesi için uçağı تنها bir yere düşüren pilotun etik davrandığı söylenebilir.
- b. Pragmatik anlayış savunulduğunda söz konusu davranış etik olarak nitelendirilebilir. Sonuçta beş kişiyi kurtarmıştır. Ancak ölümüne neden olduğu kişiyle arasında düşmanlık olması pragmatik anlayışın değerlendirmesini gölgede bırakır. Pragmatik anlayışa “Eğer düşmanlık yerine sevgi söz konusu olsaydı ne yapılması gerekirdi?” sorusu yöneltilebilir. Davranışta görelilik olması sorun yaratmaktadır. Dolayısıyla burada başka bir felsefe görüşü öne çıkar. Kant’a göre davranışın sonucuna değil davranış yapanın niyetine bakmak gerekir.
- c. Toplam faydayı ve mutluluğu hedeflemesinin olumlu ancak tüm olasılıkları hesaplamanın zor ve göreceli olması nedeniyle toplumsal düzeni bozacağı ihtimali olumsuz olarak değerlendirilebilir.
- Ç. Örnek olarak “Gemi kazasında gemiyi en son kaptanın terk etmesi etik midir?” veya “Organ nakli bekleyen beş kişinin kurtulması adına beşiyile de organları uyumlu olan bir kişinin öldürülmesi etik midir?” soruları verilebilir.

CEVAP ANAHTARI

17. Etkinlik: Başkasının Bıçığı Elbiseye Girmek

- a. İnsanın başkaları için yaşaması gerektiğini savunan, insanın başkasının onayını dikkate almasını isteyen, bağımlı ilişkiler kurmaya teşvik eden, kişinin içsel kaynaklarını zayıflatan, davranışlarında kişisel ihtiyaçlarını gözetmesini yasaklayan yalnızca karşı tarafın çıkarının gözetildiği, insanı fedakar olmaya zorlayan ve onu sömüren bir anlayış ve öğreti kastedilmektedir.
- b. İnsanın sırf kendi çıkarını gözeterek saf ve ilkel biçimde bencilce hareket etmesi doğru değildir. Yine de varlığını ve benliğini koruyabilecek, sürdürebilecek kadar kendini düşünmelidir, bencil hareket etmeye hakkı vardır. İnsan eylemlerinde motivasyonunu mutluluk ve yeteneklerinden almalı, kişisel alanı olmalı ve onları kamusal alandan koruyabilecek ve başkalarıyla ilişkisinde kendi benliğine sadık kalabilecek kadar bencil olmamalıdır.

İnsan, toplum içinde yaşar ve başkalarıyla ilişkilerinde onları gözetir. İnsanlara yardım ve fedakarlıkta bulunabilir. İnsanın başkalarıyla ilişkilerinde yalnızca karşı tarafı düşünme eğiliminde olmamalıdır. Kendi isteklerini gözetmeden tek taraflı fedakarlık yaparak sömürülecek kadar ileriye gitmemelidir.

İnsanın saf çıkarına veya sadece başkasının yararına göre davranması sakıncalı durumlar doğurur. Onlar arasında dengeli bir yol izlenmelidir.

- c. Her insanın ilgisi, mutlu olacağı ve faydasına olacak şeyler farklı olacaktır. Bunlar insanın özel alanına girdiği için kamulaştırılp herkes için makbul geçerli hâle getirilemez.

Ayn Rand'ın görüşleri evrensel ahlak yasasını kabul etmeyen egoizme (bencillik) karşılık gelir, onun ahlak yasasını evrensel olarak değerlendiren görüşlerle yakınlığı yoktur. Temel iddiası ahlaki ilkenin kişisel olduğudur. Ayrıca insanın ilkel biçimde saf çıkarına göre değil çıkarını ılımlı ve rasyonel ölçüde hesaba katarak hareket etmesi gerektiği yönündedir. Bu görüşleri ilkel bir egoizm içermeyip akılcı bir egoizme karşılık gelir.

18. Etkinlik: Olağanüstü Durumlarda Etik İlkeler ve Ahlakî Seçimler

- a. Ahlakî seçimler kişilerin özgür iradelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar ve bu anlamda doktorların seçimleri ahlaki seçimler değildir denilebileceği gibi sonuçları kesin olmayan her seçimin ahlaki bir seçim olduğu da iddia edilebilir. Bu iki görüşün yanı sıra ahlak felsefesinde bu duruma yönelik farklı cevaplar da türetilir.
- b. Yazılarda ortak olarak ele alınan "olağanüstü zamanlar"da bazı etik ilkelerin askıya alınabileceği ya da bu istisnai dönemlerin kendine özgü etik ilkeler oluşturabileceği söylenebilir.
- c. Bireylerin özgür iradeleri ile hareket edip etmedikleri ahlak felsefesinin önemli problemlerinden birini oluşturmaktadır. Özgür irade olsun ya da olmasın insanın seçim ve eylemlerinde birey ve devletlerin etkisi olduğu birçok düşünür tarafından dile getirilmektedir. Örneğin "İnsan özgürlüğe mahkumdur" diyen Sartre, aynı zamanda "Öteki cehennemimdir." demektedir. Bireylerin ne tür seçimlerinde toplum ve devletlerin daha etkili olduğu ise farklı bakış açılarına göre değişebilmektedir.
- ç. Kant'ın ödev ahlakı olarak isimlendirilen ahlak anlayışı her koşulda temel ilkeye göre davranılmasını öngörür. Başka bir deyişle bir doktorun çok yaşlı ve ağır durumda olan hasta ile genç ve daha az riskli hasta arasındaki seçimi, "Hastalar arasında ayırım yapılmaması gerekir." ilkesi açısından değerlendirilirse hasta seçimini yaşlı olan hasta lehine belirlemesi beklenebilir. Bentham açısından "çoğunluğun yararı" ilkesi doğrultusunda Kant için verilen örnekte genç olan hastanın seçilmesi gerekir. Çünkü bir yandan üretime dolayısıyla hayatın devam edebilmesine bir yandan da toplumun devamı konusundaki rolüne bakarak genç birey seçilmelidir, denebilir.

19. Etkinlik: Özgürlük ve Sorumluluk

③.

- a. Özgür iradesi ile yaptığı tercihin sonucuna katlanması beklenmektedir. Bu nedenle şikâyet etmesi değil sorumluluğunu üzerine alması ve çözüm üretmesi gerekmektedir.
- b. Metne göre sorumluluk bireyin hiçbir baskı altında kalmadan yapacağı tercihlere bağlanmıştır.
- c. Sonucunun üstlenilmediği eylemler ahlaki olarak "iyi" kavramı ile değerlendirilmez. Bireyden beklenen özgür iradesi ile yaptığı tercihlerin sonucunu üstlenmesidir.
- ç. Bireyin tercih yapıyor olması onun özgür olduğu anlamına gelmez. Bireyi tercihe zorlayan şartlar olabilir. Yapılan tercih özgür irade ile gerçekleşmemiş olabilir. Dolayısıyla zorunlu tercihleri özgürlük olarak görmemek gerekir.

20. Etkinlik: Din Felsefesi Nedir?

①.

- a. İnsanın tüm üretimlerinde felsefe ve dinin izleri mevcuttur. İnançlı olsun olmasın her insanın bu iki alanın etkisi kuşatır. Buna insanın bilme merakını da eklemek gerekir.
- b. Düşünürler, felsefe-teoloji ilişkisinin ürünü olan sorunları meşru zeminde çözmek adına tartışmaya konu olan inanç yargılarını analiz ederler. Aynı zamanda bu düşünürler, kendi inançlarına veya inançsızlıklarına dair oluşturdukları görüşlerini temellendirme gayreti içerisindeyler.

21. Etkinlik: Mumun Titrek Işığında Bir Karagöz

①.

- Perdede görünenler geçici varoluşa sahiptir, perde kapanınca yok olurlar. Yaratılmışlardır. Varlıkları için yaratıcıya bağımlıdır. Çokluk hâlindeyler. Birliğe dâhil olurlar. Üstat, perdede varlıkları hareket ettirir yani metafor uyarınca evrendeki varlıkların hareketini sağlayan Tanrı'dır. Nitelikleri kalıcı, diğer varlıklardan bağımsız varlığı olan, evrenin yaratıcısı olan ve kimseye ihtiyaç duymayandır. Bir olan ve çokluğu içine alandır.

②.

- a. Perde ortadan kalkınca çokluk üstadın birliğinde toplanır. Perde üstatla bir olur ancak üstat perde ile bir olmaz. Üstadın varlığı perdeninkinden ötedir ve perdeyle özdeş değildir. Perde metaforundan hareketle Tanrı'nın evrenle bir ve aynı olmadığı ifade edilebilir.
- b. Tanrı evren ile aynı değildir, evrenden ötedir. Bu ifade Panenteizm görüşüne karşılık gelir. Üstadın varlığı perdeden bağımsız olup perdenin varlık nedenidir.
- c. Üstat, perdedeki (evren) varlıkların hareketini yönetmekte, perdeyi kaldırmaktadır. Üstat metaforu Tanrı'nın evrendeki hareket ve düzenleme eylemi bulunduğu gösterir. Buradan Tanrı'nın evrene müdahalesinin olduğu ve evrene içkin olduğu yargısına varılır. Muhabbet perdesinin kurucusu, sona erdiren ve nedeni üstat'tır. Tanrı'dır. Bu yönüyle Tanrı evrenden bağımsız olduğundan Tanrı evrene aşkındır denilebilir. Sonuç olarak Tanrı, evrene hem aşkın hem de içkindir.

CEVAP ANAHTARI

22. Etkinlik: Dinlere Farklı Yaklaşımlar

1.

- Dini kapsayıcılık ve dini dışlayıcılık arasındaki temel fark dini kapsayıcılığın doğru kabul edilen dinin dışında diğer dinlerin yetersiz olsa da belli ölçülerde kabul edilmesi gerektiği düşüncesidir. Dini dışlayıcılık ise tek bir doğru dinin olabileceğini savunur.
- Her öğrenci kendi bakış açısıyla değerlendirme yapacaktır. Cevaplarda küreselleşme, tanıma, etkileşim, propaganda vb. unsurların tartışmalara yön vermesi beklenmektedir.
- Dinlere yaklaşımların farklı olmasının birçok nedeni olabilir. Kabul edilen dinin emirleri, kültürel farklılıklar, toplumlar arası uzlaşım ve çatışmalar, felsefi tutumlar vb. durumlar dinlere farklı yaklaşımı oluşturmuştur.

2.

	Din Olgusuna Farklı Yaklaşımlar			
Tanrı'nın Varlığına İlişkin Yaklaşımlar	Dini Çoğulculuk	Dini Dışlayıcılık	Dini Kapsayıcılık	Non-Teizm
Teizm	x	x	x	
Deizm				x
Monoteizm	x	x	x	
Politeizm	x	x	x	
Panteizm	x	x	x	
Pananteizm	x	x	x	
Ateizm				x
Agnostisizm				x

23. Etkinlik: Toplulukların Düzen Arayışı

- Suyu olan çiftçiler suyu olmayan çiftçilere kuyu kazma, su borusu çekme konularında yardım eli uzatabilir. Borçlu çiftçilerin çalıştırılması çiftçiler arasındaki bağı koparır, borçlar kuraklık geçtikten sonraya ertelenirse bağlar yeniden kurulabilir.

Suya ulaşamayan çiftçiler kuraklıktan önce sulu topraklarda yaşayan çiftçilerden alışveriş yapmış, dayanışma göstermişlerdir. Ülkeyi birlikte korumuşlardır. Ancak kuraklıktan sonra dayanışma bozulmuş, bir taraf öteki tarafa hükmetmeye başlamış, tarlalarda çalıştırmışlardır. Aynı topraklarda kardeşlik ve eşitlik dengesi bozulmuştur.
- Suyu olan çiftçilerin sözcüsü özgürlükçü anlayışa, suya ulaşamayan çiftçilerin sözcüsü adaletçi anlayışa yakındır.
- Özgürlükçü anlayışa göre devlet çiftçilerin ürünlerini satmasında engel ve kısıtlama getirmez. Suyu olan çiftçiler bu serbestliği (özgürlük) kullanmış ve ürünlerini satmıştır. Suyu olmayan çiftçiler bu ürünleri almak istemiş karşılığında kendi rızalarıyla çalışarak hizmet vermiştir. Çiftçiler arasında adalet bu şekilde sağlanmıştır. Yöneticinin bu duruma müdahale etmesine gerek yoktur. Yönetici ülkede yaşayan insanların özgürlüklerini sürdürmeli, onları feda etmemelidir.

Eşitlikçi anlayışa göre yönetici, gerekli müdahalelerde bulunmalıdır. Ülkede kaynak sıkıntısı yaşanmış ve halkın çoğu fakirleşmiştir. Yönetici tüm ürünlerin eşit dağıtılmasını sağlamalıdır. Suya ulaşamayan çiftçilere ürünlerden ihtiyaçları kadar pay etmelidir. Borçları devlet tarafından silinmeli ya da ödenmelidir.

Adalet anlayışına göre halkın her kesiminin ekonomik ve sosyal ihtiyaçları karşılanmalıdır. Yönetici suya ulaşamayan çiftçilere su projelerinin uygulanması için fon ayırmalı, çiftçilere borçlarını ödeme imkânı oluşturulmalıdır. İmkânların yetersiz kalması durumunda su kaynaklarından bu çiftçilerin de faydalanmaları ve üretime geçmeleri sağlanmalıdır. Ülkede adalet bu yollarla sağlanabilir.

24. Etkinlik: Olan ve Olması Gereken

- Olmayı gereken: Bütün bireylerin sosyoekonomik durumları ve yaşadıkları bölge etmenlerinden bağımsız olarak eğitim olanaklarından eşit yararlanabilmeleri gerekmektedir.
- Olan: Ekonomik, coğrafi, siyasi ve toplumsal etmenler eğitimde fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır.
- Her birey benzer nitelikteki eğitim imkânına sahip olmuyor. Bireyler kişisel öğrenme düzeyi ve yetenek gibi etmenlerden bağımsız standart bir eğitim sürecine tabii tutuluyor.
- Ülkelerin eğitim politikaları farklı eğitim modellerini uygulayabiliyor. Dünyadan farklı ihtiyaçlara ve imkânlara bağlı olarak olumlu örnekler bulmak mümkündür.
- Eğitim her zaman kendisini yenileyebilen bir alan ve güce sahiptir.

CEVAP ANAHTARI

25. Etkinlik: Güzellikte Kusurdan Bahsedilebilir mi?

(2.)

- a. Sade, uzun ömürlü, pürüzlü, oluş içinde güzelliği değişen ya da ona bakan öznenin algısının değiştiği, derin düşüncelerle kavranabilen bir güzellik anlayışı vurgulanmaktadır.
- b. Etkinlikte güzelliğe dair geçen ölçütlerin yanı sıra etkinliğin dışında farklı ölçütler de belirlenebilir.
- c. Nesneye atfedilen güzelliğin zaman geçtikçe değeri azalmıyor, çoğu insan tarafından ya da kültürlerde beğenildiği söylenebilir ise güzellik değişmez, mutlak ve nesneye aittir. Bu özelliklerin “wabi sabi” anlayışındaki güzellik için geçerli olmadığı sonucuna varılabilir. Şunu da belirtmek gerekir “wabi sabi”deki güzelliğin metne göre nesnenin kendisinde var olduğu ve bunun değiştiği göz önünde bulundurulursa güzelliğin nesnede olduğu düşüncesi de iddia edilebilir. Metinde “wabi sabi” anlayışının modern kültüre tepki olarak geliştiği hatırlandığında güzelliğin kültürden kültüre değiştiği hususu öne çıkar. Dahası güzelliğin, atfedildiği nesnenin oluş içinde değişime uğradığı, onu alımlayan öznenin algısı ve anlayışının değiştiği, öznenin oluşu kabullenerek nesnedeki güzelliği görebildiği düşünüldüğünde buradan güzelliğin göreceli, değişken olduğu sonucu çıkartılır.

26. Etkinlik: Kamera Arkası

- a. Sanat alımlayıcısı; kültürü, bilgisi, gelenekleri, toplumsal alışkanlıklarıyla oluşmuş bir bütün olarak sanat yapının karşısına gelir. Nuri Bilge Ceylan sinemasında izleyici; anlatılanı anlayan, bilen ve hisseden olarak bir bilge konumundadır. Alımlayıcı; aklı, bilgisi ve sahip olduğu donanım ile sanat eserinin karşısında onun bilgisine ulaşır.
- b. Sanatta ayrıntılı anlatım kullanımı ifade edileni gerçeğe yaklaştırır. Sanatçı, ayrıntılı anlatımla alımlayıcının ayrıntıların içinden gerçeği bulup çıkartmasını sağlar. Bu da sanat eserinde yaşamın ve doğanın içinde var olanı yansıtır.
- c. Nuri Bilge Ceylan, “Kış Uykusu” filminde öyküsel-metinsel anlatının ağırlıkta olduğu bir sinematografik dünya kurar. Diyalogun daha belirleyici olduğu, karakter üzerinde daha derinlikli bir yapının kurulduğu ve metinsel bir dilin tercih edildiği söylenebilir. Ceylan’ın hikâyede göstermek yerine anlatmayı tercih ettiği söylenebilir.
- ç. Bataille’a göre sanat da emek gibi insanı insan yapan temel bir etkinliktir. “Emek”, amaçlı, yararlı, işlevsel, bilinçli ve akla dayalı bir iştir. “Sanat” ise amaçsız, yararsız, bilinçsiz ve hayal gücüne dayalı bir yaratıdır. Sanat tasarıma değil arzuya, hazzaya dayanır; işle değil oyunla ilgilidir. Kant’a göre “Güzelin amacı, amaçsız olmasıdır.” Schiller de estetik bir nesnenin amacının kendisi olduğunu belirtir. “Güzel” özgürdür.

27. Etkinlik: Metin Analizi

- a. Ahlak, erdem, sosyal varlık, devlet, anarşi, tiranlık, oligarşi, demokrasi felsefi kavramları metinde geçmektedir.
- b. Metinde esas olarak “En iyi yönetim şekli nedir?” sorusu ele alınır.
- c. Aristoteles’e göre metinde de “Herkesin egemen olduğu yasal bir düzen olan politeia doğru, yığının bir anarşisi olan demokrasi yanlıştır.” olarak ifade edildiği gibi demokrasi doğru bir yönetim şekli değildir. Bunun bir sebebi Aristoteles’in kölelik sistemini meşru görmesidir. Böylelikle toplumda yaşayan herkesi eşit kabul eden demokrasi anlayışı yerine aristokrasiyi savunmuştur. Bir yorum olarak günümüz açısından köleliğin insan haklarına aykırı bir durum olduğu düşünülecek olursa Aristoteles’in fikirlerinin bu anlayışı benimseyen toplumlar için geçerli olmadığı söylenebilir.

28. Etkinlik: Ahlak ve İyi Niyet

- a. Özgürlük, ahlak, iyi
- b. Metinde yer alan problemler: Ahlaki eylem nedir? Ahlaki eylemin ölçütü nedir? İnsan ahlaki eylemde bulunurken özgür müdür?
- c. Metne göre insan ahlaki eylemde bulunurken özgürdür. Ahlaki eylemin ölçütü, eylemin sonucu değil eylemin yapılış niyetidir. İyi niyetle yapılan eylemler doğrudur ve ahlakidir. Bir eylemin sonucu fayda sağlıyor olsa bile niyet iyi değilse ahlaksal anlamda doğru değildir.

CEVAP ANAHTARI

29. Etkinlik: Felsefe ile Analiz Yolculuğu

- a. varoluşçuluk
sorumluluk
öz
iyi
kötü
seçim
- b. Metinde insanın kendi seçimi ile kendini oluşturduğu, bu hâliyle insanın belirlenmiş bir özünün olmadığı ifade edilmiştir. İnsanın seçimleri, seçimlerinin sonuçlarının sorumluluğunu almasını gerektirir. Metinde insanın varoluşunun tüm sorumluluğunu kendine dayandırıp dayandırmaması problemi ele alınmıştır. Filozofun bakış açısı şu cümlede saklıdır: “İnsan kendinden sorumludur dediğimiz zaman insanın yalnızca kendinden değil tüm insanlardan sorumlu olduğunu söylemek istiyoruz. Böylece sorumluluğumuz, onu varsayabileceğimizden çok daha büyüktür çünkü tüm insanlığı kapsamaktadır.”
- c. Metne göre tüm sorumluluk seçimleri yapan insanındır. Bu sorumluluk sadece insanın kendisi ile sınırlı değil öteki insanlardan da sorumlu olmayı gerektirir. Bu düşünce genel olarak varoluşçuluğun ortak söylemidir. Bu görüşe yönelik kaderci ve determinist bakış açıları zıt bir yargıya ulaşabilirler.
- ç. Toplumsal bir varlık olarak insan kendi seçimleri ile var olsa bile diğer insanların varlığını ve dolayısı ile sorumluluğunu üstlenmek zorundadır. İnsanın olmak istediği şey ile insanın ne olması gerektiği örtüştüğünden dolayı kişi kendinden ve diğer insanlardan sorumludur. Bu görüşe, yaşamın merkezi olarak “ben”i gören egoizm görüşü ve bazı diğer görüşler karşı çıkmaktadır.

30. Etkinlik: Güneşi Görmek

- a. Mağarada sabitlenmiş hâlde sadece karşılarındaki duvarı görebilecek biçimde oturan insanlar var. Karşılarındaki duvarda birtakım imgelerin geçtiğini görüyor ve seslerini duyuyorlar. Bildikleri yegâne gerçekliğin bu ses ve imgeler olduğunu düşünüyorlar. Zincirinden kurtulan bir tutsak etrafına baktığında gerçek sandıklarının arkalarında yanan ateşin önünden geçen nesnelere ait olduğunu fark eder. Duvardaki yansımaları oluşturan nesneler bu dünyaya ait gelenekler ve ideolojiler, yanan ateşte bu dünyanın işleyişi olarak tasvir edilmiştir. Mağaranın dışında ise gölgeleri görmesini sağlayan, doğaya ve tüm canlılara hayat veren şeyin güneş olduğunu, asıl gerçeklik olduğunu görebilecektir. Zincirlerinden kurtulabilenler, kendi yolunu bulabilenler, düşünenler, gölgelerle yetinmeyen filozoflardır. Onlar gerçeği arayan, hayatın gerçek anlamını ve doğruyu görebilen insanlardır.
- b. Bilgi, inanç, varlık, gerçeklik, filozof, eğitim, hakikat ve sorgulama.
- c. İnsanlar sanı ve yanılsamalardan oluşan bir dünyada yaşamaktadır. Gerçeğe ulaşma çabası içinde olan insanların durumu konu edilmiştir. Bunun için bilgili, deneyimli kişilerin sorduğu soruların önemi dile getirilmektedir. Gerçek bilgiye ulaşabilen insanın ancak filozof olabileceği de belirtilmiştir. Filozofun görevi, gerçeği göremeyen insanlara yol göstermektir. Düşünmenin, sorgulamanın önemi üzerinde durulmuştur.
- ç. Mağara, içinde yaşadığımız toplumu ve bu dünyayı temsil etmektedir. Zincirlerle bağlı olan tutsaklar ise toplumda yaşayan bireylerdir. Zincirler ve prangalar ise toplum içindeki kuralları, dogmaları temsil eder. Gördükleri gölgeler ise toplum tarafından sorgulanmadan benimsenmiş doğruları anlatır. Mağara içinde yanan ateş, güneşi temsil eder. Mağaranın dışı da kusursuz, ebedî ve değişmez bilgi nesnelerinin olduğu ideal varlık âlemini anlatmaktadır. Gözleri kamaştıran güneş ise iyi ideasıdır ve o evrendeki her şeye hayat verendir.
- d. Platon, mağaradaki tutsakların sıradan insanlar olduklarını söyler. Zincirlerinden kurtulup mağaranın dışına çıkabilenler ise filozoflardır. Asıl gerçek olan, iyi ideasının bilgisine ulaşabilenler de ancak sorgulayabilen, eleştirel bakabilen eğitimli kişilerdir. Toplumu yönetebilecek ve eğitebilecek olanlar da bu kişilerdir. Gölgeleri gerçek sanan ve mağara dışındaki gerçek ışığı, güneşi göremeyen o tutsaklar bugün de mevcuttur. Olay ve olgulara eleştirel bakamayan, hayatı ve doğru bildiklerini sorgulamayan insanları günümüz toplumunda görmek mümkündür.

